

TC
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

KÜRESEL MODEL BAĞLAMINDA MESLEKİ İLGİLERİN
TÜRKİYE'DEKİ YAPISININ İNCELENMESİ: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bade VARDARLI

DANIŞMANI:

Prof. Dr. Ragıp ÖZYÜREK

İzmir - 2014

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın planlanması, tez önerimin hazırlanması, ölçek maddelerinin Türkçeye çevrilmesi, verilerin toplanması ve tez raporunun sunulması aşamasında birçok kişiden yardım alınmıştır.

Araştırma önerisinin hazırlanması ve tüm araştırma sürecinde bana en büyük desteği ve yardımı sunan, tez danışmanımdan çok araştırmanın yürütücülerinden biriymiş gibi sürece dahil olan, benimle araştırma hakkında saatlerce bıkmadan tartışan, ilgisi ve sabrı ile beni her zaman destekleyen tez danışmanım Prof. Dr. Özyürek'e çok teşekkür ederim.

Tezimde kullandığım ölçme aracının uyarlanması aşamasında değerli görüşleri ve geribildirimleri ile bana yardımcı olan Emekli Prof. Dr. Fidan Korkut, Doç. Dr. Yelda Kağnıcı, ve Doç. Dr. Diğdem Müge Siyez'e çok teşekkür ederim.

Geliştirdiği envanteri uygulamama izin veren, envanterin Türkçe maddelerinin hazırlanmasında geribildirimleriyle beni destekleyen ve bana analizlerde yardımcı olan Prof. Dr. Terence Tracey'e çok teşekkür ederim.

Tez ile ilgili işlerim için zaman zaman okulda bulunmamama göz yuman ve beni destekleyen okul müdürüm Aziz Kıvanç Barlas'a, verileri toplama sürecinde bana yardımcı olan Sündüz Adem, Halil İbrahim Duran, Nermin Üstüntaş, Melike Nilgün Kanter, Dilek Öksüz, Sevgi Arık, Selime Doğramacı ve Ebru İkiz'e çok teşekkür ederim.

Tez yazım süreci boyunca yanımda olan, her zaman bana destek olan Çağan Armağan'a teşekkür ederim.

Son olarak, araştırmaya katılmayı kabul ederek bana destek olan, zamanlarını ayıran tüm öğrencilere teşekkür ediyorum.

ÖZET

KÜRESEL MODEL BAĞLAMINDA MESLEKİ İLGİLERİN TÜRKİYE'DEKİ YAPISININ İNCELENMESİ: İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Danışman: Prof. Dr. Ragıp Özyürek

Bade Vardarlı

Bu çalışmada, İzmir ilinde eğitim gören lise ve üniversite öğrencilerinin mesleki ilgilerini ölçmek ve Tracey (2001) tarafından geliştirilen ilgilerin küresel modelinin Türkiye örneklemeine uygunluğunu incelemek amacıyla Kişisel Küre Envanterinin (KKE) Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik güvenirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. KKE sekiz temel ilgi alanı, Holland'ın tipleri (1997), Prediger'in (1981) İnsan/Nesne, Veri/Fikir boyutları ve Düşük Prestij/ Yüksek Prestij boyutlarına göre puanlar vermektedir.

Orijinal ölçek maddelerinin (Personal Globe Inventory: PGI) Türkçe diline uyarlanmasının ardından, envanter İzmir ilinde okuyan lise (N=605) ve üniversite öğrencilerine (N=359) uygulanmıştır. Envanterin güvenirliğini sınamak amacıyla madde toplam puan korelasyonlarına ve Cronbach alfa katsayılarına bakılmıştır. Kapsam geçerliğini sınamak amacıyla Temel İlgi ve Holland tipleriyle ilgili altölçeklere ayrı ayrı Randomizasyon Testi uygulanmıştır. Sonuçlar, KKE'nin Temel İlgi ve Holland tipleriyle ilgili altölçeklerinden elde edilen verilerin İzmir örnekleminin veri tabanına iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Benzer testler geçerliğini sınamak için Kendini Değerlendirme Envanteri'nin (KDE) (Kuzgun, 1989) Algılanmış Yetenek ve Temel İlgi altölçekleri ile KKE'nin altölçekleri arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Her iki ölçme aracının benzer altölçeklerinin birbirleri ile genelde orta derecede yüksek korelasyon değerlerine sahip olduğu bulunmuştur. Son olarak, ölçüt bağıntılı geçerlik için KKE altölçeklerinden elde edilen toplam puanlarının lise türü, fakülte ve cinsiyete göre beklenen yönde anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği incelenmiş ve beklenen yönde anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda, elde edilen bulguların KKE'nin güvenirliğini ve geçerliğini destekler nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Küre Envanteri, Mesleki İlgiler, Yetkinlik Beklentisi, Meslek Tercihleri, İlgi Envanteri, Küresel Model.

ABSTRACT

EXAMINING THE STRUCTURE OF VOCATIONAL INTERESTS IN TURKEY IN THE CONTEXT OF SPHERICAL MODEL: THE EXAMPLE OF İZMİR

Master Thesis, Social Sciences Institute

Advisor: Prof. Dr. Ragıp Özyürek

Bade Vardarlı

In this study, it is aimed to adaptate a valid and reliable measurement tool (Kişisel Küre Envanteri: KKE) which evaluates the occupational interests of high school and university students and the fit of Tracey's (2001) spherical model of interests into the Turkish sample. KKE, measures eight basic interest scales, Holland's types (1997), Prediger's (1981) People/Things, Data/ Ideas scales and High Prestige/Low Prestige scales.

After adaptating the original inventory items (Personal Globe Inventory: PGI) into Turkish, the inventory was implemented to high school students (N=605) and university students (n=359). Cronbach alfa cofficiency and total item correlations were analyzed. The fit of Holland's RIASEC and PGI eight type model were examined seperately using the randomization test of hypothesized order relations. Results indicated strong fit fort he eight type and RIASEC model. Concurrent validity of the RIASEC scores and PGI eight type was examined as they covaried with the perceived skills and basic interest scales of Self Directed Search Inventory (Kendini Değerlendirme Envanteri-KDE) ((Kuzgun, 1989). The results indicated that similar subscales of both inventories (KKE and KDE) shows high correlations with each other. Criteration related variety of the KKE was examined by the Mean differences in subscales as they varied across type of high school, faculty and gender. Expected significant differences were found between KKE subscales across high school type, faculty and gender.

Validity and reliability studies demonstrated that KKE is a valid and reliable assessment instrument.

Keywords: Personal Globe Inventory, Vocational Interests, Competence Belief, Vocational Preferences, Interest Inventory, Spherical Model.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
BÖLÜM 1	
1.1. GİRİŞ	1
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.2.1. Alt Problemler.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Sayıtlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar (Mesleki İlgi, Yetkinlik Beklentisi, Prestij)	7
1.7. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	7

BÖLÜM 2

2.1. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	9
2.1.1. İlgi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	9
2.1.1.1. Meslek Seçiminde İlgilerin Önemi	11
2.1.1.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı	12
2.1.1.3. Prediger'in İki Boyutu	16

2.1.1.4. Tracey'nin Küresel İlgi Modeli.....	18
2.1.1.5. İlgilerin Ölçülmesi	20
2.1.1.5.1. Yurtdışında Kullanılan İlgi Envanterleri.....	23
2.1.1.5.1.1. Strong İlgi Envanteri (Strong Interest Inventory – SII)	23
2.1.1.5.1.2. Kuder Mesleki İlgi Envanteri (Kuder Occupational Interest Survey- “The Kuder”)	25
2.1.1.5.1.3. Kendini Araştırma Envanteri (Self Directed Search – SDS)	26
2.1.1.5.1.4. Campbell İlgi ve Yetenek Anketi (The Campbell Interest and Skill Survey – CISS)	26
2.1.1.5.1.5. Kişisel Küre Envanteri (KKE)	27
2.1.1.5.1.5.1. Kişisel Küre Envanteri'nin (KKE) Geliştirilmesi.....	28
2.1.1.5.1.5.2. Temel İlgi Alanları.....	30
2.1.1.5.1.5.3. Yüksek Prestije Ait İlgi Alanları.....	31
2.1.1.5.1.5.4. Düşük Prestije Ait İlgi Alanları.....	32
2.1.1.5.1.6. Kişisel Küre Envanteri – Kısa Form (KKE-KF).....	33
2.1.1.5.2. Ülkemizde Kullanılan İlgi Envanterleri	33
2.1.1.5.2.1. Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE)	33
2.1.1.5.2.2. Gazete Haberleri Testi- GHT	34
2.1.1.5.2.3. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri	34
2.1.1.5.2.3.1. Kuder Tercih Envanteri Kişisel Form A – KUTEK.....	34
2.1.1.5.2.3.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH-KİATE.....	35
2.1.1.5.2.4. Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (ABKÖ).....	35
2.1.1.5.2.5. Mesleki Yönelim Envanteri (MYE).....	37

2.1.1.5.2.6. Mesleki Alan İlgi Envanteri – MAİ	37
2.1.1.5.2.7. MEB Ulusal Mesleki Bilgi Sistemi – MBS	38
2.1.1.5.2.8. Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği-Ortaöğretim (BİLDEMER-O) ..	38
2.1.1.6. Mesleki İlgilerde Cinsiyet ve Kültürün Etkisi	39
2.1.1.7. Yetkinlik Beklentisi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	41
2.1.1.8. Prestij ile İlgili Kuramsal Açıklamalar	45
2.1.1.9. KKE ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar	47
2.1.1.10. KKE ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar.....	49

BÖLÜM 3

3.1. YÖNTEM.....	50
3.1.1. Araştırmanın Modeli	50
3.1.2. Evren ve Örneklem	50
3.1.3. Veri Toplama Araçları	53
3.1.3.1. Kişisel Küre Envanteri (KKE)	54
3.1.3.1.1. Kişisel Küre Envanteri- Kısa Form (KKE-KF)	55
3.1.3.1.2. KKE'nin Türkçe'ye Uyarlanması	56
3.1.3.1.3. KKE'nin Puanlaması.....	56
3.1.3.2. Kendini Değerlendirme Envanteri	56
3.1.3.3. Kişisel Bilgi Anketi (KBA).....	58
3.1.4. Verilerin Toplanması	58
3.1.5. Verilerin Analizi.....	59

BÖLÜM 4

4.1. BULGULAR.....	61
4.1.1. Güvenirlik Çalışmaları.....	61
4.1.2. Geçerlik Çalışmaları.....	63
4.1.2.1. KKE Maddelerinin Yapısı	63
4.1.2.2. KKE Temel İlgil Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgil ve Yetkinlik Puanlarının RANDALL Analiz sonuçları.....	63
4.1.2.3. KKE RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgil ve Yetkinlik Puanlarının RANDALL Analiz sonuçları.....	66
4.1.2.4. Benzer Testler Geçerliği için Yapılan Çalışmalar	68
4.1.2.4.1. KDE Altölçeklerinin KKE'deki Temel İlgil Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgil ve Toplam Yetkinlik Puanları ile İlişkisi	69
4.1.2.4.2. KDE Altölçeklerinin KKE'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgil ve Toplam Yetkinlik Puanları ile İlişkisi	74
4.1.2.5. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik	80
4.1.2.5.1. Lise Türüne göre Yapılan Analizler.....	80
4.1.2.5.2. Fakülteye Göre Yapılan Analizler	90
4.1.2.5.3. Cinsiyete göre Yapılan Analizler.....	100

BÖLÜM 5

5.1. TARTIŞMA VE YORUM	107
5.1.1. Envanterin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	107
5.1.2. Envanterin Benzer Testler Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	108
5.1.3. Envanteri Ölçüt Bağıntılı Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu	110

BÖLÜM 6

6.1. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
6.1.1. Sonuç.....	113
6.1.2. Öneriler.....	113
6.1.2.1.Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	113
6.1.2.2.Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	114
KAYNAKÇA	115
EKLER.....	128
ÖZGEÇMİŞ.....	133

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.	51
Tablo 3.2. Çalışma Grubundaki Lise Öğrencilerinin Okullara, Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.	52
Tablo 3.3. Çalışma Grubundaki Üniversite Öğrencilerinin Okullara, Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.	53
Tablo 4.1. KKE-KF Altölçeklerinin Ortalama, Standart Sapma, Cronbach alfa ve Madde Toplam Puan Korelasyonlar	62
Tablo 4.2. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	63
Tablo 4.3. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanları Arasındaki Korelasyonlar	64
Tablo 4.4. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri	65
Tablo 4.5. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Korelasyon Matrisi.....	65
Tablo 4.6. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri	66
Tablo 4.7. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Korelasyon Matrisi	66
Tablo 4.8. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri	67

Tablo 4.9. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan	
Toplam Yetkinlik Puanlarının Korelasyon Matrisi	67
Tablo 4.10. Randomizasyon Testi Sonuçları	68
Tablo 4.11. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan	
Toplam İlgi Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve	
İlgi Altölçeklerinden Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri	69
Tablo 4.12. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan	
Toplam İlgi Puanlarının KDE Algılanmış Yetenek	
ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi	70
Tablo 4.13. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan	
Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek	
ve İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri	72
Tablo 4.14. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan	
Toplam Yetkinlik Puanlarının KDE Algılanmış Yetenek ve	
İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi	73
Tablo 4.15. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve	
Prestij toplam ilgi puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve	
İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri	75
Tablo 4.16. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij	
Toplam İlgi Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve	
İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi	76

Tablo 4.17. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri	78
Tablo 4.18. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi	79
Tablo 4.19. Lise Türlerine Göre KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (N=964).	81
Tablo 4.20. Lise türlerine göre KKE-KF Temel İlgi altölçeklerinin toplam yetkinlik puanlarının betimsel istatistikleri (N=964).	83
Tablo 4.21. Lise Türlerine göre KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	85
Tablo 4.22. Lise Türlerine göre KKE-KF RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	87
Tablo 4.23. Lise Türlerine göre KKE-KF İnsan, Nesne, Veri, Fikir Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	89
Tablo 4.24. Fakültelere Göre KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).	91

Tablo 4.25. Fakütelere göre KKE-KF Temel İlgi	
Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).	93
Tablo 4.26. Fakütelere göre KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij	
Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	95
Tablo 4.27. Fakütelere göre KKE-KF'deki RAYSGD ve	
Prestij Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının	
Betimsel İstatistikleri (N=964).....	97
Tablo 4.28. Fakütelere göre KKE-KF İnsan, Nesne, Veri,	
Fikir Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve	
Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	99
Tablo 4.29. Cinsiyete Göre Temel İlgi Altölçeklerinin Toplam	
İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının	
Betimsel İstatistikleri ve Bağımsız Gruplar t Testi sonuçları (N=964).	101
Tablo 4.30. Cinsiyete göre RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam	
İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964)...	103
Tablo 4.31. Cinsiyete göre RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin	
Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik	
Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964).....	105

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Holland'ın (1997) Altıgen Modeli	16
Şekil 2. Prediger'in İki Boyutu (1982) ve Holland'ın Modeli'nin (1997) İlişkisi	17
Şekil 3. Holland'ın Altı RAYSGD Tipi, Prediger'in İki Temel Boyutu ve Sekiz Temel İlgi Alanının Grafik Olarak Gösterimi.....	18
Şekil 4. İlgilerin Küre Üzerinde Gösterimi (Özütürk, 2005)	20

BÖLÜM 1

1.1. GİRİŞ

Meslek seçimi bireyin tüm hayatını etkileyecek olan önemli bir karardır. Bireyin mesleğini seçerken bu kararı almasını bireyin değerleri, yetenekleri, ilgileri, seçilen mesleğin saygınlık düzeyi, mesleğin gelecekteki durumu ve iş bulma olanakları gibi birçok faktör etkilemektedir.

Günümüzde bireyler, ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve kişisel gelişimlerini sağlamak amacıyla çalışmak zorundadırlar. Fouad (2007) yaptığı meta analiz çalışmasında çalışan insanların çalışmayanlara göre psikolojik açıdan daha sağlıklı ve mutlu olduğunu ortaya koymuştur. Freud (1930; 1985: akt. Ulu, 2007) sağlıklı bireyi sevebilen ve çalışabilen birey olarak tanımlamış, mutlu insanın sevebilen ve üretebilen insan olduğunu vurgulamıştır.

Sanayi devrimiyle beraber tarım toplumundan sanayi toplumuna geçilmesiyle beraber insan gücünün yerini makineler almaya başlamıştır. Bunun sonucunda insan, yapılacak işleri makineleri kullanarak yapmaya başlamıştır ve insan gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Bu dönemde bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler meslek kavramını ortaya çıkarmıştır. Böylece iş hayatında insan, kas gücü ile değil uzmanlık alanına göre yükselen bir değer olmaya başlamıştır. Ancak, belirli meslekleri yapabilmek için belirli özelliklere ve yeterliliklere sahip olmak gerekmektedir. Gücün yerini, bilgi ve işe uygun özelliklere sahip olma almaya başlamıştır ve belli bir işi yapabilmek için o işi yapabilmeye yönelik eğitim almış olmak ya da bu konuda deneyim sahibi olmak bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır (Yeşilyaprak, 2012).

Farklı mesleklerin ortaya çıkması insanların tercih hakkını arttırmıştır. Gelişen bilim ve teknoloji de insan refahını artırarak insanların mesleklere yönelik beklentilerinin değişmesine sebep olmuştur. İnsanların bu süreçte hayattan ve mesleklerinden beklentileri farklılaşmaya başlamıştır: Yapılan işin sadece fiziksel ihtiyaçları gidermesi değil, psikolojik ihtiyaçları da giderme beklentisi ortaya çıkmıştır. Meslek seçeneklerinin artmasıyla birlikte insanlar ihtiyaçlarını en çok karşılayabilecek mesleği araştırmaya başlamışlardır. Mesleğinden memnun olmak ve olmamak gibi durumlar ortaya çıkmış, mesleğinden memnun olamayan kişiler meslek değişimi gibi

yolları tercih etmeye başlamıştır. İnsanlar için kendileriyle özdeşleştirebilecekleri kendilerini rahat ifade edebilecekleri iş ortamları önemli hale gelmiştir.

Meslek, Kuzgun (2004) tarafından “*İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü*” olarak tanımlanmıştır. Yabancı kaynaklarda meslek kavramına karşılık ‘occupation’ ve ‘profession’ kavramları kullanılmaktadır. Occupation “bir kişinin yaptığı iş” anlamında kullanılırken, profession “yapmak için ileri düzeyde eğitim gerektiren bir iş” anlamında kullanılmaktadır (Deniz, 2008). İş kavramı ise, Yeşilyaprak (2012) tarafından “*mesleki bilgi ve becerilerin ortaya konması, mesleği icra ederken yapılan görev ve aktiviteler*” olarak tanımlanmıştır. Buna göre, “psikologluk” bir meslek iken, danışanlarla görüşme yapmak, test uygulamak, tanı koymak gibi görevler bir klinik psikoloğun yaptığı işlerdir.

Meslek seçimi bireyin sahip olduğu seçeneklerden birini tercih etmesiyle ilişkilidir. Kariyer ise yaşam boyu süren bir süreçtir. Özyürek (2013), kariyer kavramının Türkiye’de daha çok mesleki gelişim anlamında kullanıldığını, sadece çalışan rolü ile ilgili değil, yaşam boyunca ardışık biçimde üstlendiğimiz diğer rollerle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Kariyer, genç yaşlarda ilerlemek umuduyla başlayan ve emekliliğe kadar sürdürülen bir uğraşlar dizisidir. Bu anlamda kişinin kariyeri bir işe sahip olmaktan daha fazla anlam taşır. Kariyer, kişinin başarıma isteği psikolojik ve maddi ödüller ve sosyal statü ile ilişkili yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Birey kariyerini şekillendirirken kendisi için en uygun olan mesleği belirlemeyi amaçlar. Bireyin kariyer planlamasını etkileyen belli faktörler vardır. Bu faktörden bazıları ilgi, yetenek, istek, mesleki prestij ve bireyin değerleridir. İşe yönelik etkenlere baktığımızda ise ücret, çalışma koşulları, yükselme imkanları, sosyal güvence gibi faktörler işin istenirliğinde etkili olmaktadır.

Seçilen meslek insanın hayatını ve yaşam biçimini önemli ölçüde etkilediğinden, kariyer seçimi önemli bir kavram haline gelmeye başlamıştır. Doğru planlanmamış bir kariyer, insanın hayatı boyunca sevmediği bir mesleği yapmasına neden olacağından ve yaşamını büyük ölçüde etkileyeceğinden, kişinin istek, beklenti ve özelliklerine uygun

mesleklere yönelmesi önemli bir konu olarak gündeme gelmiştir. Bu amaçla kariyer psikolojik danışmanlığı bir iş alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Kariyer psikolojik danışmanlığı hizmetlerine ilişkin yayınlanan ilk kaynakta Parsons (1909: akt. Yeşilyaprak, 2012) bu hizmetleri “gençlere kendi kapasitelerine uygun meslek seçmeleri için yapılan yardımlar” olarak tanımlamıştır. Rogers’ın (1942) “*Psikolojik Danışma ve Psikoterapi*” kitabının yayınlanmasına kadar olan süreçte kariyer psikolojik danışmanlığı öğrencilere yönelik bir yönlendirme hizmeti olarak görülmüştür. Ginzberg ve arkadaşları (1951) meslek seçimine ilk kez bir gelişim süreci olarak yaklaşmış, bunu Super’in (1957) Yaşam Boyu Kariyer Modeli ve Holland’ın (1966) Tipoloji Kuramı izlemiştir. 1980’li yıllarda Amerika’da sosyoekonomik açıdan dezavantajlı grupların (azınlıklar, göçmenler, yoksullar vb.) mesleki tercihleri çok kültürlü bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu gruplara mensup bireylerin kariyer psikolojik danışmanlığı hizmetlerinden ne şekilde etkin biçimde yararlanabilecekleri tartışılmıştır. Son yıllarda küreselleşmenin etkisiyle eski kuramlar kültürel farklılıklar ve sosyal bağlamı da kapsayacak şekilde yeniden dönüştürülmektedir (Yeşilyaprak, 2012).

Türkiye’de 2004 yılında özel istihdam büroları ile ilgili kanunun yürürlüğe girmesi ve özel istihdam bürolarının açılmasıyla başlamış olan kariyer rehberliği hizmetleri, 2009 yılında İŞKUR’un Meslek Danışmanlığı Merkezleri’nin kurulmasıyla devam etmiştir (İŞKUR, 2013). Bunun dışında okullarda ve dershanelerde yürütülen hizmetler, örneğin “tercih danışmanlığı” gibi isimlerle adlandırılmakta ve öğrencinin elde ettiği puanla uygun liseye/üniversiteye yerleşmesine odaklı ilerlemektedir (Yeşilyaprak, 2012). Bu süreçte kariyer tercihlerinde bireylere yardımcı olabilmek amacıyla geçerlik ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bireyin doğru mesleği tercih etmesi ve beklentilerine uygun kariyer tercihi yapmasında ona yardımcı olacak ölçme araçlarının kullanılması, bireyin mutlu olacağı mesleği belirlemede etkili olabilir. Bunun dışında, meslek seçimi yapan bireyin kendisini birçok yönden tanıması önemlidir. İlgi, yetenek, değerler, kişilik, beklentiler, sosyoekonomik statü, cinsiyet gibi alanlar, bireyin meslek seçimini etkilemektedir. Bu nedenle, bireyin bu alanlara yönelik farkındalığının yüksek olması doğru kariyer tercihleri yapmasını olumlu yönde etkileyecektir. Meslek seçimi sürecinde meslek seçimini etkileyen faktörleri belirlemek için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarının

kullanılması bu süreci kolaylaştıracaktır. Bu çalışmada bireyin meslek seçimini etkileyen ölçütlerden biri olan mesleki ilgilerin ölçülmesini sağlayacak bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.2.Problem Cümlesi

Ülkemizde meslek seçimi sürecinde öğrencilerin mesleki ilgi alanlarını belirleyebilecek pratik bir ölçme aracının olmayışı bir problem olarak saptanmış ve ülkemizdeki uygulanamalarda kullanılabilecek bir ilgi envanterinin daha sonraki araştırmalara kaynak olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda Küresel İlgi Modeli'ne dayalı Kişisel Küre Envanteri'nin kısa formunun İzmir ilindeki lise ve üniversite öğrencileri için geçerli bir model olup olmadığı bu araştırmanın problem cümlesidir.

1.2.1. Alt Problemler

A. Güvenirlilik için;

1. Alt ölçeklerin madde-toplam puan korelasyonları nedir?
2. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları nedir?

B. Yapı geçerliği için;

1. Kişisel küre envanterinin küresel yapısı (spherical structure) veri tabanına uygunluk göstermekte midir?
2. Sekiz ilgi tipinin karmaşık dairesel modeli (circular complex – circumplex model) veri tabanına uygunluk göstermekte midir?
3. RAYSGD tiplerinin dairesel modeli (circular model) veri tabanına uygunluk göstermekte midir?

C. Benzer testler geçerliği için;

1. KKE-KF alt ölçek puanlarıyla, Kendini Değerlendirme Envanterinin (Kuzgun, 1989) mekanik, temel bilimler, sosyal bilimler, güzel sanatlar, sosyal yardım, ticaret ve iş ayrıntıları, müzik, ikna, canlı varlık ve edebiyat ilgisi ve sözel yetenek,

sayısal yetenek, şekil uzay yeteneği alt ölçeklerinin puanlarının arasındaki ilişki nasıldır?

D. Ölçüt bağımlı geçerlik için;

1. Çalışma grubundaki meslek lisesi, akademik lise ve üniversite öğrencilerinin KKE-KF'nin düşük prestij, yüksek prestij, RAYSGD ve temel ilgi alt ölçeklerinden elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Ülkemizde gençler mesleki tercihlerini yaparken doğru yönlendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bireyin kendisi, değerleri, ilgi alanları ve yetkinliği hakkında gerçekçi bir algıya sahip olmadan meslek seçmesi, onun gelecekte mesleğinden yeterli doyumunu sağlayamamasına, eğitimini yarıda bırakmasına ya da eğitimini almış olduğu alandan başka bir alana yönelmesine neden olabilir. Bu durumlar bireyin hem kendisi hem ailesi için zorlayıcı psikolojik süreçleri, zaman kaybını, hayata geç atılmayı vb. beraberinde getirecektir. Ayrıca, bu durum ülke ekonomisi açısından da yanlış kaynaklara yatırım yapılmasına sebep olacaktır.

Ülkemizde, öğrenciler üniversite sınavı sonrasında bölüm tercihi yaparken iş bulma imkanı fazla olan, kazancı daha fazla olan, daha popüler alanları tercih etme eğiliminde olabilirler. Ayrıca aileler de çocuklarının daha prestijli meslekler edinmelerini destekleyebilirler (Özütürk, 2005). Kuşkusuz, bu durumda ülkemizdeki işsizlik oranının yüksek olması etkili olmaktadır. Gencür (2011), matematik öğretmeni adaylarının genel olarak maddi ve iş bulmaya yönelik kaygılarla matematik öğretmenliği bölümünü tercih ettiklerini, ancak gerçek ilgilerinin farklı olabildiğini belirtmiştir. İşsizlik gibi kaygıların etkisiyle mesleki seçimlerin yapılması, yetişkin yaşamında işi olan, ancak işini yeterince sevmeden yapan bireylerin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Bu nedenle, kariyer seçimi sürecinde, bireyin doğru kariyer psikolojik danışmanlığı müdahaleleriyle yönlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu süreçte envanterlerin kullanımı da hem kariyer psikolojik danışmanlarına hem de seçim aşamasındaki kişiye yol gösterici olacaktır. Ancak, kullanılan envanterlerin doğru seçilmesi ve pratik yapıda olması önem taşımaktadır.

Ülkemizde kullanılan, mesleki ilgileri ölçmeye dayalı, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış envanterler çok sayıda madde içermektedir. Örneğin, Kuder İlgi Alanları Tercihleri Envanteri (Özoğlu, 1983) 504 madde, Kendini Değerlendirme Envanteri (Kuzgun, 1989) 230 madde, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (Kuzgun, 2005) 170 maddeden oluşmaktadır. Söz konusu envanterlerin okul psikolojik danışmanlık hizmetleri kapsamında yapılan uygulamalarında, madde sayılarının fazla olması öğrencilerin dikkatinin dağılmasına, maddeleri cevaplarırken sıkılmalarına, doğru cevap vermemelerine ve envanteri cevaplamaya isteksiz olmalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle kullanılan ölçme aracının kısa olması uygulamada zaman kazanılmasını, uygulamanın yaygınlaşmasını ve öğrencilerin daha doğru cevaplar vererek daha istekli olmalarını sağlayacaktır.

Bu bağlamda, küresel ilgi modeline dayalı KKE-KF'nin İzmir ilindeki lise ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme geçerliğinin ve güvenirliğinin sınanması ve bu modele dayalı olarak üniversite ve lise öğrencilerinin mesleki algılarının incelenmesidir.

1.4.Sayıtlılar

Bu araştırmanın sayıtlılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Örnekleme yer alan bireylerin envanteri doğru ve yansız biçimde cevaplayacakları varsayılmaktadır.
2. KKE-KF faktör yapısının Türkiye'deki örnekleme uygun olacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıklarını şöyle sıralayabiliriz:

1. Araştırmanın kapsamı Türkiye'de, İzmir ilinde bulunan lise ve üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar (Mesleki İlgi, Yetkinlik Beklentisi, Prestij)

İlgi: Belirli faaliyetlere isteyerek yönelme, bu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile başka faaliyetlere tercih etme ve bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinleşmişlik, bıkkınlık yerine devam etme isteği duyma durumlarında, varlığına hükmettiğimiz bir iç uyarıcıdır (Kuzgun, 2000).

Yetenek: Herhangi bir davranışı (bilgi veya beceriyi) öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan gizilgücün (kapasitenin) çevre ile etkileşimi sonucu geliştirilmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale getirilmiş kısmını ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2000).

Yetkinlik beklentisi: Bir bireyin belirli başarıları elde etmek için gerekli olan hareket tarzlarını organize etme ve işleme koyma konularında kendi yeterliliklerine olan inancıdır (Bandura,1997).

Mesleki Prestij: Bir görev ve toplumsal rol ile ilişkili olarak güç ve sosyal avantaj sahibi olmak, statü, mesleki seviye, eğitim seviyesi ve sorumluluk, sosyo-ekonomik seviye ile ilişkilidir. İsteklilik seviyesi, bireyin benlik algısı ve kültürel onay, bazı mesleklerin diğerlerine göre daha prestijli algılanmasını etkilemektedir (Tracey ve Rounds, 1996).

1.7. Araştırmanın Önemi ve Gereçesi

Meslek seçimi bireyin tüm yaşamını etkileyen önemli bir karardır. Bu kararı alırken bireyin ilgilerine uygun seçimler yapması isabetli bir mesleki tercihte bulunmasını etkileyecektir. Kendini ve seçeneklerini iyi tanıyan kişiler, yetenek, ilgi ve değerlerine uygun tercihler yapabilirler. Hem iş dünyası hem de öğrenciler çok yönlü ve dinamikdir; her ikisi de zaman içinde değişen birçok özelliğe sahiptir. Mesleklerin doğası, istihdam olanakları, çalışma koşulları zaman içinde değişim gösterir. Kariyer psikolojik danışmanları bu değişimleri takip ederek bireyleri yönlendirmelidir. Sonuç olarak, ilgi envanterlerinden elde edilen sonuçlar tek başına yeterli olmayacaktır. Bu sonuçların bireyin yetenekleri, motivasyon düzeyi, deneyimleri gibi diğer bilgilere göre ele alınması gerekmektedir (Aiken, 1988).Ülkemizde bilinçsizce yapılan üniversite tercihleri bireylerin daha sonra sevmedikleri işi yapmalarına ya da tekrar üniversite sınavına girerek üniversiteye girişteki yığılmayı arttırmaya sebep olabilmektedir.

Açıktır ki mesleki ilgilerin belirlenmesi tek başına kariyer seçiminde yeterli olmayacaktır, ancak en azından bireylerin ilgilerine yönelik farkındalık kazanmalarını ve bu konuda daha derinlemesine araştırmalar yapmaları için onları motive etmeyi sağlayabilir.

Ülkemizde bireylerin mesleki ilgilerinin ölçülmesi konusunda liselerde kullanılan Kendini Değerlendirme Envanteri (Kuzgun, 1989) ve Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (Kuzgun, 2005), öğrencilerin ilgi, algılanmış yetenek ve değerlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ancak bu envanterler mesleki ilgilerin prestij boyutuna yönelik bize bilgi vermemektedir. Aslında prestij hem öğrencilerin meslek seçiminde hem de ailelerin çocuklarını yönlendirmesinde etkili olan bir faktördür. KKE-KF sonucunda prestij boyutunun da değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece, hem Holland'ın RAYSGD tiplerine göre, hem sekiz ilgi alt ölçeğine göre ve hem de prestije göre sonuçlar elde edilebilecektir. KKE-KF sadece ilgileri değil, aynı zamanda aktivite maddelerine ilişkin yetkinlik beklentisini de ölçmektedir. Böylece öğrenciler ilgileri ve yetkinlik beklentileri arasında tutarlı sonuçlar elde edip etmediklerini görebilecek, kariyer psikolojik danışmanları sonuçları yorumlarken öğrencileri buna göre de değerlendirebileceklerdir.

Ülkemizde kullanılan mesleki ilgi envanterleri (Deniz, 2008; Koç, 1997; Kuzgun, 1989; Kuzgun, 2005; Tan, 1972) genellikle 100'ün üzerinde maddeden oluşmaktadır. Bu durum testin uygulamasının fazla zaman almasına ve katılımcıların testi cevaplamak için motivasyonlarının düşmesine, sonuçları değerlendirmenin pratik olmamasına neden olmaktadır. KKE-KF bu bakımdan daha kolay uygulanabilir ve kullanışlı bir ölçme aracı olabilir. Böylece bu çalışmanın ülkemizdeki psikolojik danışmanların çalışmalarını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Tracey'nin geliştirmiş olduğu KKE'nin ve Holland'ın modelinin farklı ülkelerdeki geçerlik ve güvenilirliği test edilmiştir. Buna göre, altıgen modelin ve küresel modelin evrenselliğinin çeşitli ülkelerde yapılan çalışmalarla test edilmesine yönelik bir ihtiyaç ifade edilmektedir (Hedrih, 2008). Ülkemizde yapılacak olan bu çalışma ile her iki modelin Türkiye örneğinde geçerlik ve güvenilirliği test edilecek olup, sonuçlar bu yönden de literatüre katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM 2

2.1. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1.1. İlgi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

İlgi ile ilgili ilk çalışmalar öncelikle I. Dünya Savaşı'nda olmak üzere, 1916 yılında Carneige Teknoloji Enstitüsünde başlatılmıştır. Strong, burada ilgi üzerine çeşitli araştırmalar yapmış ve ilk ilgi envanterini (Strong Vocational Interest Blank) 1943 yılında geliştirmiştir. İlgilerle hakkında bir diğer önemli çalışma, Kuder'in geliştirmiş olduğu Kuder Tercih Envanteri (Kuder Preference Record), II. Dünya Savaşı'nda Amerikan Ordusu'nun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulmuştur (Kuzgun, 2000).

Günümüze kadar bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda ilginin herkes tarafından kabul edilen bir tanımı yapılamamıştır. Yapılan ilgi tanımları daha çok ilgilerin nasıl ölçüldüğünü belirlemeye yönelik işevuruk tanımlar olmuştur. Strong (akt. Aiken, 1988), ilgiyi bir uyarana karşı olumlu ya da olumsuz tepki vermek olarak tanımlamıştır. Buna göre, bir istek sonucunda başlatılan davranış bireye doyum sağlıyorsa, bireyin bu davranışı tekrarlama olasılığı artacaktır. İlgi bağımsız olarak tek başına var olmaz. Literatüre bakıldığında, ilginin çeşitli faktörlerle ilişkisi açıklanmaya çalışılmış ve bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. İlginin ilişki içinde olduğu bu faktörler genel olarak çevre, yetenek ve başarı olarak belirtilebilir. Aşağıda ilginin bu faktörlerle nasıl bir bağlantısı olduğundan bahsedilmiştir.

Strong'un ilgi tanımında geçen "tekrarlanan davranışlar" bireyin ilgisi ile bağlantılı kabul ediliyordu. Bu tekrarlanan davranışlar insanın çevre ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkabilir. Super ve Crites (1963: Akt. Kuzgun, 2000). İlgi ve çevre arasındaki etkileşimi araştıran bazı araştırmaları incelemiştir. Buna göre, bireylerin ilgilerinin geçirilen yaşantılardan etkilendiği bulunmuştur. Örneğin, bir kişi mezun olduğu alanda iş bulamayıp başka bir alanda çalışmaya başlamışsa, mezun oldukları alana yönelik ilgileri zayıflayacak ve çalışmakta olduğu alandaki ilgilerinde artış görülecektir. Bu durum alternatif olarak, bireylerin eğitim aldıkları, çalıştıkları alana yönelik ilgilerinin zayıf olması sonucu daha çok ilgi duydukları başka bir alana yönelmeleri ile de açıklanabilir. Bireyler, zaman içinde çevrelerinde gördüklerinden etkilenecek belli alanlara yönelik ilgiler geliştirirler. Örneğin, bir kişinin annesi evde

resim yapmaktan hoşlanıyorsa, bu kişinin de annesinden görüp resim yapmayı denemesi, bu konuda annesinden destek alması, kişinin bu etkinlikten doyum sağlamasını ve resim yapma davranışını tekrarlama olasılığını arttıracaktır. Ancak, bu kişi resim yapmak istemesine karşın, birkaç deneme sonrasında kötü resim yaptığını görürse, resim yapma davranışını tekrarlama olasılığı azalacaktır.

İlgiler ile yetenek arasındaki ilişkiye yönelik alanyazında farklı görüşler bulunmaktadır. Kuzgun'a göre (2000), bir kimsenin bir konuda yetenekli olmaması durumunda çevre ile etkileşim sonucu gelişen ilgi bir süre sonra azalacaktır. Ancak, ilgi ve yetenek arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar, bu iki değişken arasındaki korelasyonun düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Super ve Crites, 1963: Akt. Kuzgun, 2000).

İlgilerin, insanların motivasyonu ve başarıları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. İnsanlar ilgili oldukları alanlarla ilgili uğraşları yüksek motivasyon, çaba ve dikkatle yaparlar. Hidi (1990: Akt. Downey, 2011), ilgilerin öğrenme üzerinde de olumlu etkisi olduğunu, insanların ilgili oldukları konularda daha dikkatli olduklarını, dolayısıyla daha iyi öğrendiklerini belirtmiştir. Bu nedenle, ilgi ve başarının ilişkili olduğu düşünülmüştür. Ancak, Kuzgun'un (2000) bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelediği derlemesinde araştırmaların bu ilişkiyi desteklemediği bulunmuştur: Buna göre, ilgi envanterleri kişilik ve yetenek testleri gibi diğer ölçüm araçlarına göre başarıyı daha az kestirebilmektedirler, ancak ilgiler uzun vadede başarı düzeyini olumlu biçimde etkilemektedirler.

Günümüzde ilgi envanterleri çeşitli durumlarda ve çeşitli amaçlara yönelik kullanılmaktadır. Genel olarak bu envanterlerin kullanım amacı meslek ve eğitime yöneltme olup, lise ve üniversitelerdeki kariyer psikolojik danışmanları tarafından uygulanmaktadır. Bunun dışında, ilgilerin ve meslek seçiminin doğasını anlamaya yönelik bireysel ve grup ile yapılan araştırmalarda, çalışanların kariyer değişikliklerine yönelik yapılan uygulamalarda, emeklilik öncesi ve emeklilik döneminde yapılan uygulamalarda testlerin kullanımı söz konusudur (Aiken, 1988). Ülkemizde ise daha çok üniversite tercihi öncesinde meslek seçimi amacıyla psikologlar ve psikolojik danışmanlar tarafından ilgi envanterlerinin kullanımı yaygındır.

2.1.1.1. Meslek Seçiminde İlgilerin Önemi

Doğru meslek seçimi hem bireylerin kariyerlerini planlamasında hem de üniversite bölümlerine o bölüme uygun adayların yerleşmesinin sağlanmasında oldukça önemlidir. Meslek seçimini etkileyen faktörlere bakıldığında bireylerin ilgileri en önemli faktörlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. İlgi, bireyin bir faaliyetten hoşlanma ve keyif alma düzeyi ile ilişkilidir. Kuzgun (2000), ilgilerin bireyin belli bir faaliyeti tercih etme eğilimi, belli faaliyetlere isteyerek yönelmesi ve belli faaliyetleri yaparken bu faaliyetlere devam etme isteği ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Roe (1956), ilgileri “...bir kimsenin özel bir gayret sarfetmeden dikkat ettiği, gözlemlediği, üzerinde durup düşündüğü ve zevk alarak yaptığı işler” olarak tanımlamıştır (akt. Kuzgun, 2000, s. 50). Strong’a göre (1943) ilgi, bir kişinin bir nesneye, etkinliğe ya da kişiye karşı gösterdiği hoşlanıp hoşlanmama, kayıtsız kalma tepkileriyle ilişkilidir. Dewey (1913) ilgilerin önemli üç özelliğinden bahsetmektedir (akt. Kuzgun, 2000). Buna göre, ilgiler dinamiktir, yani zaman içinde değişebilir, bireyin belli bir konudaki nesnel gözlemine dayanır ve öznedir. İlgiler bilişsel süreçleri kapsar ve bireyin çevresiyle ilişkilidir.

Mesleki ilgiler belli bir eğitim ya da iş alanına yönelik ilgilere dir. Mesleki ilgiler bir meslek eğitimine yönelmeyi, bu eğitimi tamamlama düzeyini, mesleki doyumunu ve genel olarak yaşam doyumunu etkilemektedir. Su, Rounds ve Armstrong (2009), mesleki ilgilerin meslek seçimi ile olan ilişkisini, insanları ilgi duydukları alanlarda eğitim almak ve çalışmak istemesiyle açıklamışlardır. Holland (1997), insanların yeteneklerini geliştirebilecekleri, düşünce ve değerlerini rahatça ifade edebilecekleri çevrelerde bulunmak istediklerini ifade etmiştir. Holland, insanların belli kişilik tiplerine uygun olduğunu ve belli kişilik tiplerinin belli alanlara yönelik ilgilerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında mesleki ilgiler, bireyin kişiliğiyle ilişkilendirilmiştir. Holland’ın kişilik tipleri ve meslek seçimi hakkındaki açıklamaları kariyer psikolojik danışmanlığı alanında, ilgilerin araştırılmasında temel yapı taşlarından biri olmuştur ve kendisinden sonra gelen araştırmacıları da etkilemiştir.

Super (1947: Akt. Kuzgun, 2000) ilgilerin ifade edilen ilgi, gözlenen ilgi, envanter ile ölçülen ilgi ve test ile ölçülen ilgi olmak üzere dört yolla ölçülebildiğini ortaya koymuştur. İfade edilen ilgilerde bireyin hoşlandığı, hoşlanmadığı etkinlikleri, meslekleri sorgulamak söz konusudur. Ancak burada kişi sosyal beğenirlik sonucunda

gerçek ilgilerini tam yansıtmayan alanlara ilgili olduğunu söyleyebilir. Gözlenen ilgilerde ise, bireyin gözlenmesi sonucu hangi alanlara daha ilgili olduğunu çıkarsamak söz konusudur. Ancak, bir kişinin bir etkinlikle uğraşması bize o kişinin o alana gerçekten ilgili olduğunu tam olarak göstermez. Bir alana yönelik ilginin davranışa yansıtacağı ve dolayısıyla bireyin ilgili olduğu alanda daha başarılı olacağı varsayılmaktadır. Testlerle ölçülen ilgilerde bireylerin başarılı olduğu alanların belirlenmesi söz konusudur. Envanterler ile yapılan ilgi ölçümlerinde ise, kişiye etkinlik ve meslek adları verilmesi ve bunlardan hoşlanıp hoşlanmama düzeylerinin sorulması ya da bunların hangisini daha çok tercih edeceğinin sorulması söz konusudur. Başka bir ifadeyle, ilgilerin envanterler aracılığıyla ölçülmesi bireyin hangi faaliyetten hoşlanıp hangi faaliyetten hoşlanmadığının bir dizi madde kullanarak sınanmasıdır (Pişkin, 2012).

İlgilerin envanterler aracılığıyla ölçülmesi bireylerin mesleki tercihlerini belirlemelerinde önemlidir ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Mesleki ilgiler ve meslek seçimi arasındaki ilişkiye yönelik araştırmaların genel olarak iki türde olduğu görülmektedir: (a) İfade edilen, anketlerle ölçülen ilgilerin değerlendirilmesi, (b) öğrencilerin seçimleri ile ilgili oldukları alan arasındaki ilişkiyi araştıran araştırmalar (Downey, 2011). Kuzgun (2000), lise öğrencilerinin tercih ettikleri alanlar ile bu mesleklerin gerektirdiği ilgi alanları arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bundan sonraki kısımda başta Holland'ın Tipoloji Kuramı olmak üzere, bazı kuramlar ve bu kuramlara dayalı olarak geliştirilmiş ilgi envanterleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1.2. Holland'ın Tipoloji Kuramı

Mesleki ilgiler konusunda Holland'ın ilgi modeli (1997) son otuz yıldır etkili olan bir model olmuştur (Tracey, 2001). Bu model meslek seçiminin hem psikolojik hem de sosyolojik boyutunu ele almaktadır. Buna göre bireyin meslek seçimini, bireyin ilgileri, becerileri ve kalıtımla edindiği özelliklerinin yanı sıra bireyin içinde bulunduğu çevre, imkanlar ve iletişim içinde olduğu kişiler de etkilemektedir. Bu kurama göre meslek seçiminde, bireyin inançları, fikirleri, varsayımları, meslek seçimi hakkında sahip olduğu bilgi, eğitim aldığı alan ve karar verme becerileri etkili olmaktadır (Holland, 1997).

Holland'ın kuramına göre meslek seçimi kişiliğin bir ifadesidir ve altı kişilik tipine (Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci ve Düzenli; Baş harflerine göre kısaltmaları RAYSGD) göre sınıflanmaktadır. Her bir kişilik tipinin ilgi ve yeterlikleri Holland'ın 40 yılı aşkın çalışmaları süresince tanımlanmış ve geliştirilmiştir (Holland, 1997). Örneğin, Araştırmacı Tip'deki kişiler eleştirel ve entelektüeldir, bu kişilerin bilim ve matematikle ilgili konularda yeterliliği yüksektir ve akademik başarıya önem verirler (Smart, Feldman ve Ethington, 2006). Holland'ın altı kişilik tipini belirlemek amacıyla Mesleki Tercih Envanteri (MTE; Vocational Preference Inventory) (Holland, 1985), Kendini Araştırma Ölçeği (KAÖ; Self Directed Search) (Holland, Fitzche ve Powell, 1994) ve Strong İlgi Envanteri (SİE; Strong Interest Inventory) (Campbell ve Hansen, 1981) geliştirilmiştir (akt. Özyürek, 2013).

Holland'ın (1997) modelinin temel varsayımları şu şekildedir:

1. Bireyler altı kişilik tipinden (RAYSGD) birine göre sınıflandırılabilir.
2. Altı çeşit çevre vardır ve aynı kişilik tipindeki bireylerin içinde bulunduğu çevreler benzer özellikler içermektedir.
3. Bireyler kendilerini geliştirmeye olanak sağlayan, yetenek ve becerilerini uygun biçimde kullanabilecekleri çevreleri araştırma eğilimindedirler.
4. Bireyin kişiliği ve içinde bulunduğu çevre arasındaki iletişim bireyin ortaya koyduğu davranışları etkilemektedir.

Holland'ın kuramının temel prensipleri ise şu şekildedir:

1. Meslek seçimi bir kişilik ifadesi biçimidir. Bireyin ilgileri meslek seçiminde belirleyicidir ve ilgiler kişilikten bağımsız düşünülemez.
2. İlgi envanterleri kişilik envanterleridir.
3. Mesleklere yönelik kalıp yargılar ve tipik özellikler bize bireyin kişiliği hakkında önemli ipuçları verir, insanlar hakkında mesleklerine göre önemli fikirler edinmiş oluruz.

4. Aynı ya da benzer meslek grupları benzer özelliklere ve benzer yaşayış biçimlerine sahiptir.
5. Bireyin kişiliği ve bireyin çalışmakta olduğu çevre arasındaki uyumun yüksek olması mesleki doyumun yüksek olmasını sağlayacaktır.
6. İnsanların çoğunun kişiliği sadece bir tipe göre değil, tiplerin bir kombinasyonuna göre belirlenmektedir. Örneğin SYA kodlaması bireyin en başat kişilik tipinin Sosyal tip olduğunu, bunun dışında Yaratıcı ve Araştırmacı tip özelliklerinin de bulunduğunu belirtmektedir.

Bu altı ilgi tipi altıgen bir yapıdadır ve birbirine yakın köşelerde bulunan ilgi tiplerinin, birbirine uzak olan ilgi tiplerine göre daha ilişkili olduğu bulunmuştur (Spokane ve Decker, 1999).

Kişilik Tiplerinin Özellikleri

Realistik Tip: Bu tipteki kişiler insan ilişkilerinin ve sözel becerilerin yoğun olduğu işlerden çok araç gereç, makine nesne veya hayvanlarla çalışmayı gerektiren, motor koordinasyon, fiziksel güç ve erkeksilikle ilgili aktiviteleri içermektedir. Bu alanla ilgili meslekler araç teknisyeni, elektrikçi, mühendis, beden eğitimi öğretmeni, antrenör, diş teknisyeni, polis, çiftçi gibi mesleklerdir.

Araştırmacı Tip: Sosyal ilişkiler kurmaktan ziyade organize etmek, anlamak ve düşünmeye dayalı analitik gözlem yapmayı, sistematik deneysel çalışmalar yürütmeyi, fiziksel, biyolojik ve kültürel olguları araştırmayı içeren ilgi alanıdır. Bu alana ilişkin meslekler biyolog, genetik mühendisi, matematikçi, kimyager, fizikçi, astronot, antropolog ve tıp teknisyenliği gibi mesleklerdir.

Yaratıcı Tip: Tutkulu, bağımsız, duyguları ifade etmeye yönelik ve sistematik olmayan aktiviteleri içeren, sanatsal etkinlik ve ürünler yaratmaya dayalı yaratıcı çalışmalar yapmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu alanla ilgili meslekler yazar, ressam, aktör, dekoratör, mimar, tiyatro sanatçısı, bestekar, sahne tasarımcısı gibi mesleklerdir.

Sosyal Tip: Başkalarına yardım etmek, başkalarını eğitmek, yönlendirmek ve ikna etmeye dayalı insanlarla yakın ilişkiler kurmayı gerektiren ilgi alanıdır. Bu alanla

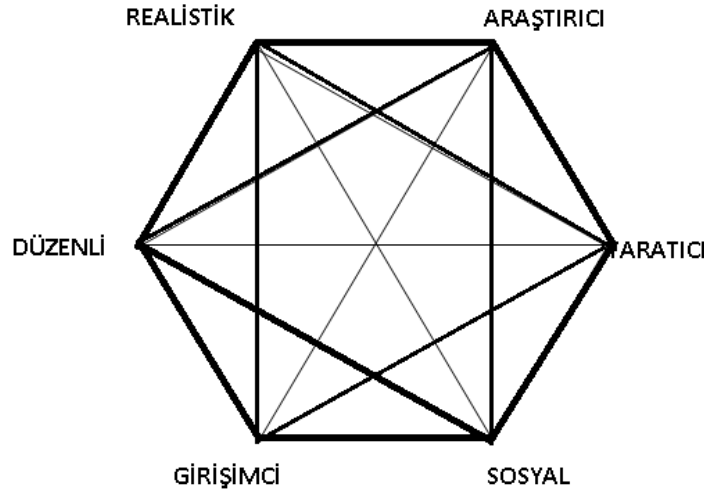
ilişkili meslekler öğretmen, konuşma terapisti, sosyal çalışmacı, psikolog, psikolojik danışman, halkla ilişkiler uzmanı gibi mesleklerdir.

Girişimci Tip: Sözel ve sosyal iletişim becerilerinin etkili biçimde kullanımına dayalı, başkalarını ikna etmeye yönelik organize edilmiş çalışmalarını yürütmeye yönelik faaliyetleri içeren ilgi alanıdır. Bu alanla ilişkili mesleklere satıcı, pazarlamacı, komisyoncu, politikacı, avukat gibi işler örnek verilebilir.

Düzenli Tip: Kayıt tutma, hesaplama, kontrol işlemleri gibi nesnelere ilgili sistematik çalışmalar yapmayı gerektiren ve sistemli kurallara bağlı aktiviteleri içeren işlere yönelik ilgi alanıdır. Kütüphaneci, muhasebeci, veznedar, finansal analist, postacı gibi meslekler bu ilgi alanıyla ilgili mesleklerdir (Holland, 1997; Shahnasarian, 2006).

Holland ve arkadaşları (1969: Akt. Armstrong, Deng ve Rounds, 2007), altı RAYSGD tipinin kendi aralarındaki ilişkiye bakıldığında modelin altıgen bir yapıda olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu yapı MTE'deki RAYSGD tiplerinin korelasyonu sonucunda ortaya konmuştur. Buna göre, altıgen üzerindeki tipler arasındaki yakınlık bu tipler arasındaki benzerliği ortaya koymaktadır. Komşu kenarlarda bulunan tipler birbirlerine yakın özelliklere sahipken karşılıklı kenarlarda bulunan tipler birbirlerinden zıt özelliklere sahiptir.

Şekil 1. Holland'ın (1997) Altıgen Modeli.

Birbirine komşu olan tipler arasındaki uzaklık birbirine eşittir. Komşu kenarlarda bulunan tipler birbirlerine yakın özelliklere sahipken, karşılıklı kenarlarda bulunan tipler birbirlerinden zıt özelliklere sahiptir. Şekil 1'de görüldüğü gibi Sosyal tip, Yaratıcı ve Girişimci tip ile benzer özelliklere sahipken, Realistik tip ile farklı özelliklere sahiptir. Armstrong ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları alanyazın taramasına göre, Holland'ın Altıgen Modeli'ne yönelik yapılan geçerlik çalışmalarında kuramın geçerliğine yönelik olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

2.1.1.3. Prediger'in İki Boyutu

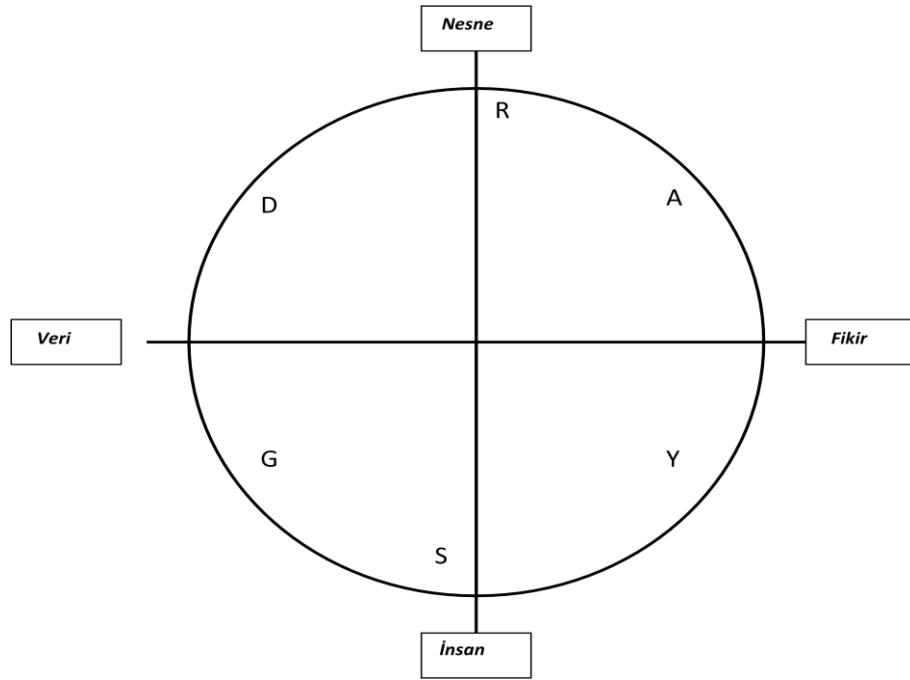
Holland'ın Altıgen İlgi Modeli'ne ilaveten Prediger (1981) iş görevlerine yönelik iki boyutlu yapıyı ortaya koymuş ve bu yapı ile ilgilerin daha iyi temsil edilebileceğini belirtmiştir. Gottfredson ve Holland tarafından geliştirilen Mesleki Kodlar Sözlüğü (1989: Akt. Özyürek, 2013) meslekleri tanıtan verilerin karmaşık bir analizi sonucunda ortaya konmuştur ve iş analizi verilerini de içermektedir. Böylece bireylerin farklı iş çevrelerinde nesne, insan, veri ya da fikirlerle çalışma düzeyine yönelik de bilgi vermektedir. Prediger'in iki boyutu Veri/Fikir ve İnsan/Nesne boyutlarıdır ve iş görevine yönelik dört tercihi içermektedir: Nesne, Veri, Fikir ve İnsan. Bu boyutlar birbirine zıt özellikteki iş görevlerini içerir.

Nesne: İnsanla iletişimi gerektirmeyen bakım, onarım, üretim gibi görevleri içerir.

İnsan: İkna etme yardım etme gibi kişilerarası süreçlere yönelik görevlerdir.

Veri: Durumları kaydetme ve organize etme gibi kişisel olmayan süreçleri içeren görevlerdir.

Fikir: Yaratma ve keşfetme gibi içedönük süreçlere yönelik görevlerden oluşmaktadır (Armstrong ve ark., 2007).

Şekil 2. Prediger'in İki Boyutu (1981) ve Holland'ın Modeli'nin (1997) İlişkisi.

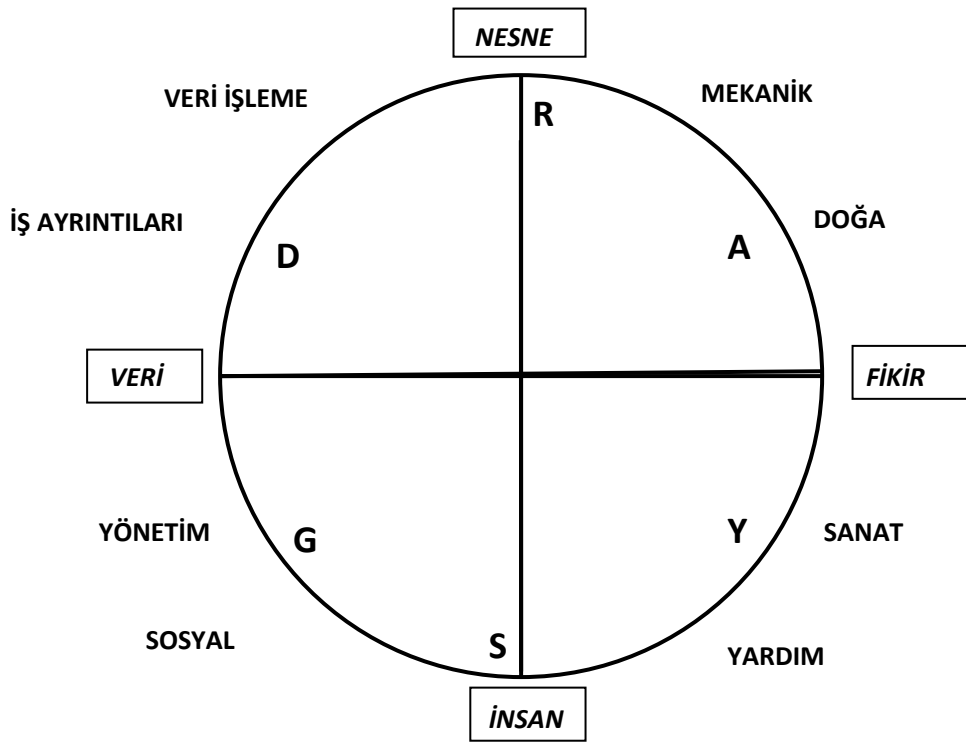
2.1.1.4. Tracey'nin Küresel İlgil Modeli

Tracey ve Rounds (1996) yaptıkları çalışmalarda, meslek isimleri listesinde tercih edilen cevapları kullanarak ilgilerin yapısını genişletmişlerdir ve bu ilgilerin çember üzerinde eşit biçimde dağıldığını bulmuşlardır. Çember üzerindeki bu ilgilerin Holland'ın Altıgen Modeli tarafından ABD dışındaki örneklemlerde yeterince iyi temsil edilmediğini bulmuşlar ve bunun sonucunda sekiz tipli modelin altı tipli modele göre verilere daha iyi uyduğu sonucuna ulaşmışlardır (Tracey, 2001). Bu nedenle Küresel Model'de dairesel yapıyı daha iyi temsil edebilmek için altı tip yerine, sekiz tipi

kullanılmıştır. Özyürek (2013, s. 19 - 20), altı tip ile sekiz tip arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

“Realistik ve Araştırmacı ilgi alanları Mekanik ve Doğa/Açık Alan, Yaratıcı ilgi alanı Sanat, Sosyal ve Girişimci alanlar Yardım, Sosyal Kolaylaştırma ve Yönetim, ve son olarak da Düzenli alan İş Ayrıntıları ve Veri İşleme şeklinde temsil edilmişlerdir.”

Küresel Model’de altı tipin genişletilmiş olan yeni halleri, sekiz tip olarak tekrar ortaya konmuştur ve yeniden adlandırılmıştır. Şekil 3’de Prediger’in iki boyutu, Holland’ın RAYSGD tipleri ve Tracey’nin sekiz temel ilgi alanı gösterilmektedir.

Şekil 3. Holland’ın Altı RAYSGD Tipi, Prediger’in İki Temel Boyutu ve Sekiz Temel İlgi Alanının Grafik Olarak Gösterimi.

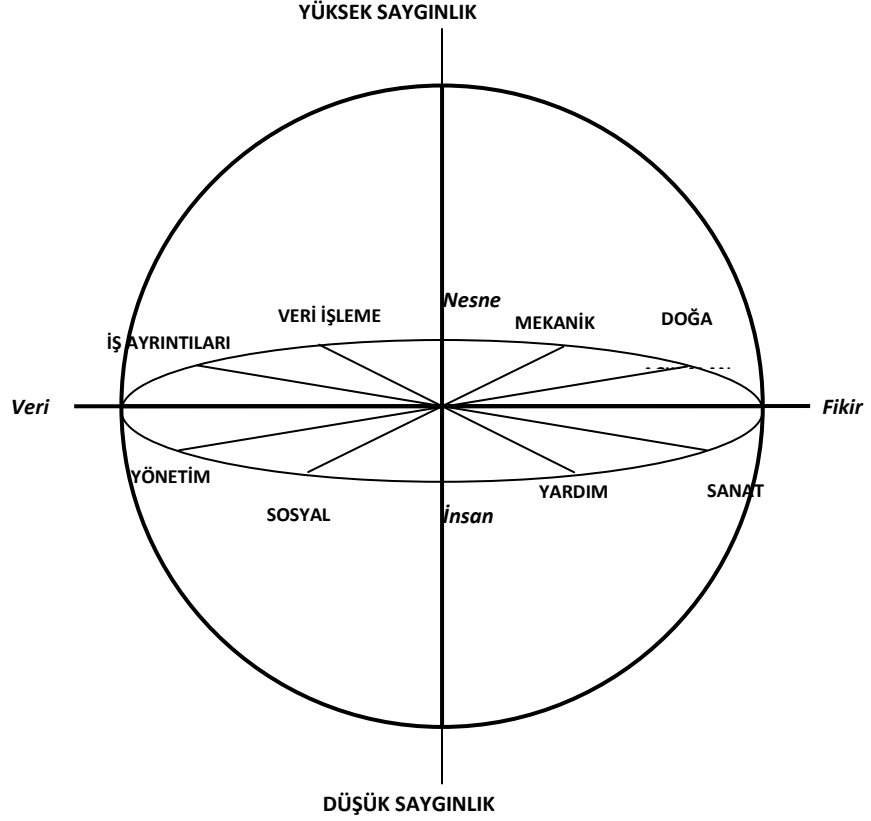
Elde ettikleri bir diğer sonuç ise, ilgilerin altında Prediger’in önerdiği gibi iki boyut değil, üç boyutun olduğunu bulmalarıdır. (Tracey, 2001) Bu üçüncü boyut, Prediger’in (1981) İnsan/Nesne ve Veri/Fikir boyutlarına ek olarak prestij boyutudur.

Prestij, mesleki psikoloji alanında insanların meslekleri nasıl algıladıkları ve seçtiklerini anlamak için yapılan çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır (Tracey ve Walker,

2012). Prestij bunun dışında ilgi envanterlerinde de kilit unsur olarak ele alınmıştır. Gottfredson (1981: Akt. Tracey ve Walker, 2012) prestijin meslek seçiminde kilit bileşenlerden bir, olduğunu belirtmiştir. Prestijin işevuruk tanımları; statü, mesleki seviye, eğitim seviyesi ve sorumluluk, sosyo-ekonomik seviye ile ilişkilidir. Tracey ve Rounds (1996) buna ilaveten, prestij boyutunun isteklilik ve kültürel onaylanma (mavi yaka, beyaz yaka gibi) ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki psikoloji literatüründe prestij faktörü insanların farklı meslekleri değerlendirmede kullandıkları en uygun faktörlerden biri olarak bulunmuştur (Tracey, 2002).

Mesleki prestij kültüre göre farklılık gösterebilmektedir. Tracey ve Walker (2012) prestijli olarak algılanan mesleklerin kültürden kültüre değişimini araştırdıkları çalışmalarında Afrika kökenli Amerikanlar ile orta sınıf beyaz Amerikanlar arasında mesleki prestijin nasıl algılandığını araştırmışlardır. Bu çalışma sonucunda Afrika kökenli öğrencilerin Sosyal ve Girişimci ilgi alanlarını diğer öğrencilere göre daha prestijli olarak algıladıkları ortaya konmuştur. Sodano ve Tracey (2008), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada çaba, yetenek ve rekabet içeren mesleklerin daha prestijli olarak algılandığını bulmuşlardır.

Prestij boyutu düzlem üzerindeki diğer iki boyutu dikey olarak kesmektedir. Buna göre, tüm ilgilerin küresel yapı üzerinde yerleşmiş olduğunu varsayarsak ve bu küresel yapıyı dünya olarak canlandırırsak, ekvator üzerinde merkezden eşit uzaklıkta bulunan sekiz temel ilgi alanı yer almaktadır. Bu ilgi alanları mekanik, doğa/açık alan, sanat, yardım, sosyal kolaylaştırma, yönetim, iş ayrıntıları ve veri işlemedir. Prestij boyutu ise kuzey ve güney kutbunda yer almaktadır. Kuzey kutbunda yüksek prestijle ilişkili olan beş adet yüksek prestij ilgi alanı (temel bilimler, sosyal bilimler, finansal analiz, iş sistemleri ve saygın izlenim) ve güney kutbunda ise düşük prestijle ilişkili beş adet düşük prestij ilgi alanı (yapım onarım, kişisel hizmetler, sosyal hizmetler, kalite kontrol ve el işçiliği) yer almaktadır. Şekil 5’de görüldüğü gibi, küresel yapı yüzeyinde yer alan toplamda 18 adet mesleki ilgi tipi bulunmaktadır.

Şekil 4. İlgilerin Küre Üzerinde Gösterimi (Özütürk, 2005).

2.1.1.5. İlgilerin Ölçülmesi

Bir kişinin ilgileri hakkında bilgi elde etmenin çeşitli yolları vardır: Bireylere neye ilgi duyduklarını sormak bu yollardan biridir, ancak bu yöntem kişinin içgörüsünün düşük olması, seçmek istediği mesleğe yönelik ilgi düzeyini objektif olarak değerlendirememesi gibi handikaplar içerir. Yine de bu yöntem bireyin neye ilgisi olduğunu gözlemlemekten daha etkilidir. Çünkü psikolojik danışman gözlem yaparken bazı şeyleri gözden kaçırabilir. Bir diğer yöntem ise insanlar ilgili oldukları konuda daha fazla bilgiye sahiptir, daha başarılıdır varsayımına dayanır. Buna göre, kişinin başarılı olduğu alanlara ilgisinin yüksek olduğu düşünülmektedir. İlgilerin ölçümünde ilgi envanterlerinin kullanılması da yaygın kullanılan bir yöntemdir ve bu amaçla birçok ilgi envanteri geliştirilmiştir (Super ve Crites, 1962: Akt. Aiken, 1988). Geliştirilen belli başlı envanterler bir sonraki kısımda ele alınmıştır.

Mesleki ilgilerin zaman içinde değişim gösterip göstermediği (ilgilerin kalıcılığı) meslek seçimi konusunda ele alınan bir diğer konu olmuştur. Özyürek (2013) ilgilerin kalıcılığını, “*ilgilerin yaş değişkenine göre değişip değişmemesi*” olarak ifade

etmektedir. Tyler (1959: Akt. Kuzgun, 2000) küçük yaşlarda ilgilerin belirsiz olduğunu, 10-12 yaşlarından itibaren ilgilerin ayrışmaya başladığını belirtmektedir. Çocuk zamanla deneyip yanılarak belli alana yönelik ilgiler geliştirmektedir. İlgilerin kalıcılığını ölçmek amacıyla ilgi envanterlerinin güvenilirlik çalışmalarından elde edilen veriler değerlendirilmektedir (Kuzgun, 2000). Super ve Crites (1963: Akt. Kuzgun, 2000), Strong Mesleki İlgi Envanteri'ni ilkökul, lise ve üniversite öğrencilerine bir yıl aralıklarla uyguladıkları çalışmalarında, yaş arttıkça ilgilerin kalıcılığının da arttığını bulmuşlardır. Swanson ve Hansen (1988: Akt. Kuzgun, 2000) üniversite öğrencilerine dört yılda bir olmak üzere toplam üç kez Strong Mesleki İlgi Envanteri'ni uygulamış ve 12 yıllık süreçte ilgilerde önemli bir değişim olmadığını bulmuşlardır. Low, Yoon, Roberts ve Rounds (2005) ilgilerin kalıcılığını inceledikleri meta analiz çalışmasının bulgularına göre, 18-22 yaşları arasında ilgiler gelişmekte olduğundan, daha ileri yaşlara göre bu dönemde ilgilerin kalıcılığı düşük bulunmuştur. Ancak, 22-40 yaşları arasında ilgilerin kalıcılığının yüksek olduğu bulunmuştur. Tracey ve Sodano (2008), ilgilerin kalıcılığına yönelik yaptıkları meta analiz çalışmasında özellikle ilkökul ve ortaokulda ilgilerin kalıcılığının düşük olduğunu, lisede ise ilgilerin kalıcılığının artmaya başladığını belirtmişlerdir. İlgilerin kalıcı olması yani zaman içinde kararlılık göstermesi, aynı zamanda ilgilerin meslek seçiminde uygun eşleştirmeler yapmada önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. İlgilerin kişilik özelliği gibi kararlı yapıda olması bize ilgi envanterlerinin de kişilik envanterleri gibi meslek seçiminde önemli olduğunu göstermektedir.

Arbona (2000) yaptığı meta analiz çalışmasına göre çeşitli araştırmaların mesleki ilgilerin bireylerin cinsiyetine göre değişim gösterdiğini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Bu çalışmalara göre öğrenciler bazı meslekleri belli cinsiyetlerle daha çok eşleştirmişlerdir. Örneğin, bizim kültürümüzde öğretmenlik ve hemşirelik gibi meslekler daha çok kadınlara atfedilirken, mühendislik ve doktorluk gibi meslekler daha çok erkeklere atfedilmektedir. Ancak, meslek seçimindeki farklılıklar etnik kökene göre cinsiyet değişkeninde daha belirgindir. Hirchi (2009: Akt. Hartung, 2010) kız ve erkek öğrencilerin ilgilerinin belirginliğini araştırdığı çalışmasında, kızların erkeklere oranla mesleki ilgilerinin daha ayrılmış olduğunu bulmuştur. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer seçimlerine bakıldığında ise, Rysiew, Shore ve Leeb (1999), bu öğrencilerin

birden fazla alanda yetenekli oldukları için ilgi alanlarının da daha çeşitli olacağını belirtmişlerdir.

İlgi envanterleri, genel zeka ve özel yetenek testleri gibi yaygın kullanılmaktadır. Bu nedenle ilgi ölçümlerinin ne kadar geçerli sonuçlar verdiği önemlidir. Ancak özel yetenek ve zeka testleri bireyin iş ya da eğitim başarısını yordarken, ilgi envanterleri genel olarak seçilen mesleki ya da eğitimsel alanı, devamlılığı ve doyumunu yordamaya yöneliktir. İlgi envanterlerinden elde edilen yüksek puanlar bireyin isteklerini, düşük puanlar ise bireyin isteğinin az olduğu alanları görmemizi sağlar (Arbona, 2000).

Envanterlere verilen yanıtların bireyin gerçek ilgilerini yansıtır yansıtmayacağı tartışmalıdır. Bu nedenle, bireylerin farklı yanıtlar vermelerinin onların yararına olacağı durumlarda (işe alım, bursiyer seçimi vs.) ilgi envanterlerinin kullanılmaması gerektiği düşünülmektedir. Cevapların sosyal arzulanırlığa göre değişebilme olasılığı da ilgilerin geçerliğini tehdit eden bir durumdur. Bunu önlemek amacıyla sosyal arzulanırlığı eşit düzeyde olan birden çok madde arasında zorunlu seçim yapmaya yönelik envanterler geliştirilmiştir, ancak testi alan kişiler bu yöntemi zaman zaman garip bulabilmektedir. İlgi envanterlerinin geçerliliğine yönelik bir diğer tartışma konusu ise envanterlerin sadece orta sosyo-ekonomik düzeydeki (SED) kişilere uygun olduğu görüşüdür. Buna göre düşük SED'deki kişilerin önceliği kendilerine uygun meslek seçmek değil, işin güvenliği, devamlılığı ve kazanılan paranın miktarı olacaktır. Geliştirilen envanterlere bakıldığında, genel olarak mesleki envanterlerin uzmanlık gerektiren mesleki ilgileri kapsadığı ve bu ilgileri ölçmeyi amaçladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yüksek SED'deki kişilerin ise çevreleri tarafından yüksek prestijli alanlarda çalışmalarının beklendiği, bu nedenle bu kişilerin gerçek mesleki ilgilerinden çok, çevrenin onlardan beklediklerine göre meslek seçimi yaptıkları savunulmaktadır (Aiken, 1988).

Kuzgun (2000), ilgi envanterlerini kullanmanın sağladığı yararları bahsetmektedir. Buna göre ilgi envanterleri; bireyin ilgilerinin farkına varmasına yardımcı olur, ilgilerle meslekler arasındaki ve ilgilerle yetenekler arasındaki bağlantının kurulmasını sağlar. Örneğin, bir kişi istediği mesleği belirlerken o mesleğin sosyal arzulanırlık, prestij, maddi kazanç gibi getirilerini ön planda tutuyor olabilir. Yani bu kişinin meslek seçiminde o kişinin değerleri de etkili olmaktadır. Ancak, ilgi

envanteri uygulaması sonucunda, kişi aslında istediği meslek ile hoşlandığı aktiviteler arasındaki tutarsızlığı görebilir. Bir diğer durum ise bireyin seçmek istediği mesleğin gerektirdiği konuda yeteneğinin az olmasıdır. İlgi envanterleri ilgi ve yetenek düzeyi arasındaki tutarsızlığı da bireye işaret edebilir. Bunların ötesinde, ilgi envanterinin uygulanması bireyin kariyer planını yaparken daha gerçekçi davranmasını, bu konuda kişinin daha fazla araştırma yapmaya yönelmesini sağlayacaktır.

İlgi envanterleri sonucunda elde edilen sonuçların faktör analizi çalışmalarıyla gruplanması ile ilgi çeşitleri oluşturulmuştur. Farklı ilgi envanterleri arasında bazı benzerlikler ve farklılıklar olduğundan ilgi çeşitlerinin envanterlere göre farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Aşağıda, yurtdışında ve ülkemizde kullanılan ilgi envanterleri ve bu envanterlerin sınıfladıkları ilgi çeşitleri ele alınmıştır.

2.1.1.5.1. Yurtdışında Kullanılan İlgi Envanterleri

Bu kısımda yurtdışında ilgilerin ölçümünde kullanılan Strong İlgi Envanteri, Kuder Mesleki İlgi Envanteri, Kendini Araştırma Envanteri, Campbell İlgi ve Yetenek Anketi, Kişisel Küre Envanteri ve Kişisel Küre Envanteri Kısa formu tanıtılmıştır.

2.1.1.5.1.1. Strong İlgi Envanteri (Strong Interest Inventory – SII)

Strong İlgi Envanteri ilk kez 1927 yılında E. K. Strong tarafından geliştirilmiştir. Bireyin mesleki ilgilerini ve boş zaman etkinliklerini ölçmektedir. Envanter genel olarak kişilerin mesleki ve eğitsel tercihler yapma sürecinde kullanılmaktadır. Envanter son haline kadar yedi kez revize edilmiştir (Kaya, 2012). 1960'lı yıllarda Holland'ın kuramı da envanter kapsamına alınmış ve envanter Holland'ın kişilik tiplerine göre de sonuç vermektedir.

Strong İlgi Envanterinde ilgiler dört ölçek ile ölçülmektedir: Mesleki İlgi Ölçeği (Occupational Scale - OSs), Genel Mesleki Tema Ölçekleri (General Occupational Theme – GOT), Temel İlgi Ölçekleri (Basic Interest Scale – BIS), Kişisel Tarz Ölçekleri (Personal Style Scale – PSS). PSS, bireyleri Holland'ın kuramına dayalı olan RAYSGD tiplerine göre değerlendirir. BIS, bireyleri atletizm, bilim, satış, performans sanatları gibi 30 farklı ilgi tipine göre değerlendirir. PSS envantere 1994 yılında eklenmiştir ve bireyleri risk alma, çalışma tarzı, liderlik tarzı, öğrenme stili ve takım

uyumu özelliklerine göre değerlendirir. PSS ölçeğinde yer alan alt ölçeklerle ilgili açıklama aşağıdaki gibidir:

Çalışma tarzı ölçeği: Bu ölçekte bireylerin insanlarla, verilerle, fikirlerle ve nesnelere çalışma ilgilerinin düzeyi değerlendirilmektedir.

Öğrenme stili ölçeği: Bireyin akademik ve pratik olmak üzere iki kutuptan hangisine daha yakın olduğunu ölçmektedir. Akademik kutba yakın kişiler entelektüel aktivitelere meraklıdır, pratik kutba yakın kişiler ise teknik ve ofis işleriyle ilgili görevlere daha ilgilidirler.

Liderlik tarzı ölçeği: Diğerlerini yönlendirme kutbuna yakın kişiler insanlara liderlik etme, insanları ikna etme gibi aktivitelerden hoşlanmaktadır. Bunun zıttı olan kutupta ise başkalarını idare etmektense kendi işini yapma ilgisi yer almaktadır.

Risk alma ölçeği: Bu ölçekte bireylerin fiziksel olarak riskli aktivitelere ve genel olarak risk içeren eylemlere (örneğin, borsa oynamak) olan ilgi düzeyi ölçülmektedir.

Takım uyumu ölçeği: Bu ölçekte bireylerin takım çalışmasını gerektiren aktivitelere ve bireysel aktivitelere olan ilgisi ölçülmektedir.

OSs ise norm grubu ile bireyin sonuçlarını cinsiyete göre karşılaştırır. Her bireyin aldığı sonuçlar bireyin cinsiyetine uygun olan norm grubuyla ilgilerinin ve mesleki ilgilerinin benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırılır (Harrington ve Long, 2013). Günümüzde Strong İlgililer Envanteri için kullanılan norm grubu (General Representative Sample – GRS) yarısı kadın yarısı erkek olmak üzere 2250 kişiden oluşmaktadır.

Tüm ölçeklerin iç tutarlılığı yüksektir. GOT'un Cronbach alfa katsayısı .90 ile .95 arasında, BIS'in .80 ile .92 arasında, PSS'nin .82 ile .87 arasında olduğu bulunmuştur. Envanter farklı kültürlerde de geçerli ve güvenilir sonuçlar vermektedir. (Herk ve Thompson, 2001).

2.1.1.5.1.2. Kuder Mesleki İlgi Envanteri (Kuder Occupational Interest Survey-“The Kuder”)

Kuder Mesleki İlgi Envanteri bireylerin mesleki ilgilerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir envanterdir. Envanter 50 yıllık bir süreçte birçok kez revize edilmiştir. Envanterin ilk hali Preference Record ismi ile Chicago Üniversitesi tarafından 1939 yılında yayınlanmıştır. Kısa süre sonra buna Form B olarak iki ölçek eklenmiştir. Form C ise 1943-1948 yılları arasında oluşturulmuş olup, Form C'nin revize edilmesi ile ilerleyen yıllarda Form D ve Form E elde edilmiştir. McGraw ve Hill (1983) tarafından envanterin bilgisayar ortamına aktarılmış versiyonu geliştirilmiştir.

Envanter Kuder'in geliştirmiş olduğu üç mesleki ilgi ölçeğinden oluşmaktadır. Mesleki ilgiler, potansiyel meslekler ve üniversite branşlarına göre sonuç vermektedir. Kağıt kalem ile ve bilgisayar üzerinden uygulamalı olmak üzere iki türden oluşmaktadır. Envanter sonucunda elde edilen sonuçlar on ilgi alanı türüne göre gruplanmaktadır (Hartung ve Subich, 2011). Bu alanlar:

Açık Alan: Doğal yaşamı gözlemlemek, çiftçilik yapmak, açık alanda telefon kablosu döşemek gibi dış alan aktivitelerine yönelik ilgi alanıdır.

Mekanik: Makine ve aletlerle çalışmayı gerektiren işlere yönelik ilgidir. Bu alana uygun işler marangozluk, tesisatçılık gibi işlerdir.

Hesaplama: Rakamları ve matematiği kullanmaya yönelik ilgidir. Bu alana uygun işler muhasebecilik, diyetisyenlik ve kimyagerlik gibi işlerdir.

Bilim: Fizik, kimya gibi doğayı anlamaya ve keşfetmeye, doğadaki sorunlara çözümler üretmeye yönelik ilgi alanıdır.

İkna: İnsanlarla görüşmeler yapmak, onları belli bir konuda ikna etmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu alana uygun işler pazarlamacılık, satın alma görevlisi gibi işlerdir.

Sanat: Moda tasarımcısı, ressam, heykeltıraş gibi meslekleri içeren ellerini kullanarak yaratıcı işler yapmaya yönelik ilgi alanıdır.

Edebiyat: Editörlük, edebiyat öğretmenliği, yazarlık gibi okumaya ve yazmaya dayalı aktivitelere yönelik ilgidir.

Müzik: Konserler, şarkı söyleme, müzik aleti çalma, müzik ve müzisyenlerin hayatına yönelik okumalar yapma gibi aktivitelere yönelik ilgidir. Bu alana uygun meslekler müzisyen, müzik eleştirmeni, müzik öğretmeni gibi mesleklerdir.

Sosyal Servis: İnsanlara yardım etmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu alana uygun mesleklere psikologluk, sosyal hizmet uzmanlığı, psikolojik danışmanlık örnek verilebilir.

Yazı/Ofis işleri: Görev tanımı açıkça belirli olan masa başı işlere yönelik ilgidir. Buna örnek olarak kütüphanecilik, sekreterlik gibi meslekler verilebilir. (Kuder, 18 Ocak 2014)

Zytowski (1992), envanterin yüksek güvenirlik ve geçerlikte olduğunu ve test sonuçlarının ayırt edici özellikte ve öngörü değerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Testin elle uygulamalı ve çevrimiçi versiyonunun kullanışlı olduğunu belirtmiştir.

2.1.1.5.1.3. Kendini Araştırma Envanteri (Self Directed Search – SDS)

Kendini Araştırma Envanteri bireyin kendi kendine uyguladığı, puanladığı ve yorumladığı bir mesleki ilgi ölçme aracıdır. Envanter, yapısı gereği envanteri uygulayan biri olmadan da kullanılabilir ve bu yönüyle daha ulaşılabilir bir ölçme aracıdır. Envanterde bireyin tercih ettiği aktiviteler, mesleki hayalleri, mesleki ilgileri, yetkinlikleri ve yetenekleri ölçülmektedir. Envanterin kullanımında ilk olarak Holland'ın altı RAYSGD tipine göre bireye en çok uyan üç harf belirlenir. İkinci olarak, Meslek Bulucusu (Occupations Finder) kullanılarak elde edilen harflere uygun meslekler hakkında bilgi edinilir. Üçüncü adımda, testi alan kişi sonuçların kendisi için ne kadar uygun olduğunu değerlendirir ve son olarak testi alan kişi mesleki tercihlerini belirleme konusunda başka araştırmalar da yapması için cesaretlendirilir (Holland ve Ryman, 1986).

2.1.1.5.1.4. Campbell İlgi ve Yetenek Anketi (The Campbell Interest and Skill Survey – CISS)

Campbell İlgi ve Yetenek Anketi'nin kökleri 1927 yılında geliştirilen Strong İlgi Envanteri'ne dayanmaktadır. Homojen temel ölçeklerin eklenmesiyle beraber 1974 yılında Strong ve Campbell İlgi Envanteri (Strong and Campbell Interest Inventory) yayınlanmıştır. Campbell (1992) ölçeğe Holland'ın RAYSGD kişilik tiplerini katarak,

mesleki ölçekler, temel ölçekler ve yetenekleri ölçtüğü Campbell İlgi ve Yetenek Anketini oluşturmuştur (Campbell, 1995). Campbell İlgi ve Yetenek Anketi ilgi ve ifade edilen yetenekleri ayrı ayrı değerlendirmesi yönüyle ilgilerin ölçümüne bir yenilik katmıştır. Holland, Kendini Araştırma Envanteri ile algılanmış yetenekleri ölçmektedir, ancak bunun sonucunu Kendini Araştırma Envanteri içinde ilgilerle bağlantılı olarak değerlendirmektedir. Campbell İlgi ve Yetenek Anketi ise ilgi ve algılanmış yetenekleri ayrı ayrı puanlamaktadır, bu yönüyle Bandura'nın (1997) yetkinlik beklentisi kavramı ve bu kavramın meslek tercihinin etkisi ile ilişkilidir (Campbell ve Borgen 1999). Envanter 200 ilgi, 120 yetenek maddesinden oluşmaktadır. Envanter yedi tane ilgi ve yetenek uyum ölçeği, 26 temel ilgi ve temel yetenek ölçeği, 58 mesleki ilgi ölçeği ve 58 mesleki yetenek ölçeği ve özel ölçeklerden (special scales) oluşmaktadır. Doksan günlük bir süre arasındaki test-tekrar test güvenilirliği .87 ile .79 arasındadır (Hansen ve Neumann, 1999).

Hansen ve Neumann (1999) Strong İlgi Envanteri ve Campbell İlgi ve Yetenek Anketi'ni üniversite öğrencilerine uyguladıkları araştırmada, Campbell İlgi ve Yetenek Anketi ile öğrencilerin seçmiş oldukları alan arasında yüksek bir uyum düzeyi bulmuşlardır. Ancak Campbell İlgi ve Yetenek Anketi'nin ilgilerle ilgili ölçeği, yetenek ölçeğine göre, öğrencilerin alan seçimleri ile daha tutarlı sonuçlar vermiştir.

2.1.1.5.1.5. Kişisel Küre Envanteri (KKE)

Kişisel Küre Envanteri mesleki ilgilerin küresel yapısına göre oluşturulmuş bir envanterdir. Holland'ın RAYSGD tiplerini de ölçülmektedir, ancak bunun daha geniş bir versiyonu biçimindedir. Holland altı tipin altıgen yapıda olduğunu öne sürmüştü, buna göre birbirine yakın köşelerdeki tipler birbirine benzer özellikler taşıyordu. Küresel model bu varsayımı bazı açılardan genişletmiştir. Meslek tercihlerinin üç boyutlu bir yapıda olduğu, nesne-insan ve veri-fikir olmak üzere iki boyut bulunduğu ve üçüncü boyut olarak ise mesleki prestijin ele alınacağı belirtilmiştir. Tracey ve Rounds (1995: Akt. Tracey, 2010) altı tipin varlığına ilişkin deneysel bir bulgu olmadığını, aynı düzlemde farklı sayılarda ilgi çeşitlerinin tanımlanabileceğini öne sürmüşlerdir. Bunu göstermek amacıyla küresel modelde altı yerine sekiz çeşit temel ilgi alanı tanımlanmıştır. Prestij ise küreyi tam ortadan dik açı ile kesmektedir. Bahsedilen üç boyutlu yapıyı ölçmek amacıyla Kişisel Küre Envanteri geliştirilmiştir.

Kişisel Küre Envanteri'nde her bir madde, aktivite tercihleri, mesleki tercih ve yetkinlik beklentisi (yapabilirlik) açısından ayrı ayrı puanlanmaktadır. Buna göre, tanımlanan merkezden eşit uzaklıktaki 18 ölçek (8 temel ilgi alanı, 5 düşük saygınlık ilgi alanı ve 5 yüksek saygınlık ilgi alanı), altı RAYSGD puanı, insan-nesne boyutu, veri-fikir boyutu ve prestij boyutuna göre sonuçlar değerlendirilmektedir. Cinsiyete göre ve cinsiyetten bağımsız norm grupları oluşturulmuş olup, buna göre hem genel norm grubuna göre hem de cinsiyet norm grubuna göre sonuçlar elde edilebilmektedir.

Envanter toplamda 236 maddeden oluşmaktadır. Tracey (2002), bu ölçeğe ilişkin güçlü geçerlik ve güvenilirlik puanları elde etmiştir. Bunun dışında, envanterin ölçüt bağıntılı geçerliğinin yüksek olduğu bulunmuştur. Uluslararası örneklerde de envanterin geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş (Darcy, 2005; Hedrih, 2008; Long ve ark., 2005; Sverko, 2007; Tracey, Watanabe, Schneider, 1997; Zhang, Kube, Wang, Tracey, 2013), küresel yapının varlığına ve envanterin geçerlik-güvenirliğine ilişkin destekleyici bulgular elde edilmiştir.

1.1.1.4.1. Kişisel Küre Envanteri'nin (KKE) Geliştirilmesi

Tracey ve Rounds (1996) tarafından küresel yapıyı ölçebilmek amacıyla Mesleki Tercih Envanteri (MTE) ve Tercih Envanteri (TE) geliştirilmiştir. Tracey, Watanabe ve Schneider (1997), Japon örneğinde yaptıkları çalışmada MTE'ni kullanmışlardır ve bu çalışmada ilgilerin küresel yapısını destekleyen kanıtlar bulmuşlardır. Tracey (1997), elde edilen üç boyutlu küresel yapıyı aktivite tercihi ve MTE'yi kullanarak ölçmüştür. Kullanılan aktivite maddeleri tercih etme ve yetkinlik beklentisi yönünden puanlandırılmaktadır ve bunun sonucunda, Aktivite Tercih Envanteri'nden (ATE) iki ayrı ölçek tipi elde edilmektedir. MTE'den elde edilen sonuçların eklenmesi ile üç ayrı ölçek ortaya çıkmaktadır.

Her üç madde tipi de (mesleki tercihlerin derecelendirilmesi, aktivite tercihlerinin derecelendirilmesi ve aktivite yetkinlik beklentisi algılarının derecelendirilmesi) çok boyutlu ölçekleme, faktör analizi ve temel bileşenler analizi kullanılarak ayrı ayrı açıklanmıştır. Tracey ve Rounds (1996), verilerin analizinde yaptıkları faktör analizleri sonucunda merkeze eşit uzaklıktaki 18 ilgi tipine Öklid uzaklığı açısından en yakın ve açıklanan varyansı en yüksek olan maddeleri

seçmişlerdir. Bu şekilde, analizler boyunca en iyi 6 madde her bir ilgi tipini ölçmek üzere seçilmiştir. Seçilen maddeler sadece bir alt ölçeğe yüklenmiştir. Her biri altışar maddeden oluşan mesleki tercihleri, yetkinlik beklentisi ve etkinlik tercihlerini ölçen 18 alt ölçek oluşuncaya kadar analizler devam etmiştir (Tracey, 2001).

Böylece KKE 8 temel ilgi alanı, 5 yüksek prestij ilgi alanı ve 5 düşük prestij ilgi alanından oluşmak üzere toplam 18 alt ölçek içerecek şekilde geliştirilmiştir. Geliştirilen bu envanter İnsan/Nesne, Veri/Fikir ve Saygınlık boyutlarından oluşan üç boyutlu bir yapıdadır. Bu üç boyutlu yapıyı Dünya gibi düşündüğümüzde Kuzey Kutup Noktası'nda Prestij alt ölçeği ve Kuzey Yarım Küresi'nde yüksek prestije ait toplam beş tane yüksek prestij ilgi alanı bulunmaktadır. Güney Kutup Noktası'nda El İşçiliği ve Güney Yarım Küresi'nde toplam beş adet düşük prestij ilgi alanı bulunmaktadır. Ekvator'da ise Tracey'nin sekiz temel ilgi alanı, Holland'ın RAYSGD tipleri ve Prediger'in İnsan/Nesne, Veri/Fikir boyutları yer almaktadır. 18 alt ölçeğin geometrik ortalamasının alınması sonucunda RAYSGD puanları, insan, nesne, veri, fikir puanları ve insan/nesne, veri/fikir boyutlarının karşılaştırılmasına yönelik sonuçlar elde edilmektedir (Tracey, 2001).

Tracey (2002), bu ölçeğe ilişkin güçlü geçerlik ve güvenirlik puanları elde etmiştir. KKE'nin karmaşık yapısına karşın, envanterin Amerikan örnekleminde yapılan geçerlik çalışmalarında cinsiyet, yaş ve etnik köken farklılıklarına göre benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bunun dışında, envanterin benzer ilgi ölçekleriyle örtüşen sonuçlar verdiği, yani ölçüt bağıntılı geçerliğinin yüksek olduğu ve üç boyutlu küresel yapının varlığı doğrulanmıştır.

Küresel modelin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları bazı uluslararası örneklemlerde de test edilmiştir: KKE'nin geçerlik ve güveniliği Çin'de üniversite ve lise (Long, Adams, Tracey, 2005), İrlanda'da lise (Darcy, 2005), Japonya'da üniversite (Tracey, Watanebe, Schneider, 1997), Hırvatistan'da lise ve üniversite (Sverko, 2007) ve KKE-KF'nin geçerlik ve güvenirliği Çin'de lise ve üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme (Zhang, Kube, Wang, Tracey, 2013) yapılan çalışmalarla desteklenmiştir. Sırbistan'da ise yetişkinlerden oluşan örnekleme (Hedrih, 2008), destekleyici bulgular elde edilmiştir. Bu araştırmalar "Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar" başlığı altında özetlenmiştir.

2.1.1.5.1.5.2. Temel İlgi Alanları

Sosyal Kolaylaştırma (Social Facilitating): İnsanlarla çalışma ilgisidir ve satış yapmak, bilgi sağlamak, yardım etmek, ya da bu hizmetlerin organizasyonlarını yapmak gibi etkinlikleri içermektedir. Bu ilgi alanı ile ilgili meslekler, sosyal hizmetler yöneticisi, seyahat acentesi yöneticisi, halkla ilişkiler müdürü, satış elemanı, aobik hocası gibi mesleklerdir.

Yönetim (Managing): İş yerleri ya da örgütlerin ana etkinliklerinin planlanması ve yönetilmesiyle ilgilenmektir ve bilgileri işleme, problem çözme ve karar verme, geleceğe yönelik planlama ve tahminlerde bulunma, başkalarıyla iletişim kurma, organize etme, eşgüdüm sağlama, başkalarına süpervizyon verme ve ikna etme gibi etkinlikleri içerir. Meslek olarak, satış müdürü, büyük mağaza müdürü, otel müdürü, büro yöneticisi gibi örnekler verilebilir.

İş Ayrıntıları (Business Detail): Muhasebe, bütçeleme, değerlendirme yapma, hesaplama, parasal konularla ilgili önerilerde bulunmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu alana ait meslekler finansal analist, banka müfettişi, mali denetçi, yeminli mali müşavir gibi meslekleri içermektedir.

Veri İşleme (Data Processing): Elektrik-elektronik sistemlerdeki problemlerin çözümünde, teknik verilerin analiz ve yorumunda matematiği, bilgisayar sistemlerini ve elektronik aletleri kullanmaktan hoşlanmak ve bu konulardaki problemleri çözmekle ilgilenmek. Bu alana ait meslekler ise, bilgisayar programcısı ve elektrik mühendisi, mikroelektronik teknisyeni gibi mesleklerdir.

Mekanik (Mechanical): Makinelerin nasıl çalıştığını anlama, makineleri tasarlama, bir araya getirerek kurulumunu ve bakımını yapmak gibi konularla ilgilenmektir. Makine kavramı büyük sanayi makinelerinden makine yapmaya yarayan aletlere kadar uzanır. Bu ilgi alanına ait meslekler, uçak teknisyeni, kimya mühendisi, havacılıkla ilgili elektronik teknisyeni, araba tamircisi, makinist gibi mesleklerdir.

Doğa/Açık Alan (Nature/Outdoors): Doğa bilimlerinin hayvan ve bitkilere yönelik uygulamalarıyla ilgilenmektir. Bu ilgi alanına ait meslekler çevre mühendisi,

veteriner, deniz bilimcisi, balıkçılık ve avlanmayla ilgili yasal yaptırımlarla ilgilenen kişi, gibi mesleklerdir.

Sanat (Artistic): Görsel, edebi ve sahne sanatlarına yönelik etkinliklerle ilgilenmektir. Bu ilgi alanı ile meslekler heykeltıraş, müzisyen, besteci, şair, oyun yazarı, yazar gibi mesleklerdir.

Yardım (Helping): Her yaştaki insana yardımcı olmak, onlara destek sağlamak, danışmanlık yapmak, öğretmek gibi etkinliklerin yer aldığı yardım ilişkisi kurmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu alana giren meslekler ise konuşma terapisti, sosyal hizmet uzmanı, aile terapisti, okul psikolojik danışmanı, aile terapisti, eğitim psikoloğu gibi mesleklerdir (İnan, 2006; Özyürek, 2013; Tracey, 2002).

2.1.1.5.1.5.3. Yüksek Prestije Ait İlgi Alanları

Saygın İzlenim (Influence): İş yaşantısında, politikada ve bilimde insanlara öncülük etme, insan davranışlarını ikna yoluyla etkileme ve insanları yönlendirmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler fizikçi, astronot, cerrah, bilimsel araştırmacı gibi mesleklerdir.

Ticari İş Sistemleri (Business Systems): İş yaşantısı ve finans ortamlarında uygulanmak üzere sistemler tasarlamak ve programlar yazmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler iş programcısı, bilgi işlem uzmanı, sistem analisti ve bilişim danışmanı gibi mesleklerdir.

Finansal Analiz (Financial Analysis): Müşterilerle yatırımları hakkında doğrudan çalışmaya yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler bütçe danışmanı, müşteri hizmetleri yöneticisi, iş yönetimi analisti, yatırım danışmanı, broker gibi mesleklerdir.

Temel Bilim (Science): Fenomenler ile ilgili araştırma yapma, biyoloji, fizik ve insan davranışları ile ilgili bilim dallarında bilgi geliştirmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına ait meslekler biyolog, antropolog, jeolog, kimyager gibi mesleklerdir.

Sosyal Bilim (Social Science): İnsanların tıbbi ve psikolojik sorunlarını bireye özgü biçimde çözmeye yönelik ilgi alanıdır. Bu alanla ilgili meslekler klinik psikolog,

psikiyatrist, aile hekimi ve pediatrist gibi mesleklerdir (İnan, 2006; Özyürek, 2013; Tracey, 2002).

2.1.1.5.1.5.4. Düşük Prestije Ait İlgi Alanları

Kalite Kontrol (Quality Control): Ürünlerin, maddelerin ve servislerin kalitesinin ve güvenilirliğinin kontrol edilmesi ve korunmasına yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanıyla ilişkili meslekler köprü müfettişi, bina yapım müfettişi, çilingir gibi mesleklerdir.

El ve Beden İşçiliği (Manuel Work): Makine ve araç gereç kullanmaya, temizlik yapma gibi hizmet işlerine ve düşük düzeyde eğitim gerektiren mesleklerde çalışmaya yönelik ilgi alanıdır. İlgili meslekler kat görevlisi, apartman görevlisi, temizlik personeli gibi mesleklerdir.

Kişisel Hizmetler (Personal Service): Bireylerin günlük hayattaki etkileşimlerinde, istek ve beklentiler doğrultusunda rahat etmelerini sağlamaya yönelik ilgi alanıdır. Yiyecek ve içecek servisi yapmak, bilgi sağlamak, bireylerin alışverişlerindeki gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olmak gibi aktiviteleri içermektedir. Bu ilgi alanıyla ilişkili meslekler satış danışmanı ve servis elemanı gibi mesleklerdir.

Yapım-Onarım (Construction/Repair): Makinelerin onarımı, kullanımı ve bina yapımı gibi açık havada yapılabilen ve bireylerin elleriyle çalışmasını gerektiren faaliyetlere yönelik ilgi alanıdır. Bu ilgi alanına yönelik meslekler ağaç budayıcısı, makine operatörü, inşaat işçisi gibi mesleklerdir.

Temel Hizmetler (Basic Services): Az bir eğitimle kurum ve kuruluşlardaki müşterilerin günlük işlerindeki temel gereksinimlerini karşılamaya ilgili işleri yapmakla ilişkili ilgi alanıdır. İnsanları karşılamak, eşya kiralamak, rezervasyon yaptırmak gibi müşterilere satış, kiralama ve hizmet sunma gibi görevleri içermektedir. Bu ilgi alanına yönelik meslekler resepsiyonist, otel görevlisi, saç stilisti, postacı ve sekreter gibi mesleklerdir (İnan, 2006; Özyürek, 2013; Tracey, 2002).

2.1.1.5.1.6. Kişisel Küre Envanteri – Kısa Form (KKE-KF)

Tracey tarafından (2010) envanterin kullanımını kolaylaştırmak amacıyla kısa form (KKE-KF) oluşturulmuştur. Kişisel küre modelinin İzmir ilindeki çalışma grubuna uygunluğunu sınamak amacıyla KKE-KF'nin uyarlanmış hali bu tez kapsamında kullanılmıştır. Kısa formda yüksek ve düşük saygınlığa yönelik 10 ölçek çıkarılmış, bunun yerine sekiz temel ilgi alanı değerlendirilmiştir. KKE-KF şu ölçeklerden oluşmaktadır: Sosyal kolaylaştırma, yönetim, iş ayrıntıları, veri işleme, mekanik, doğa-açık alan, sanat ve yardım. Bunun haricinde yüksek ve düşük saygınlık olmak üzere iki ölçek daha vardır, yani toplamda on ölçekten oluşmaktadır. Her bir ölçek önce altı maddeden oluşturulmuştur, ancak daha sonra dört madde kullanılmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmalar envanterin kısa versiyonunun geçerliğinin, iç tutarlığının ve test-tekrar test güvenilirliğinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Tracey, 2010).

2.1.1.5.2. Ülkemizde Kullanılan İlgi Envanterleri

Bu bölümde kısaca Kendini Değerlendirme Envanteri, Gazete Haberleri Testi, Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri, Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Mesleki Yönelim Envanteri, Mesleki Alan İlgi Envanteri, MEB Ulusal Bilgi Sistemi, Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği tanıtılmıştır.

2.1.1.5.2.1. Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE)

KDE, Kuzgun (1989) tarafından geliştirilmiştir. Envanterde aşağıda tanıtılan 11 ilgi alanının yanı sıra sözel, sayısal, şekilsel-uzaysal olmak üzere üç algılanmış yetenek alt ölçeği bulunmaktadır. Ayrıca dokuz değer ölçeği bulunmaktadır: Yeteneğini kullanma, yaratıcılık, yarışma, işbirliği, değişiklik, düzenli yaşam, liderlik, kazanç ve ün sahibi olma. KDE'nin içerdiği değerlere yönelik yapılan geçerlik çalışmaları bu değerlerin sosyo-ekonomik düzey, eğitim görülen lise türü ve cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymuştur (Kuzgun, 1989). KDE'de 11 ilgi ölçeği bulunmaktadır: Temel bilim, sosyal bilim, canlı varlık, mekanik, iş ayrıntıları, edebiyat, güzel sanatlar, ikna, ticaret, müzik ve sosyal yardım. Kuzgun (1989) KDE'nin içerdiği ilgi türlerinin eğitim alınan lise türüne göre değişiklik gösterdiğini belirtmiştir.

KDE, toplam 23 alt ölçekten oluşmaktadır ve her ölçekte on madde olmak üzere toplam 230 maddedir. Likert tipi derecelendirme sisteminin kullanıldığı KDE, 1902 lise 3. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Kuzgun (2008) tarafından geliştirilen envanterin son versiyonu bilgisayar üzerinden yanıtlanabilmekte ve değerlendirilebilmektedir.

2.1.1.5.2.2. Gazete Haberleri Testi (GHT)

Gazete Haberleri Testi, Tan (1972) tarafından geliştirilmiş olup, lise öğrencilerinin ve üniversite öğrencilerinin kariyer planlamasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. GHT, her biri 20'ser madde ile ölçülen 12 ilgi alanını değerlendirmektedir. Test, toplamda 240 maddeden oluşmaktadır. Ölçülen ilgi alanları: Bilim, teknik, sanat, edebiyat, tıp, eğitim-öğretim, iş-ticaret, idarecilik, hukuk-politika, tarım, eğlence ve açık havadır.

GHT bir uyarlama çalışması değil, orijinal bir çalışmadır. Tan (1972) insanların gazetenin tümünü değil, ilgilerini çeken yerleri okudukları fikrinden yola çıkarak, 60 adet dördü madde hazırlamıştır. Testin maddeleri gazete haber başlıklarından seçilmiştir. Katılımcılar bu dördüklerdeki gazete haberlerini okumayı en çok ve en az istediği haber olarak değerlendirmektedirler. Testin uygulanması yaklaşık 20-40 dakika sürmektedir.

2.1.1.5.2.3. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri

Kuder Tercih Envanteri'nin Türkiye'de iki farklı formunun uyarlama çalışması yapılmıştır. Bunlardan ilki, Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH'dir (KİATE) (Özoğlu, 1983). Diğeri ise Kuder Tercih Envanteri Kişisel Form A'dır (KUTEK) (Koç, 1997). Aşağıda bu iki envanter hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1.5.2.3.1. Kuder Tercih Envanteri Kişisel Form A (KUTEK)

KUTEK'in bireylerin ne tür bir çalışma ortamı ve sosyal ilişkiyi daha çok tercih ettiklerini belirlemek amacıyla Koç (1997) tarafından uyarlama çalışmaları yapılmış, ancak envanterin el kitabı yayınlanmamıştır. Envanter üçerli gruplar halinde 504 madde, 168 gruptan oluşmaktadır. Her üç maddeden biri en çok diğeri en az tercih edilme durumuna göre seçilmektedir. Seçilen tercih alanları şunlardır: Grup içinde etkin olmayı

tercih, alışılmış ve tutarlı durumları tercih, fikirlerle çalışmayı tercih, çatışmalardan kaçınmayı tercih ve insanları yönetmeyi tercih (Kaya, 2012).

KUTEK'in (1994: Akt. Özyürek, 2013) geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla üniversite öğrencisi ve öğretmenlerden oluşan örnekleme envanterin hem Türkçe hem de İngilizce versiyonu uygulanmıştır ve her iki uygulamadan elde edilen sonuçların benzer olduğu bulunmuştur. Ölçeklerin iç tutarlık katsayıları .73 ile .88 arasındadır. Sonuçların kalıcılığını test etmek amacıyla kişilerin en yüksek puan aldıkları ilgi ölçeğinin, bir ay sonraki ikinci uygulamada %93.7 oranında aynı olduğu bulunmuştur.

2.1.1.5.2.3.2. Kuder İlgi Alanları Tercih Envanteri Mesleki Form CH (KİATE)

KİATE'nin uyarlama çalışmaları Özoğlu (1983) tarafından yapılmıştır. KİATE'de birey 10 ilgi alanına göre değerlendirilmektedir. Bu ilgi alanları envanterin orijinalinde olduğu gibi açık alan, güzel sanatlar, eliş, edebiyat, hesaplama, müzik, bilim, sosyal hizmetler, ikna ve büro işleri ilgisidir. Envanter, üçerli gruplar halinde düzenlenmiş 168 maddeden oluşmaktadır. Her maddede üç seçenek bulunmaktadır ve bireylerin bu üç seçenek arasından yapmayı en çok istediği ve en az istediği maddeyi seçer. Ayrıca, belirlenen 10 ilgi alanıyla ilgili 214 meslek listesi bulunmaktadır.

Envanter lise ve üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme uygulanmıştır. KİATE'nin geçerliğini test etmek amacıyla öğrencilerin envanter sonucunda %75 üzerinde ilgili oldukları tespit edilen alanlar ile, aynı öğrencilerin sevdikleri dersler ve seçmeyi düşündükleri meslekler arasındaki tutarlılığa cinsiyete göre bakılmıştır. Tutarlılığın %59 ile %65 arasında olduğu bulunmuştur. Güvenirlik katsayıları norm grubundaki yetişkin erkekler için .85 ile .95 arasında, yetişkin kadınlar için .87 ile .90 arasında, erkek çocuklar için .85 ile .90 arasında ve kız çocuklar için .85 ile .90 arasındadır. Bir diğer çalışmada ise on ilgi alanının kendi aralarındaki korelasyon değerlerine bakılmıştır (Özoğlu, 1983).

2.1.1.5.2.4. Akademik Benlik Kavramı Ölçeği (ABKÖ)

ABKÖ (Kuzgun, 2005), bireylerin dört algılanmış yetenek ve 12 ilgi alanını ölçüp bunlara uygun meslek tercihleri yapmalarını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.

Envanter ortaokul son sınıf öğrencileri ve lise öğrencilerine uygulanabilmektedir. Toplamda 174 maddeden oluşan envanter, Likert tipi derecelendirme sistemine sahiptir. Envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 8. sınıf ve 9. sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. ABKÖ ile ölçülen algılanmış yetenekler:

Sözel Yetenek: Sözcüklerle akıl yürütebilme, okuduğunu anlayabilme ve düşünceleri sözcüklerle açık bir biçimde ifade edebilme.

Sayısal Yetenek: Sayılarla akıl yürütebilme, problemleri çözebilme.

Şekil – Uzay Yeteneği: Şekiller arasındaki benzerlikleri ve farkları görebilme, cisimleri ve şekillerin döndürüldükleri zaman alacakları durumları göz önünde canlandırabilme.

Göz – El Koordinasyonu: Kesme, delme gibi, el ve gözün işbirliği ile yapılabilecek işleri yapabilme.

ABKÖ'nün ölçtüğü ilgi alanları aşağıdaki gibidir.

Fen Bilimleri İlgisi: Fen bilimleri ile ilgili konuları öğrenmeye ve fen konuları üzerinde çalışmaya istekli olma.

Sosyal Bilimler İlgisi: Sosyal bilim alanı ile ilgili konuları öğrenmeye ve bu konular üzerinde çalışmaya istekli olma.

Ziraat İlgisi: Bitki (meyve, sebze, tahıl) ve/veya hayvan yetiştirmekten (üretmekten) hoşlanma.

Mekanik İlgisi: Alet ve makineleri çalıştırmaktan ve onarmaktan hoşlanma.

İkna İlgisi: Duygu ve düşünceleri başkalarına iletmekten ve onları etkilemekten hoşlanma.

Ticaret İlgisi: Mal alıp satmaktan, bu yolla kâr elde etmekten hoşlanma.

İş Ayrıntıları İlgisi: Bir yazının küçük ayrıntılarına dikkat edebilme ve hataları düzeltmekten hoşlanma.

Edebiyat İlgisi: Akıcı konuşabilme ve yazabilme, edebi eserleri incelemekten ve edebi eser üretmekten hoşlanma.

Yabancı Dil İlgisi: Yabancı dil öğrenmeye istekli olma ve öğrenebilme.

Güzel Sanatlar İlgisi: Resim, heykel, el sanatları vb. sanat ürünleri yaratmaktan, mevcut eserleri incelemekten hoşlanma.

Müzik İlgisi: Müzik dinlemekten, müzik aleti çalmaktan, müzik parçaları bestelemekten hoşlanma.

Sosyal Yardım İlgisi: Zayıf ve hasta insanlara yardım etmekten hoşlanma.

Geçerlik bakımından, öğrencilerin cinsiyet, yaş ve lise türüne göre aldıkları puanlarda anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Güvenirlilik bakımından, ABKÖ Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının .73 ile .86 arasında olduğu bulunmuştur .

2.1.1.5.2.5. Mesleki Yönelim Envanteri (MYE)

MYE (Kepçeoğlu, 1990), lise öğrencilerinin yükseköğretim programlarına olan ilgi ve isteklerini belirleyerek onların gerçekçi tercihler yapmalarına yardım etmeyi amaçlamaktadır. Türk eğitim sistemindeki alanlara benzer bir sınıflama sistemi vardır. MYE, her biri 6 durumu içeren 60 madde ve 360 seçenekten oluşmaktadır. Katılımcılar her bir altı maddeden istediklerini seçebilmektedir. Her maddede bulunan 6 seçenekten her biri bir yönelim alanı ile ilgili bulunmaktadır. Envanterin kapsadığı mesleki yönelim alanları: Teknik ve fen, sosyal bilimler, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi, edebiyat ve dil, güzel sanatlardır.

2.1.1.5.2.6. Mesleki Alan İlgi Envanteri (MAİ)

MAİ (Deniz, 2008), üniversite eğitimine başlayacak olan bireylerin ilgilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. MAİ, 351 maddeden oluşmaktadır ve 14 alana ilişkin mesleki ilgileri ölçmektedir. Bu alanlar: Eğitim, ziraat-açık alan, siyasal-mali bilimler, sağlık, iletişim-medya, yabancı dil, Türk dili, psikoloji, hukuk, bilgisayar, matematik, fen bilimleri, mühendislik ve görsel sanatlardır. Her bir alana yönelik ilgi, o alandaki mesleki etkinliği ve iş ortamını yansıtan 25 madde ile ölçülmüştür. Envanterdeki maddeler üçerli olarak gruplanmıştır ve katılımcılar bu üçerli gruptan en çok ilgilerini

çeken maddeyi beşli Likert tipi ölçekte ilgilerini çekme düzeyine göre derecelendirmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda envanterin iç tutarlılığı ve test tekrar test güvenilirlik değerlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan faktör analizleri sonucunda envanterin 14 alt boyutu ortaya koyabildiği ve ölçülmek istenen mesleki alanları yeterince yansıttığı bulunmuştur.

2.1.1.5.2.7. MEB Ulusal Mesleki Bilgi Sistemi (MBS)

MBS, Milli Eğitim Bakanlığının sitesinde (<http://mbs.meb.gov.tr>) 13 yaş ve üzerindeki bireylerin ilgi, yetenek ve değerlerini ölçen web tabanlı bir programdır. Siteye TC kimlik numarası ile giriş yapılmaktadır, ölçekler doldurulduktan sonra şifre ile ölçek sonuçları ve buna göre verilen mesleki eşleştirmelere ulaşılabilir. İlgiler toplam 72 madde, algılanmış yetenekler 40 madde ve mesleki değerler 48 madde ile ölçülmektedir. Sonuçlar her bir bölüm için ayrı ayrı ya da birlikte yorumlanabilmektedir. Bu sistemde ölçülen ilgi alanları: Eğitim-öğretim, ziraat-açık alan, siyasal-mali bilimler, sağlık, iletişim-medya, yabancı dil, Türk dili, psikoloji, hukuk, bilgisayar, matematik, fen bilimleri, mühendislik ve görsel sanatlardır. Sistemdeki ölçekler yanıtlandıktan sonra kişilere profil sonuçları, mesleki eşleştirme sonuçları ve grafikler elde edilmektedir. MBS, ilgi değer ve yeteneklerin bir arada ölçüldüğü bir sistem olması, internet bazlı oluşu ve profiller, mesleki eşleştirmeler ile ilgi otomatik sonuçlar vermesi açısından kullanışlıdır. Ancak, ölçekler ile ilgili geçerlik-güvenirlik çalışmalarına yönelik bilgi bulunmamaktadır.

2.1.1.5.2.8. Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği-Ortaöğretim (BİLDEMER-O)

İlköğretim mezunlarının lise ve meslek tercihlerine katkı sağlamak amacıyla Kuzgun ve Bozgeyikli ve Timur (2010) tarafından geliştirilmiş bir bilgisayar programıdır. Kullanıcılara çeşitli sorular sorulmakta ve bunun sonucunda lise türü ve alan tercihi ya da meslek seçimine yönelik sonuçlar elde edilmektedir. BİLDEMER-O iki çeşittir: Lise ve alan tercihi formu (33 soru) ve meslek alanı soru formu (69 soru). Birinci kısımda öğrencilerin çeşitli derslerde gösterdikleri başarı, algılanmış yetenek ve ilgilerini yordamaya yönelik ölçekler kullanılmaktadır. İkinci kısımda ise öğrencilerin mesleki beklentilerini (Mesleki değerlerini) yordamaya yönelik bir ölçek kullanılmaktadır. Geçerlik çalışmaları Kuzgun ve arkadaşları (2010) tarafından yapılmış

ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir: Lise öğrencilerine uygulanan çalışmada, öğrencilerin hali hazırda gittikleri okul ile elde edilen sonuçların %72 oranında uygun olduğu; meslek lisesine giden öğrenciler ile elde edilen sonuçların %79 oranında uygun olduğu bulunmuştur.

2.1.1.6. Mesleki İlgilerde Cinsiyet ve Kültürün Etkisi

Tracey ve Rounds (1996), mesleki ilgilerde cinsiyet farklılıkları kadar kültürün de etkili olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, mesleki ilgiler sosyal statü, etnik köken ve cinsiyet gibi değişkenlerle birarada ele alınmalıdır.

Yapılan çalışmalar hem erkeklerin hem de kadınların farklı mesleki alanlara yönelik tercihlerde bulduklarını ortaya koymaktadır. Ellis, Herhberger, Field, Wersinger, Pelis ve Geary (2008), bu konuda önceden yapılmış araştırmaları gözden geçirmiş ve cinsiyete göre mesleki ilgilerin değiştiğine yönelik birçok araştırma bulunduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, erkekler rekabetin daha yoğun olduğu mühendislik, bilim gibi alanlara daha çok ilgi duyarken, kadınlar öğretmenlik, sağlık hizmetleri gibi yardım ilgisinin yüksek olduğu alanları daha çok tercih etmektedirler. Ayrıca, kadınlar genellikle sanat ve sosyal ilgi ile ilişkili meslekleri tercih ederken, erkekler daha çok beden gücü ya da nesnelere kullanmaya yönelik meslekleri tercih etmektedirler. Croson ve Gneezy (2009), kadınların daha az risk ve rekabet içeren, genellikle sosyal ilişkilere odaklı mesleki ilgilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Mesleki tercihlerde cinsiyetin etkisi erken yaşlardan itibaren görülmektedir. Gottfredson (2005), çocukların mesleki ilgilerinin gelişimini araştırmış ve çocuğun mesleki ilgileri belirlenirken kendisine uygun olmayan meslek alanlarını mesleki seçeneklerinden çıkardığını vurgulamıştır. Buna göre, Gottfredson, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde yetişen çocukların yüksek prestijli meslekleri daha az tercih ettiklerini belirtmektedir. Çünkü yüksek prestijli mesleklerde çalışabilmek için daha fazla çabalamaları gerekmektedir ve böyle bir mesleğe sahip olamama olasılığı düşük prestijli mesleklere göre daha çoktur. Bu nedenle, alt sosyo-ekonomik düzeydeki gençler kendilerine yüksek kariyer hedefleri belirleyerek, risk almak istememe eğilimindedirler. Schuette, Ponton ve Charlton (2012), düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan gençlerin cinsiyete yönelik stereotiplerini, ebeveynlerin yapmakta olduğu iş ve

mesleki ilgileri ile kariyer beklentileri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, bu gençlerin ebeveynlerinin genellikle Holland'ın Realistik tipine uygun işlerde çalıştıklarını ve gençlerin ebeveynlerini örnek alarak kendileri için benzer kariyer beklentilerinin olduğunu bulmuşlardır.

York'un (2008) yapmış olduğu alanyazın taramasına göre, kız öğrencilerin mesleki planlarını erkek öğrencilere kıyasla daha erken yaşlarda yapmaya başladıkları, bu planları yaparken ailelerine zaman ayırabilecekleri meslekleri daha çok düşündükleri, erkeklerin ise saygınlığa ya da maddi gelire daha çok önem verdiği bulunmuştur. Ancak saygınlık açısından bulgular her zaman destekleyici olmamıştır. Kadın ve erkeklerin mesleki ilgileri arasındaki farklılık, akla bu durumun eşcinseller için ne boyutta olduğunu getirmiştir. Genellikle kadınların ilgi duyduğu moda, sanat gibi alanlarda homoseksüellerin de aktif biçimde görev aldıkları bilinmektedir. Ellis, Ratnasingam ve Wheeler (2012) eşcinsellerin mesleki ilgilerini araştırdıkları çalışmalarında, eşcinsellerin karşı cinsiyetin daha çok tercih ettikleri alanlara ilgilerinin yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bazı kültürlerde cinsiyet rolü beklentileri daha yüksektir ve bireylerden cinsiyetlerine uygun mesleklerde çalışmalarını beklenmektedir. Bu durumda birey kendi kişilik özelliklerine uygun meslek seçimi yapmak yerine, toplumun onun cinsiyet rolüne uygun gördüğü meslekte uzlaşmaya eğilimli olacaktır. Holland, Catherine, Ryan, Huang, Elizando ve Wadlington (2013), kültürün meslek seçimi üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada, 20 farklı ülkedeki mesleki ilgileri ölçmüşlerdir. Bunun sonucunda toplulukçu toplumlarda bireylerin kendi kişilik özellikleri ve mesleki ilgilerine yönelik daha az mesleki tercihte bulunduğu, eşitlikçi toplumlarda, bireylerin kendi kişilik özellikleri ve ilgilerine uygun seçim yapmaya daha çok önem verdiği bulunmuştur. Ancak eşitlikçi toplumlarda da toplulukçu toplumlarda olduğu gibi bireylerin cinsiyet rollerine göre meslek seçimi yaptıkları ortaya konmuştur. Virginia (2014), matematik ve bilim gibi kadınların ilgilerinin erkeklere göre daha az olduğu alanlarda, toplumun kadınlardan başarı beklentisi yükselirse, kadınların bu alanlara yönelik ilgilerinin artacağını belirtmektedir.

2.1.1.7. Yetkinlik Beklentisi ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Bandura (1995), kişilerin performanslarının bilgi ve yetenekten ziyade, kişilerin o işi yapabileceklerine olan inançları ile ilişki olduğu görüşünü ortaya koymuştur. Bandura (1997), yetkinlik beklentisini 'bireyin kendi potansiyeline yönelik inancı' olarak tanımlamaktadır. Yetkinlik beklentisi kişinin bir davranışı yapabileceğine dair inancı ve belli bir aktiviteye yönelmesi ile ilişkilidir. Buna göre kişi bir konuda yetenekli olduğuna inanıyorsa, o konu ile ilgili kararlı ve tekrarlayan davranışlarda bulunacak ve bunun sonucunda ilgilendiği aktivitede başarılı olacaktır. Bir kişinin belli bir aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisinin yüksek olması, kişinin bu alanda başarı kazanmaya yönelik davranmasını ve başarılı olamaması durumunda alternatif çözümler bulmasını ve başarılı olmaya çabalamaya devam etmesini sağlar. Böylece, kişinin yetkinlik beklentisinin yüksek olduğu alanlarda ilgisi de yüksek olacaktır. Bandura (1995), yetkinlik beklentisinin öz saygı ile karıştırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Yetkinlik beklentisi kişinin belli bir aktivitede başarılı olacağına inancı ile ilişkilidir, öz saygı ise daha genel ve değişmeyen bir özelliktir. Örneğin, öz saygısı düşük bir kişinin matematik dersinde yetkin olduğuna dair inancı yüksek olabilir. Yetkinlik beklentisi kişinin algılanmış yeteneği ile ilişkilidir. Belli bir aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisi yüksek olan bir kişinin, bu aktiviteyle ilgili yeteneği kişinin kendi algısından daha düşük ya da daha yüksek olabilir.

Bandura (1995), bireyin belli bir aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisinin dört temel yaşıntıdan kaynaklandığını belirtmektedir:

1. Kişisel performanslar: Birey belli bir konuda başarılı performans gösterdiğini gördüğünde bireyin bu konudaki yetkinlik beklentisi artar.

2. Dolaylı öğrenme: Birey, model aldığı kişi(ler)nin belli bir aktivitede başarılı olduğunu gördüğünde, bu aktiviteyi yapabilirliğine dair inancı artar. Aynı şekilde, başkalarının çabalarına rağmen başarısız olduğunu görmek de kişinin o aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisini azaltacaktır.

3. Sosyal ikna: Belli bir aktiviteyi başarabilecek yetkinlikte olduğuna ikna edilen kişinin o aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisi artacaktır. Benzer şekilde kişinin

yapamayacağı yönünde telkin edilmesi de kişinin yapabileceğine dair inancını azaltacaktır.

4. Fizyolojik durum: Kişinin aktiviteyi yaparkenki fizyolojik ve duygusal durumu da kişinin yetkinlik beklentisini etkiler. Stres belirtileri, olumsuz duygusal durum kişinin aktiviteye yönelik yetkinlik beklentisini azaltırken, fizyolojik olarak kendini iyi hissetme ve olumlu duygusal durum yetkinlik beklentisini arttıracaktır.

Sosyal bilişsel kariyer kuramı (Lent, Brown ve Hackett, 1994) kariyer seçim sürecini bu konuda daha önce ortaya konmuş kuramların önemli yanlarını birleştirerek açıklamayı amaçlamaktadır. Bu kuram, bireylerin kariyer ilgisi geliştirme, kariyer seçimi yapma ve kariyer hedeflerine ulaşma süreçlerinde Bandura'nın (1995) sosyal bilişsel kuramını temel almaktadır. Buna göre, yetkinlik beklentisinin sonuç beklentileri ile olan ilişkisi önemlidir. Sonuç beklentileri, bireyin performans sonuçlarına ilişkin inançları ile ilişkilidir. Yetkinlik beklentisi bireyin yapabilirlik düzeyi ile ilişkililikten (Bunu yapabilir miyim?), sonuç beklentisi davranışın beklenen sonuçları ile (Bunu yaparsam ne olur?) ilişkilidir. Yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisi bireyin karar alma sürecinde beraber rol oynamaktadırlar ancak, hangisinin ne derece etkili olduğu bireye ve duruma göre değişiklik göstermektedir. Yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisinin etkisiyle bireyin seçimleri ve performans hedefleri oluşur. Örneğin, müzik alanında yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisi yüksek olan bir bireyin müzikle ilgili çalışmalara daha fazla zaman ayırıp kendisine bu alanda hedefler belirleme olasılığı artacaktır. Sosyal bilişsel kariyer kuramı kariyer ilgilerinin gelişmesini ve kariyer seçimlerinin yapılmasını üç model ile açıklamaktadır.

1. İlgi Modeli: Genç bireyler çeşitli konularda aileleri, akranları ve öğretmenli tarafından motive edilirler ve buna bağlı olarak bireylerin yetkinlik beklentileri ve sonuç beklentileri oluşur. Bunun sonucunda belli aktivitelere yönelik ilgiler geliştirilir. Aktiviteye yönelik ilgiler, birey belli bir alanda kendisini yeterli gördüğünde ve belli bir alanda başarılı sonuçlar elde ettiğinde artar. İlgi duyulan aktivitelerle ilgili hedefler belirlenir ve bu hedeflere ulaşım düzeyine göre yetkinlik beklentisi ve sonuç beklentisi tekrar şekillenir.

2. Seçim Modeli: Kariyer hedefleri bireyin hedefe yönelik davranışlarda (ilgili alanlarda iş başvurusu yapma, staj olanaklarını araştırma vb.) bulunmasını sağlar. Bu davranışların sonucunda elde edilen deneyime, başarı ve başarısızlık düzeyine göre yetkinlik ve sonuç beklentileri tekrar şekillenir.

3. Performans Modeli: Kariyer performansları bireyin iş ya da eğitimle ilgili görevleri yerine getirmedeki başarı düzeyi, görevi yerine getirirken karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma becerileri ve kariyer hedeflerine ulaşmak için gösterdikleri performansın devamlılığı ile ilişkilidir. Yüksek yetkinlik ve sonuç beklentisi daha yüksek kariyer hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmaya yönelik yüksek performansı da beraberinde getirmektedir (Lent, 2002).

Sosyal bilişsel kurama göre yetkinlik beklentisi ilgilerle beraber meslek seçiminin önemli yordayıcıları olarak kabul edilmişlerdir. Ancak yetkinlik beklentisi ve ilgiler arasında nasıl bir ilişki olduğu, hangisinin meslek seçimini ne düzeyde etkilediği hakkında bir açıklama yapılmamıştır. Yetkinlik beklentisinin bireyin bir alana yönelik ilgisinin yüksek ya da düşük olmasında etkili olduğu açıktır, yani bir bakıma yetkinlik beklentisi ilgilerin oluşumunda rol almaktadır (Tracey, 2002). İlgi ve yetkinlik beklentisi arasındaki yakın ilişki, bu iki kavramın beraber ölçüldüğü ölçeklerin geliştirilmesini sağlamıştır (Tracey, 2010). Bireyin mesleki ilgileri ile yetkinlik beklentisi ne kadar benzer olursa, yapılan meslek seçiminin o kadar isabetli ve tatmin edici olacağı varsayılmaktadır. Tracey (2010), yetkinlik beklentisi, mesleki ilgi ve meslek seçimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, yetkinlik beklentisi ve meslek seçimi ile mesleki ilgi ve meslek seçimi arasındaki ilişkinin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, bireyin mesleki ilgilerinin yüksek olduğu alanlara yönelik yetkinlik beklentisi de yüksektir ya da tam tersini söylemek mümkündür.

Yetkinlik beklentisi bireyin etkin problem çözme ve karar verme becerilerini kullanması, kaynaklarını uygun biçimde kullanabilmesi, olumlu beklentiler içinde olması ve yüksek hedefler belirleyip bu hedeflere ulaşmaya yönelik davranışlarda bulunması ile ilişkilidir (Wilson ve Gillies, 2005). Buna bağlı olarak yetkinlik beklentisi yüksek kişiler, karşılaştıkları engelleri tehdit olarak algılamaktan çok aşılması gereken durumlar olarak algılayacaklardır ve bu zorluklarla mücadele etmek için motivasyonları

yüksek olacaktır. Chemers, Hu ve Garcia (2011) yaptıkları araştırmada akademik yetkinlik beklentisi yüksek olan öğrencilerin üniversiteyi daha az oranda yarıda bıraktıklarını ve akademik hayattaki zorluklarla daha kolay başa çıkabildiklerini ortaya koymuşlardır. Morton, Mergler ve Boman (2014), yetkinlik beklentisi ile öğrencilerin üniversitenin ilk yılında stresle başa çıkma ve uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, akademik yetkinlik beklentisi yüksek olan öğrencilerin üniversiteye daha kolay uyum sağladıklarını ve daha az stres yaşadıklarını bulmuşlardır. Lowinger, He, Lin ve Chang (2014), Amerika’da okuyan Asyalı öğrencilerle ilgili yaptıkları çalışmada, yetkinlik beklentisi yüksek olan Asyalı öğrencilerin okullarını daha kısa zamanda bitirdiklerini bulmuşlardır. Yetkinlik beklentisinin akademik başarı ile doğru orantılı olduğu varsayılmaktadır. Ancak, bazı araştırmalar (Lowinger ve ark., 2014) göstermektedir ki Amerikalı öğrencilerin yetkinlik beklentileri yüksek olsa da, akademik başarıları yetkinlik beklentileri düşük olan Asyalı öğrencilerden daha düşüktür. Yani yetkinlik beklentisi bir anlamda kültürle de ilişkilidir. Lowinger ve ark. (2014), Amerika’da okuyan Asyalı öğrencilerle ilgili yaptıkları çalışmada, yetkinlik beklentisi yüksek olan Asyalı öğrencilerin okullarını daha kısa zamanda bitirdiklerini bulmuşlardır.

Lent ve Brown (1994) Bandura’nın sosyal bilişsel kuramında yer alan yetkinlik beklentisi kavramının yanı sıra, bireyin kariyer gelişiminde çevresel faktörlerin de etkisini ele almışlardır. Buna göre, algılanan engeller, bireyin maddi ve manevi kaynakları ve kültür kariyer seçimine yönelik kararlarda etkili olmaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı gruplarla yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bu gençler akademik ve kariyerle ilgili amaçlarına ulaşmada daha fazla engelle karşı karşıya kalmaktadırlar (Rivera, Chen, Flores, Blumberg ve Pontoretto, 2007). Swanson (1997), dezavantajlı gruplar tarafından algılanan engellerin, bu gruptaki bireylerin yetkinlik beklentilerinin gelişimini etkilediğini belirtmektedir. Örneğin, sosyo-ekonomik açıdan kısıtlı imkanları olan bir birey, karşısına çıkacak engelleri aşmanın zor olacağına inandığından kendisine daha düşük kariyer hedefleri belirleyecektir ve bu kişinin kariyer yetkinlik beklentisi daha düşük olacaktır. Dezavantajlı grupların yetkinlik beklentisini düşüren bir diğer etken ise Bandura’nın da belirttiği gibi rol modellerinin etkisidir. Rivera ve ark. (2007), lise öğrencilerinin %78’inin rol modellerinin ailelerinden biri olduğunu ortaya koymuşlardır. Dezavantajlı gruplarda yetişen

bireylerin ebeveynleri genellikle prestiji yüksek olmayan işlerde çalışmaktadırlar ve bu bireyler kendilerine model aldıkları aile üyelerinden etkilenerek daha düşük kariyer yetkinlik beklentisine sahip olacaklardır. Ailenin sosyo-ekonomik seviyesi kişinin kariyer beklentileri üzerinde farklı yönlerden etkili olmaktadır. Örneğin, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki aileden gelen bireyler akademik kariyer için daha fazla olanağa, daha iyi eğitilmiş aile bireyelerine ve dolayısıyla daha iyi eğitilmiş rol modellere, ailenin daha fazla desteğine sahip olmaktadır. Hsieh ve Huang (2014), Tayvanlı öğrencilerin yetkinlik beklentisi ve sosyo-ekonomik seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sosyo-ekonomik açıdan avantajlı öğrencilerin daha riskli tercihler yapabildiklerini, ulaşılması daha zor hedefler belirlediklerini ve kariyer yetkinlik beklentilerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Benzer biçimde, Wright, Kristin, Boo ve White (2012), algılanan kariyer engelleri daha düşük ve algılanan sosyal destekleri daha yüksek olan bireylerin kariyer yetkinlik beklentilerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

2.1.1.8. Prestij ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Prestij, mesleki psikoloji alanında insanların meslekleri nasıl algıladıkları ve seçtiklerini anlamak için yapılan çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır (Tracey ve Walker, 2012). Prestij bunun dışında ilgi envanterlerinde de kilit unsur olarak ele alınmıştır. Gottfredson (1981: Akt. Tracey ve Walker, 2012), prestijin meslek seçiminde kilit bileşenlerden biri olduğunu belirtmektedir. Prestijin işevuruk tanımları; statü, mesleki seviye, eğitim seviyesi ve sorumluluk, sosyo-ekonomik seviye ile ilişkilidir.

Tracey ve Rounds (1996), prestij boyutunun isteklilik ve kültürel onaylanma ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki ilgiler, yapılan iş sonucunda elde edilen maddi kazanç, sosyal çevre, toplumda mesleğe atfedilen statüye bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Böylece, tıp alanına ilgi duyan birinin bu alanın içerdiği aktivitelerden mi yoksa bu mesleğin ona kazandıracığı maddi imkanlar, tedavi ettiği kişilerin ona minnet duyması sonucu sağladığı doumlardan mı kaynaklandığı daha net anlaşılacaktır. Ancak bireyin sadece mesleğin sağlayacağı kazanç, şöhret gibi getirilere göre seçim yapması, bireyin kendi ilgi alanına uygun olmayan bir mesleği tercih etmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Envanterlerle ölçülen ilgiler sadece faaliyetlerden hoşlanıp hoşlanmama düzeyini değil, o faaliyetlerin sağlayacağı diğer doumları da içerebilmektedir. Bireyler toplumda prestijli kabul edilen maddelere

hoşlanıyorum, düşük prestijli maddelere ise hoşlanmıyorum diye yanıt verme eğiliminde olabilirler. Bu nedenle, ilgi envanterlerinin sosyal arzulanırlıktan tamamen bağımsız ölçüm yapabildiğini söylemek gerçekçi olmayacaktır. Başka bir deyişle, insanlar en çok ilgi duydukları alan yerine, toplumda prestiji daha yüksek olan ve daha az ilgi duydukları alanı tercih edebilirler. Örneğin, güzel sanatlar alanında yeteneği gelişmiş olan bir kimse, daha prestijli olduğunu düşündüğü için sayısal yeteneğini geliştirmeye karar verebilir. Bunun sonucunda sayısal yeteneğine yönelik tekrarlayan geliştirici aktivitelerde bulunacak ve bu alandaki ilgisini ilerletecektir.

Mesleki psikoloji literatürüne bakıldığında, prestij mesleki ilgilerden ayrı tutulmamış olsa da, mesleki ilgilerden ayrı ölçülen ya da mesleki ilgilere ilaveten ölçülen, mesleki bir değer olarak görülen bir yapı olmuştur. Ancak Tracey ve Rounds (1996), prestijin mesleki ilgilerin içinde yer alan, ayrı değerlendirilemeyecek bir yapı olduğunu ortaya koymuşlardır. Yaptıkları çalışmalar sonucunda, mesleki prestij faktörünün yapı geçerliğinin statü, genel eğitim seviyesi ve mesleklerin prestij düzeyi ile yüksek korelasyonu olmasının da prestijin mesleki ilgiler içinde düşünülmesini desteklediğini belirtmişlerdir. Bu kanıtlar prestijin varlığını desteklese de prestij teriminin net olarak tanımının ortaya konamaması ve cinsiyet, etnik köken gibi değişkenlerle ilişkisi kafa karıştırıcıdır. Bir diğer sorun ise prestijin mesleki unvanlar ile ilişkili olabileceği, ancak basit aktivitelerden hoşlanıp hoşlanmama düzeyinin prestiji yansıtmayacağı düşüncesidir. Ancak Tracey ve Rounds, meslekler altölçeğinden alınan puanlarla, aktiviteler alt ölçeğinden alınan puanların korelasyonunun yüksek olduğunu ($r=.79$), bu nedenle aktiviteler alt ölçeğinin de prestiji yansıttığını belirtmişlerdir. Tracey ve Sodano (2008), prestijin altında yatan yapıları bulmak amacıyla üniversite öğrencileriyle bir çalışma yapmışlardır. Buna göre, prestijin aktivitenin gerektirdiği çaba, yetenek ve rekabet ile ilişkisini araştırmışlardır. Bunun sonucunda prestijin yetenek, çaba ve rekabet ile ilişkili olduğu, ancak prestij faktörünün cinsiyete göre anlamlı bir değişim göstermediğini bulmuşlardır. Yani, prestij cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak ölçülebilmektedir. Tracey ve Walker (2012), prestijli olarak algılanan mesleklerin kültürden kültüre değişimini inceledikleri çalışmalarında, Afrika kökenli Amerikalılar ile orta sınıf beyaz Amerikalılar arasında mesleki prestijin nasıl algılandığını araştırmışlardır. Bu çalışma sonucunda Afrika kökenli öğrencilerin sosyal

ve girişimci ilgi alanlarını diğer öğrencilere göre daha prestijli olarak algıladıkları ortaya konmuştur.

2.1.1.9. KKE ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Bu bölümde Kişisel Küre Envanterinin (KKE) çeşitli ülke ve kültürlerde yapılan uyarlama çalışmaları, çalışmaların tarih sırasına göre aşağıda özetlenmiştir.

Long ve ark. (2004), Çin örnekleminde KKE'nin geçerliğini test etmek için yaptıkları çalışmada KKE'nin Çince sürümünü lise ve üniversite öğrencilerine uygulamışlardır. RANDALL programında yürütülen analiz sonuçlarına göre küresel yapının, sekizgen modelin ve Holland'ın altı ilgi alanının Amerikan örnekleminde olduğu gibi, Çin örnekleminde de uyum gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanı sıra, yaşa ve cinsiyete bağlı anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Çalışmanın sonuçları KKE'nin Çin örneklemindeki yapısal geçerliğini desteklemektedir.

Long ve Tracey (2005) yaptıkları meta analiz çalışmasında, Tracey ve Rounds'un Sekizgen Modeli ve Holland'ın Altıgen Modeli'nin Çin örnekleminde uyumluluğu test etmişlerdir. Randomizasyon testi (RANDALL programı ile yapılmaktadır) sonuçların değerlendirilmesinde kullanılmıştır, bu sonuçlara göre, Holland'ın Altıgen Modeli Çin Örnekleminde, ABD örnekleminde kıyasla daha az uyum sağlamaktadır. Ancak Tracey ve Rounds'un Sekizgen Modeli Çin örnekleminde daha iyi düzeyde uyum göstermiş olup, cinsiyet ve etnik kökene göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Darcy (2005), İrlandalı lise öğrencilerine KKE'nin İrlanda kültürüne uygun sürümünü uygulamış ve sonuçları KKE'nin Amerikan örnekleminde elde edilmiş sonuçlarıyla karşılaştırmıştır. RANDALL testi ile küresel modelin, ilgi çemberindeki sekiz temel ilginin ve Holland'ın altı mesleki ilgisinin İrlanda örnekleminde geçerli olup olmadığının incelenmesi sonucunda, modelin İrlanda örnekleminde uyum gösterdiği bulunmuştur. Cinsiyete göre farklılık bulunmamış ve çalışmanın sonuçları KKE'nin İrlanda örneklemindeki yapısal geçerliğini desteklemiştir.

KKE'nin Japonya'daki üniversite öğrencilerine uygulandığı çalışmada da önceki çalışmalara benzer biçimde KKE'nin yapısal geçerliği desteklenmiştir. Uygulama

sonuçlarına göre küresel model, Sekizgen ve Altıgen Model desteklenmiş ve cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamıştır (Long, Watanebe ve Tracey, 2006).

Sırbistan (Hedrih, 2008) ve Hırvatistan (Sverko, 2008) örneğinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında farklı yaş gruplarından ve farklı eğitim düzeylerinde olan katılımcılara KKE'nin uyarlanmış sürümü uygulanmıştır. İlgilerin üç boyutlu yapısı, temel ilgilerin Altıgen ve Sekizgen Modellerinin uyumluluğu RANDALL programı ile test edilmiştir ve elde edilen verilerin Sekizgen ve Altıgen model ile uyumlu olduğu, cinsiyet ve yaşa göre anlamlı farklılıkların olmadığı bulunmuştur.

Zang, Kube, Wang ve Tracey (2013), KKE-KF'nin Çince sürümünü Çin'deki lise ve üniversite öğrencilerine uygulamışlardır. RANDALL ile yürütülen analizler sonucunda Holland'ın Altıgen Modeli'nin ve sekiz temel ilgi alt ölçeğinin desteklendiği, ayrıca yaşa ve cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmadığı ortaya konmuştur. Bu çalışmada beklenin aksine, düşük prestij puanlarının erkeklerde ve üniversite öğrencilerinde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmalar KKE'nin farklı kültürlerde geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıldığını, ancak bu çalışmalara devam edilmesi gerektiğini göstermektedir. Genel anlamda, KKE'nin çalışmanın yapıldığı ülke için yapı geçerliği desteklenmiştir. Mesleki ilgilerin küresel modeli, sekiz temel mesleki ilgi alanı ve Holland'ın RAYSGD ilgi tiplerinin varlığı farklı kültürlerde de desteklenmiştir. KKE-Kısa Form sadece Çin örneğinde uygulanmıştır ve bu örneklem için yapı geçerliği desteklenmiştir. Ancak ABD örneğinin aksine üniversite öğrencilerinin ve erkeklerin düşük prestij alt ölçeğinden almış oldukları puanlar yüksektir (Zang ve ark., 2013).

2.1.1.10. KKE ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar

Türkiye'de ilk olarak Özü Türk (2005), Hava Harp Okulu'na (HHO) öğrenci seçiminde kullanılması amacıyla KKE'den yararlanarak bir envanter geliştirme çalışması yapmıştır. Envanterin geçerlik ve güvenilirliği HHO'ya başvuran ve HHO öğrencileri için geliştirilen envanterin uygulanması ile test edilmiştir. Envanterin yapı geçerliğini test etmek amacıyla üç basamaklı faktör analizi çalışması yapılmıştır ve her

bir basamakta ölçütlere uymayan maddeler çıkarılmıştır. Üçüncü çalışmanın sonucunda basit ve kararlı bir faktör yapısına ulaşılmıştır, ancak 18 alt ölçek yerine 16 alt ölçek elde edilmiştir. Etkileme (saygınlık) ve kaba işçilik alt ölçeklerine ulaşamamıştır. Kaba işçilik ve temel hizmetler alt ölçekleri birleştirilerek diplomasız hizmetler alt ölçeği oluşturulmuştur. Yakınsak ve ıraksak geçerlik için Cattell PF16 kişilik testi kullanılmıştır ve ölçüt bağıntılı geçerlik için Mekanik İlgi Ölçeği (MİÖ) geliştirilmiş ve bu ölçeğin ile KKE'nin nesne boyutunda yer alan ilgi alanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yakınsak geçerlik ile ölçüt bağıntılı geçerlik için beklenen yönde anlamlı korelasyon değerlerine ulaşılmıştır. Bu çalışmada üç boyutlu yapı, sekiz temel ilgi alanı ve Holland'ın RAYSGD ilgi alanlarını test etmeye yönelik bir yapısal analiz yapılmamıştır.

İnan (2006), Küresel Model'i kullanarak 8. sınıftan 65 yaşa kadar olan bireylerin mesleki ilgilerini ölçen geçerli ve güvenilir bir ilgi envanteri geliştirmeyi amaçlamıştır. Yapı geçerliğini sağlamak için iki çalışma yapılmış ve doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. İkinci çalışma sonucunda sadece yüksek prestij alt ölçeklerinde basit ve kararlı bir yapıya ulaşılmış olup, temel ilgi alanlarında veri işleme ve sosyal kolaylaştırma, düşük prestij ilgi alanlarında ise el işçiliği, kişisel hizmetler ve temel hizmetler alt ölçeklerine ulaşamamıştır. İnan'ın geliştirmiş olduğu Kariyer Eğilim Envanteri'nin yapısal geçerliğinin güçlendirilmesi için başka çalışmalar yapılması gerekmektedir.

BÖLÜM 3

3.1. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları, bu araçların geliştirilmesi, verilerin puanlanması ve analizi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma lise birinci sınıftan itibaren tüm öğrencilerin mesleki ilgilerini ve yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ilgi envanteri geliştirme çalışmasıdır.

3.1.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni 2013-2014 eğitim-öğretim yılında İzmir ilinde öğrenim gören lise ve üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Şubat-Haziran tarihleri arasında İzmir ilindeki farklı okullarda öğrenim gören ve cevap formunda eksik bulunmayan 964 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin 605 tanesi lise ve 359 tanesi üniversite öğrencisidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 612 tanesi kadın, 352 tanesi ise erkektir. Çalışma grubunun yaş ortalaması 18,17, standart sapması 2,86 ve yaş ranjı 14-34 arasında değişmektedir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin eğitim aldıkları okullar ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.

Lise/Üniversite	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Cihat Kora Anadolu Lisesi	69	51	120
Bayraklı İmam Hatip Lisesi	54	-	54
Atakent Anadolu Lisesi	56	45	101
Naime Tomek Ticaret Meslek Lisesi	85	51	136
Mazhar Zorlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	5	89	94
Bornova Kız Meslek Lisesi	100	-	100
Ege Üniversitesi	117	76	193
Dokuz Eylül Üniversitesi	126	40	166
Toplam	612	352	964

Çalışma grubu belirlenirken öncelikle İzmir ili sınırları içindeki tüm liselerin listesine ulaşılmıştır. Bu listeden çeşitli lise türlerini kapsayacak şekilde kolay ulaşılabilen örneklem seçim yöntemi kullanılarak uygulamaların yapılacağı liseler belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinden oluşan çalışma grubu için ise İzmir ilindeki iki devlet üniversitesinden örneklemin elde edilmesi uygun bulunmuştur. Çalışma grubundaki lise öğrencilerinin okullara ve sınıflara göre dağılımları Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Çalışma Grubundaki Lise Öğrencilerinin Okullara, Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.

OKUL	SINIF				Toplam
	9	10	11	12	
Bayraklı İmam Hatip Lisesi	21	33	-	-	54
Cihat Kora Anadolu Lisesi	38	37	45	-	120
Atakent Anadolu Lisesi	30	30	41	-	101
Naime Tomek Ticaret Meslek Lisesi	60	49	24	3	136
Mazhar Zorlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	-	38	56	-	94
Bornova Kız Meslek Lisesi	30	24	18	28	100
Toplam	179	211	184	31	605

Tablo 3.2.'de görüldüğü gibi çalışmaya toplam 605 lise öğrencisi katılmıştır. Bu öğrencilerin 54 tanesi Bayraklı İmam Hatip Lisesi'nde, 120 tanesi Cihat Kora Anadolu Lisesi'nde, 101 tanesi Atakent Anadolu Lisesi'nde, 136 tanesi Naime Tomek Ticaret Meslek Lisesi'nde, 94 tanesi Mazhar Zorlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde ve 100 tanesi Bornova Kız Meslek Lisesi'nde okumaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 179 tanesi 9. sınıf, 211 tanesi 10. sınıf, 184 tanesi 11. sınıf ve 31 tanesi 12. sınıf öğrencisidir. 12. sınıf öğrencilerinin diğerlerine göre daha az sayıda olmasının nedeni çalışma grubundan verilerin 2013-2014 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde toplanması ve bu öğrencilerin bu dönemde üniversite sınavına hazırlandıkları için okula fazla gelmemeleridir.

Çalışma grubundaki üniversite öğrencilerinin okullara ve sınıflara göre dağılımları Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3.3. Çalışma Grubundaki Üniversite Öğrencilerinin Okullara, Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.

OKUL	Hz	SINIF				Toplam
		1	2	3	4	
Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi	-	1	80	43	42	166
Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi	-	-	-	28	33	61
Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi	12	-	-	-	-	12
Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	-	20	27	-	1	48
Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	-	6	6	23	9	44
Toplam	12	27	113	94	113	359

Tablo 3.3’de görüldüğü gibi çalışmaya toplam 359 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 166 tanesi Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde, 61 tanesi Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde, 12 tanesi Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi’nde, 48 tanesi Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde, 44 tanesi Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde okumaktadır. Araştırmaya katılanların 12 tanesi hazırlık sınıfı, 27 tanesi 1. sınıf, 113 tanesi 2. sınıf, 94 tanesi 3. sınıf, 113 tanesi 4. sınıf öğrencisidir. Hazırlık sınıfı öğrencilerinin sayısının diğerlerine göre az olması sadece Ege Üniversitesi’nde hazırlık sınıfı öğrencilerinden veri toplanmasından ve her bölümün hazırlık sınıfı bulunmamasından kaynaklanmaktadır.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Bireylerin kariyer seçimlerini yaparken, ilgi ve yetkinlik beklentilerini ölçen ve sekiz temel ilgi düzeyine göre tanımlayan Kişisel Küre Envanteri Kısa Formu (KKE-KF), Tracey (2009) tarafından geliştirilmiştir ve İngilizce orijinali Personal Globe Inventory Short Form’dur (PGI-S). Aşağıda önce orijinal ölçeğin uzun formu (PGI) ve kısa formu (PGI-S) kısaca tanıtılmış; daha sonra uyarlama çalışmaları ve oluşturulan KKE-KF hakkında bilgiler sunulmuştur.

Kişisel Küre Envanteri Kısa Formu'nda (KKE-KF) sekiz ilgi alanına (sanat, sosyal kolaylaştırma, yönetim, iş ayrıntıları, veri işleme, mekanik, doğa-açık alan ve yardım) ve prestije (düşük prestij ve yüksek prestij) ait toplam 40 madde kullanılmıştır. Her bir alan dörder madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar her bir maddeyi tercih etme ve yetkinlik beklentisi algılarına göre ayrı ayrı derecelendirmektedir. İlgi ve yetkinlik beklentisi 1-7 arasında bir dereceyle puanlanmıştır. Bu kurallara uygun olarak işaretleme yapmayan katılımcıların cevapladıkları ölçekler analize dahil edilmemiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla, KKE-KF'nin yanı sıra Kişisel Bilgi Anketi (KBA) ve benzer testler geçerliğini ölçmek amacıyla Kendini Değerlendirme Anketi'nin (KDE) (Kuzgun, 2000) bazı alt ölçekleri uygulanmıştır. Aşağıda uygulanan ölçeklerin her biri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

3.1.3.1. Kişisel Küre Envanteri (KKE)

Kişisel Küre Envanteri'nin geliştirilmesi çalışmalarına Tracey ve Rounds (1996) tarafından başlanmıştır. Holland'ın altı mesleki ilgi alanını temel olarak geliştirilen küresel modelde mesleki ilgilerin altı yerine sekiz temel ilgi alanında temsil edilmesi ve Prediger'in geliştirmiş olduğu veri/fikir ve insan/nesne boyutuna ek olarak üçüncü bir boyut olan prestijin de ölçülmesi söz konusudur. Bu modele göre sekiz temel ilgi alanı ve beş yüksek prestij, beş düşük prestij ilgi alanı olmak üzere 18 ilgi alanı ölçülmektedir. Bu haliyle KKE mesleki ilgileri birçok yönüyle ölçen bir ölçüm aracı olmuştur. Holland'ın altıgen RAYSGD tiplerini ölçmenin yanı sıra, bu tipler temel alınarak belirlenmiş sekiz temel ilgiyi de karmaşık dairesel model üzerinde ölçen KKE'nin her bir maddesi mesleki ilgilere ve yetkinlik beklentisine göre ayrı ayrı sonuç vermektedir. Envanter, 108 mesleki tercih maddesi ve 118 aktivite tercihi maddesinden oluşmaktadır. Envanterin bu iki formunun birbirine benzer sonuçlar verdiği ve ayrı ayrı da kullanılabileceği bulunmuştur (Tracey, 2002).

Tracey (2002), yapmış olduğu çalışmalarla küresel modelin Amerikan örneklemini için farklı cinsiyet ve yaş gruplarında geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiğini ortaya koymuştur. Japonya (Long, Watanebe ve Tracey, 2006; Tracey, Watanebe ve Schneider, 1997), Hırvatistan (Sverko, 2008), Sırbistan (Hedrih, 2008), İrlanda (Darcy, 2005), Çin (Longs, Adams ve Tracey, 2005) örneklemlerinde yapılan kültürlerarası

çalışmalarla ilgilerin küresel yapısının farklı kültürlere uygunluğu deneysel olarak desteklenmiştir.

3.1.3.1.1. Kişisel Küre Envanteri- Kısa Form (KKE-KF)

Tracey (2009) kullanımının daha pratik olması amacıyla geliştirdiği KKE'nin toplam 40 maddeden oluşan kısa formunun oluşturulmasında madde yanıt kuramından (item response theory) yararlanmıştır. Envanterin kısa formu 18 yerine, 10 alt ölçekten oluşmaktadır, bu alt ölçekler sekiz temel ilgi alanı ve yüksek/düşük prestijdir. Envanterin orijinalinde her alt ölçek altı madde ile ölçülmekteyken, kısa formda her alt ölçek dört madde ile ölçülmektedir. Envanterdeki 10 altölçekten elde edilen toplam puanlar ilgi ve yetkinlik beklentisi cevaplarına göre ayrı ayrı hesaplanmakta, ayrıca bu altölçeklerden elde edilen puanlar arasında yapılan matematiksel işlemler sonucunda RAYSGD türlerine ve Veri/Fikir, İnsan/Nesne ilgilerine göre de toplam ilgi ve toplam yetkinlik sonuçları elde edilmektedir. Sonuç olarak sekiz temel ilgi, iki Prestij, altı RAYSGD tipi ve dört Veri/Fikir, İnsan/Nesne altölçeği olmak üzere toplamda 20 farklı sonuç elde edilmektedir ve her bir sonucun toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanları ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Testin bütününden 40 farklı puan elde edilmektedir.

Envanterin kısa formunu geliştirme çalışmasında internet üzerinden katılımda bulunan kişilerin cevapları değerlendirilmiştir. Böylece geniş ve çeşitli grupları içeren bir örnekleme çalışmak amaçlanmıştır. Ulaşılan örneklemin yaş ortalaması 22.19'dur. Envanterin test tekrar test çalışması 119 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Oluşturulan yeni ölçeğin iç tutarlığı ve test tekrar test güvenilirliğinin yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan geçerlik ve güvenilirlik sonuçları envanterin kısa versiyonunun Amerikan örnekleminde yüksek geçerlik ve güvenilirlikte olduğunu göstermektedir. Envanterin uzun formunda Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90 iken, kısa formda güvenilirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur (Tracey, 2009). Yani her iki ölçme aracı da benzer sonuçlar vermektedir. KKE-KF'nin Çin'de yapılan uyarlama çalışmasında (Zhang, Kube, Wang ve Tracey, 2013) envanterin farklı yaş ve cinsiyete göre uygun sonuçlar verdiği bulunmuştur.

3.1.3.1.2. KKE-KF'nin Türkçe'ye Uyarlanması

Carlson (2000), genelde uyarlama çalışmalarında tek taraflı çeviri, komisyonla çeviri ve geri çeviri yöntemlerinin kullanıldığını belirtmiştir. KKE-KF'nin Türkçe'ye uyarlanmasında geri çeviri yönteminden yararlanılmıştır. İlk olarak araştırmacı ve tez danışmanı Dr. Ragıp Özyürek tarafından maddeler Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra çevrilen Türkçe maddeler ve maddelerin orijinal İngilizce hali kariyer psikolojik danışmanlığı alanında çalışan beş öğretim üyesine gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen geribildirimler dikkate alınarak Türkçe maddelere son hali verilmiştir. Oluşturulan maddelerin İngilizce Bölümü'nden bir uzman tarafından İngilizce'ye geri çevirisi yapılmıştır. Ölçeğin geri çevirisi, ölçeğin geliştiricisi olan Dr. Terence Tracey'e gönderilmiştir. Dr. Tracey'nin onayı sonucunda, Türkçe maddelerin uyarlanmış halinde bir değişiklik yapılmamasına ve oluşturulduğu biçimde uygulanmasına karar verilmiştir. Envanterin Türkçe'ye uyarlanmış halinden birkaç madde Ek-1'de sunulmuştur.

3.1.3.1.3. KKE-KF'nin Puanlaması

Envanter yanıtlanırken, hoşlanma ve yetkinlik beklentisi için olmak üzere her bir madde iki kez puanlanmıştır. Derecelendirmeler 1-7 arasında rakamsal olarak yedili Likert tipi derecelendirme üzerinde yapılmıştır. Bir doğru üzerinde 1 ile 7 arasındaki rakamlar eşit aralıklarla gösterilmiştir. Bu rakamlardan 1 ve 7 rakamlarının altına sözel ifadeler yerleştirilmiştir.

Hoşlanma için;

1=hiç hoşlanmam, 7=çok hoşlanırım;

Yetkinlik beklentisi için;

1=yapamam, 7=yapabilirim ifadeleri kullanılmıştır.

3.1.3.2. Kendini Değerlendirme Envanteri

Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE), Kuzgun (1989) tarafından geliştirilmiş olan, 11 ilgi ölçeğinden, 3 algılanmış yetenek ölçeğinden ve 9 değer ölçeğinden oluşmaktadır. Her bir ölçekte onar madde olmak üzere toplamda 230 maddeden oluşmaktadır. İlgi alt ölçeklerinin adları: Temel bilim, sosyal bilim, canlı varlık, mekanik, ikna, ticaret, iş ayrıntıları, edebiyat, güzel sanatlar, müzik ve sosyal

yardımdır. Envanter, öğrencilerin ve okullarda çalışan psikolojik danışmanların yararlanabileceği, öğrencilerin kendini tanımlarına yardımcı olacak bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır. KDE’de Likert tipi derecelendirme sistemi kullanılmaktadır. Testin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları lise öğrencilerinden oluşan 1902 kişilik örneklem üzerinde yapılmıştır. Özyürek (2013), KDE’nin içerdiği ilgi türlerinin eğitim alınan lise türüne göre değişiklik gösterdiğini belirtmiştir.

KDE bu çalışmada KKE’nin ölçüt bağımlı geçerliğini ölçmek amacıyla kullanılmıştır. Ölçüt bağımlı geçerlik, test puanlarının bir ya da birkaç dış ölçütle olan sistematik bağlantısını göstermektedir. Ölçüt bağımlı geçerlik incelenirken, çalışmanın değeri kullanılan ölçütün uygunluğuna bağlıdır (Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği, 1997). KDE ve KKE ile ölçülen ilgi alanlarının benzer oluşu nedeniyle ölçüt bağımlı geçerlik için KDE’nin kullanılması uygun bulunmuştur. Benzer biçimde Zhang ve arkadaşları (2013) Çin örneğinde KKE’nin geçerlik güvenirliğini sınıadıkları araştırmalarında Kendini Araştırma Envanteri ‘ni (Self Directed Search) KKE’nin ölçüt bağımlı geçerliğini test etmek amacıyla kullanmışlardır.

KDE’nin ilgi alanları ve algılanan yeteneği ölçen maddelerinin ölçüt bağımlı geçerlik için değerlendirilmesi uygun bulunmuştur. Ancak madde sayısının fazlalığı nedeniyle (11 ilgi alanı, 3 algılanmış yetenek olmak üzere toplam 140 madde), her bir lise türü ve üniversite bölümüne uygun olduğu düşünülen 3 ila 5 arasındaki algılanmış yetenek ve ilgi alt ölçeklerinin uygulanmasına karar verilmiştir. KDE’nin altölçeklerinin lise ve fakülte türünü göre uygunluğu araştırmacı ve tez danışmanı tarafından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken okul türü ile ilişkili olduğu düşünülen altölçekler belirlenmiştir. Örneğin, ticaret meslek lisesi öğrencilerinin ikna ve iş ayrıntıları altölçeklerinden, endüstri meslek lisesi öğrencilerinin mekanik alt ölçeğinden yüksek puan alma olasılıkları yüksek olduğu düşünülmüş, bu altölçeklerin bu liselerde uygulanmasına karar verilmiştir. Uygulanan altölçeklerin lise türü ve üniversite bölümüne göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Lise türlerine göre:

İmam Hatip Lisesi : Edebiyat, ikna, sözel yetenek, sosyal yardım altölçekleri;

Ticaret Meslek Lisesi :Ticaret, iş ayrıntıları, sözel yetenek, ikna altölçekleri;

Kız Teknik Lisesi: Güzel sanatlar, sosyal yardım, sözel yetenek, şekil uzay yeteneği, edebiyat altölçekleri;

Endüstri Meslek Lisesi: Şekil uzay yeteneği, sayısal yetenek, mekanik, canlı varlık, temel bilim altölçekleri;

Anadolu Lisesi: Sayısal yetenek, temel bilim, sosyal bilimler, müzik, mekanik altölçekleri uygulanmıştır.

Fakültelere göre:

Edebiyat fakültesi: Edebiyat, sosyal bilimler altölçekleri;

Eğitim fakültesi : Güzel sanatlar, sosyal yardım ve sözel yetenek altölçekleri;

Mühendislik fakültesi: Canlı varlık, mekanik, sayısal yetenek altölçekleri;

İşletme Fakültesi : Ticaret, sayısal yetenek, sosyal bilim altölçekleri uygulanmıştır.

3.1.3.3. Kişisel Bilgi Anketi (KBA)

Kişisel Bilgi Anketi ile katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgi alınması planlanmaktadır. Bu ankette sosyo-ekonomik düzey, yaş, eğitim durumu bilgileri alınmıştır (İnan, 2006). Oluşturulan anket ile ebeveynlerinin meslekleri, sınıf düzeyi, okuduğu okul, okudukları alanı sevme düzeyleri ve okuduğu alanın kişisel ilgilerine, yeteneklerine, özelliklerine ne kadar uygun olduğuna dair öz değerlendirme bilgilerine yer verilmektedir. KBA Ek 2’de sunulmuştur.

3.1.4. Verilerin Toplanması

Çalışma grubu belirlenirken İzmir ili sınırlarındaki tüm lise ve üniversitelerin listesine ulaşılmıştır. Bu listeden çeşitli lise türlerini kapsayacak şekilde tesadüfi örnekleme yöntemi dikkate alınmaksızın, kolay ulaşılabilirliğine göre çalışmanın yapılacağı okullar belirlenmiştir. Belirlenen okullarda tüm sınıf düzeyindeki öğrencilere envanterin uygulanması planlanmıştır. Ancak bazı okullarda tüm sınıf düzeylerinin bulunmaması, her sınıf düzeyindeki öğrencilerin çalışmanın yapıldığı gün okulda olmaması gibi nedenlerden dolayı her okulda tüm sınıf düzeyindeki öğrencilere ulaşılamamıştır.

KKE-KF ve KBA oluşturulduktan sonra, araştırma önerisi, envanterler, cevap kağıdı ve uygulamanın yapılmak istendiği okulların listesi gerekli izinlerin alınması amacıyla Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne verilmiştir. Gerekli izinlerin (EK-4) alınmasının ardından uygulamaya başlanmıştır. Alınan izinlerin ardından cevap kağıtları çoğaltılmıştır. KBA, KKE-KF ve KDE'nin (Kuzgun,1989) bazı alt ölçeklerin çoğaltılan formlarla belirlenen lise ve üniversitelerde araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

İzin alınan okullardan uygulama için randevu alınarak uygulama aşamasına geçilmiştir. Uygulamalar liselerde araştırmacı tarafından, üniversitelerde ise akademisyenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce uygulamaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı ve uygulamaya katılmanın zorunlu olmadığı hakkında bilgi verilmiştir. Buna rağmen öğrencilerden uygulamaya katılmayı reddeden hiç olmamıştır. Uygulamayı üniversitede gerçekleştirecek olan akademisyenlere uygulamanın amacı ve katılımcıların sorabilecekleri olası sorular, uygulamanın yönergeleri hakkında bilgi verilmiştir. Analizlere, eksiksiz doldurulmuş envanterler dahil edilmiştir.

Cevaplama süresi öğrenci özelliklerine göre değişmekle beraber, ortalama 15-30 dakika arasında sürmüştür. Uygulama bitiminde her sınıfta envanterler toplanmıştır ve her okulda uygulamaya bu şekilde devam edilmiştir.

3.1.5. Verilerin Analizi

KKE-KF'nin güvenilirliğini sınamak amacıyla iç tutarlılığına bakılmış ve bu amaçla maddelerin Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Erkuş (2003), Cronbach alfa değerinin yüksek olmasının, ölçekteki maddelerin birbiriyle bağlantılı olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Buna göre Cronbach alfa değerinin .70 üzerinde olması beklenmektedir.

Klasik test teorisinde bir envanterin ölçüm aracının yapısı faktör analizi kullanılarak test edilmektedir. Bu yöntem, açık faktörlerle tanımlanan basit yapılar için en uygun sonuçları vermektedir. Ancak karmaşık dairesel yapıların analizinde faktör analizi yerine farklı analizlerin yapılması söz konusu olmaktadır. Bu çalışmada, KKE ve KKE-KF ile ilgili yapılan daha önceki çalışmalarda olduğu gibi, sınanan sıra ilişkileri

için randomizasyon testinin (Randomization Test of Hypothesized Order Relations; Hubert ve Arabie, 1987) analizlerde kullanılması uygun görülmüştür. Randomizasyon testi model-veri uyumunu iki yönden incelemektedir: Bunlardan biri olan Correspondence Index (CI), modelin veri ile uyumunu -1 ile 1 arasında değerlerle betimler. CI değeri, 0.0 olduğunda, yapılan birçok yordamanın desteklenmediği, CI 0.5 olduğunda yordamaların % 75'inin desteklendiği ve % 25'inin desteklenmediği anlaşılmaktadır. Diğer bir indeks ise randomizasyon p değeridir (p) değeridir. p değeri model ile veriler arasındaki uyumun şansa bağlı olarak elde edilip edilmeme olasılığını ölçer, yani başka bir deyişle model veri uyumunun anlamlı olup olmadığını ölçmektedir. RANDALL yazılım programı kullanılarak CI ve p değeri indeksleri kullanılmaktadır. Kullanılan bu veri analiz yöntemi mesleki ilgilerle ilgili çok boyutlu yapıların sınanmasında sıklıkla uygulanmaktadır (Tracey, 1997). Randomizasyon testi sınanan hipotezin verilerle uyumunu ve anlamlılığını test etmektedir.

Benzer testler geçerliği için KKE-KF alt ölçek puanlarıyla, KDE'nin (Kuzgun, 1989) altölçek puanlarının arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu amaçla Person korelasyonları hesaplanmıştır.

Ölçüt bağıntılı geçerliği sınamak amacıyla KKE-KF Temel İlgi, RAYSGD, Prestij ve Veri, Fikir, İnsan, Nesne altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının lise türlerine, fakülteye ve cinsiyete aldıkları puanlar arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Lise türlerine ve fakültelere göre KKE-KF altölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Farkların hangi ortalamalardan kaynaklandığını belirlemek için *post hoc* çoklu karşılaştırmalarda ise varyansların homojenliği sayıltısı karşılandığında Bonferroni, karşılanmadığında Dunnet's C testi kullanılmıştır. Altölçeklerin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini sınamak amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır.

BÖLÜM 4

4.1. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin araştırmanın amacına ve alt amaçlarına göre elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.1. Güvenirlik Çalışmaları

Bu bölümde geliştirilen Kişisel Küre Envanteri - Kısa Form'un (KKE-KF) güvenirlik bulgularına yer verilmiştir. Altölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve madde toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır, sonuçlar Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Görüldüğü gibi madde toplam puan korelasyonlarının ranjı .286 - .679 arasında ve Cronbach alfa değerlerinin ranjı ise .576 - .798 arasındadır. Bu değerler KKE-KF'de on altölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğunu göstermektedir. (N=964)

Tablo 4.1. KKE-KF Altölçeklerinin Ortalama, Standart Sapma, Cronbach Alfa ve Madde Toplam Puan Korelasyonları

	$\bar{X}$	Ss	Madde Toplam Puan Korelasyonları	Cronbach alfa	$\bar{X}$	Ss	Madde Toplam Puan Korelasyonları	Cronbach alfa
			İlgi Puanı				Yetkinlik Puanı	
Sosyal Kolaylaştırma								
1.	3.18	1.83	.384	.653	4.83	1.98	.444	.686
11.	3.78	2.18	.494		4.61	2.13	.478	
21.	3.41	2.08	.451		4.39	2.13	.485	
31.	4.09	2.15	.411		4.47	2.09	.468	
Yönetim								
2.	4.09	1.98	.416	.704	4.46	1.98	.508	.735
12.	4.96	1.93	.510		5.02	1.93	.541	
22.	3.51	2.02	.533		4.07	2.02	.521	
32.	3.10	2.00	.501		3.56	2.00	.531	
İş Ayrıntıları								
3.	2.33	1.71	.614	.795	3.09	1.96	.624	.798
13.	2.84	1.94	.659		3.47	2.04	.679	
23.	2.77	1.87	.524		3.71	2.09	.501	
33.	2.67	1.86	.630		3.21	2.02	.640	
Veri İşleme								
4.	3.08	1.93	.320	.592	3.64	2.01	.350	.604
14.	2.35	1.83	.479		2.51	1.90	.492	
24.	3.17	2.20	.406		3.06	2.15	.375	
34.	3.04	2.07	.286		3.16	2.01	.318	
Mekanik								
5.	2.17	1.83	.473	.714	2.45	2.00	.534	.743
15.	2.89	2.02	.509		3.22	2.10	.561	
25.	2.79	1.94	.506		3.15	2.07	.528	
35.	2.61	1.97	.518		2.63	1.98	.522	
Doğa/Açık Alan								
6.	3.60	2.14	.505	.603	3.80	2.12	.542	.635
16.	3.39	2.11	.314		3.73	2.09	.316	
26.	3.16	2.22	.323		3.17	2.22	.542	
36.	4.44	2.25	.437		4.20	2.22	.466	
Yaratıcı								
7.	3.60	2.18	.582	.736	2.93	2.03	.588	.726
17.	3.62	2.27	.568		2.92	2.06	.561	
27.	4.22	2.27	.424		3.80	2.22	.341	
37.	4.40	2.26	.539		3.38	2.17	.573	
Yardım								
8.	4.71	2.02	.507	.692	4.66	2.01	.479	.648
18.	3.40	2.26	.431		3.31	2.23	.360	
28.	4.69	2.13	.398		4.55	2.21	.347	
38.	4.74	2.17	.569		4.76	2.11	.526	
Yüksek Prestij								
9.	4.20	2.09	.311	.551	4.33	2.01	.331	.576
19.	3.58	2.28	.323		3.69	2.23	.353	
29.	4.20	2.13	.403		4.17	2.09	.433	
39.	4.62	2.18	.304		4.60	2.16	.315	
Düşük Prestij								
10.	3.13	2.25	.618	.698	3.24	2.28	.615	.726
20.	2.12	1.68	.430		2.64	2.03	.490	
30.	3.46	2.32	.549		3.71	2.32	.593	
40.	2.75	2.04	.366		3.37	2.26	.379	

4.1.2. Geçerlik Çalışmaları

Bu bölümde Kişisel Küre Envanteri-KF'nin (KKE-KF) yapı geçerliği, benzer testler geçerliği ve ölçüt bağıntılı geçerliği sınanmıştır. Bu amaçla, kapsam geçerliğini sınamak için RANDALL programı (Tracey, 1997) kullanılarak yapılan Randomizasyon Testi sonuçlarına, benzer testler geçerliği için KKE-KF ve Kendini Değerlendirme Envanteri'nin (KDE) altölçekleri arasındaki korelasyonlara ve ölçüt bağıntılı geçerliğini incelemek için KKE-KF altölçek puan ortalamalarının lise türü ve fakülterlere göre gösterdikleri farklılıklara bakılmıştır.

4.1.2.1. KKE-KF Maddelerinin Yapısı

İlgilerin küresel yapısını sınamak için sınanan sıralı ilişkiler için randomizasyon testi kullanılmıştır. KKE-KF ilgi maddelerinin altında yatan yapıyı anlamak için ilgi maddelerinden alınan toplam puanların korelasyonlarına bakılmıştır ve oluşturulan korelasyon matrisleri CI ve *p* değerlerinin hesaplanmasında kullanılmıştır.

4.1.2.2. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Yetkinlik Puanlarının RANDALL Analiz sonuçları

Tablo 4.2.'de KKE-KF temel ilgi altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir.

Tablo 4.2. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Kolaylaştırma – İlgi	14.49	5.82
Yönetim – İlgi	15.69	5.79
İş Ayrıntıları – İlgi	10.68	6.10
Veri İşleme – İlgi	11.66	5.39
Mekanik – İlgi	10.47	5.70
Doga/Açık Alan – İlgi	14.61	5.92
Sanat – İlgi	15.91	6.91
Yardım – İlgi	17.55	6.19

N=964

Tablo 4.3. KKE-KF Temel İlgil Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgil Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Sosyal Kolaylaştırma – İlgil	.404	.291	.130	.183	.143	.251	.440
2. Yönetim – İlgil		.590	.391	.337	.142	.138	.148
3. İş Ayrıntıları – İlgil			.499	.386	.213	.066	.116
4. Veri İşleme – İlgil				.661	.466	.234	.013
5. Mekanik – İlgil					.424	.218	.001
6. Doga/Açık Alan – İlgil						.414	.194
7. Sanat – İlgil							.390
8. Yardım – İlgil							

Altölçekler arasındaki korelasyon değerlerinin yüksek olmaması, ölçülen yapıların ayrıştığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Deniz, 2008). Tablo 4.3.'de görüldüğü gibi altölçekler arasındaki en yüksek korelasyon Veri İşleme ve Mekanik altölçekleri ($r = 0.66$) arasında ve en düşük korelasyon Mekanik ve Yardım altölçekleri ($r = -.00$) arasındadır.

Tablo 4.4.'de KKE-KF temel ilgil altölçeklerinden alınan toplam yetkinlik puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir.

Tablo 4.4. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ss
Sosyal Kolaylaştırma – Yetkinlik	18.40	6.37
Yönetim – Yetkinlik	17.22	6.26
İş Ayrıntıları – Yetkinlik	13.49	6.41
Veri İşleme – Yetkinlik	12.39	5.46
Mekanik – Yetkinlik	11.50	6.20
Doga/Açık Alan – Yetkinlik	14.95	6.01
Sanat – Yetkinlik	13.04	6.28
Yardım – Yetkinlik	17.30	5.97

N=964

Tablo 4.5. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Korelasyon Matrisi

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.Sosyal Kolaylaştırma – Yetkinlik	.456	.355	.193	.185	.278	.295	.407
2.Yönetim – Yetkinlik		.643	.449	.404	.285	.259	.206
3.İş Ayrıntıları – Yetkinlik			.576	.453	.323	.205	.198
4.Verİ İşleme – Yetkinlik				.688	.477	.316	.084
5.Mekanik – Yetkinlik					.425	.303	.013
6.Doga/Açık Alan – Yetkinlik						.455	.225
7.Sanat – Yetkinlik							.397
8.Yardım – Yetkinlik							-

Tablo 4.5.'de görüldüğü gibi altölçekler arasındaki en yüksek korelasyon Veri İşleme ve Mekanik altölçekleri ($r = 0.69$) arasında ve en düşük korelasyon Mekanik ve Yardım altölçekleri ($r = .01$) arasındadır.

4.1.2.3. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Yetkinlik Puanlarının RANDALL Analiz sonuçları

Tablo 4.6.'de KKE-KF RAYSGD altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir.

Tablo 4.6. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ss
Realistik – İlgi	10.47	5.70
Araştırmacı – İlgi	14.61	5.92
Yaratıcı – İlgi	15.91	6.91
Sosyal – İlgi	16.53	5.28
Girişimci – İlgi	15.29	4.97
Düzenli – İlgi	11.33	4.93

N=964

Tablo 4.7. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının Korelasyon Matrisi

	2.	3.	4.	5.	6.
1. Realistik – İlgi	.424	.218	.067	.333	.640
2. Araştırmacı – İlgi		.414	.204	.166	.427
3. Yaratıcı – İlgi			.397	.205	.197
4. Sosyal – İlgi				.483	.124
5. Girişimci – İlgi					.493
6. Düzenli – İlgi					

Tablo 4.7.'de görüldüğü gibi altölçekler arasındaki en yüksek korelasyon Realist ve Düzenli altölçekleri ($r = 0.64$) arasında ve en düşük korelasyon Realist ve Sosyal altölçekleri ($r = .07$) arasındadır.

Tablo 4.8.'de KKE-KF RAYSGD altölçeklerinden alınan toplam yetkinlik puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir.

Tablo 4.8. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ss
Realistik – Yetkinlik	11.50	6.20
Araştırmacı – Yetkinlik	14.95	6.01
Yaratıcı – Yetkinlik	13.04	6.28
Sosyal – Yetkinlik	17.67	5.22
Girişimci – Yetkinlik	17.61	5.48
Düzenli – Yetkinlik	12.75	5,17

N=964

Tablo 4.9. KKE-KF RAYSGD Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının Korelasyon Matrisi

	2.	3.	4.	5.	6.
1. Realistik – Yetkinlik	.425	.303	.085	.379	.671
2. Araştırmacı – Yetkinlik		.455	.285	.325	.469
3. Yaratıcı – Yetkinlik			.423	.312	.307
4. Sosyal – Yetkinlik				.539	.222
5. Girişimci – Yetkinlik					.552
6. Düzenli – Yetkinlik					

Tablo 4.9'da görüldüğü gibi altölçekler arasındaki en yüksek korelasyon Realist ve Düzenli altölçekleri ($r = 0.67$) arasında ve en düşük korelasyon Realist ve Sosyal altölçekleri ($r = .08$) arasındadır.

Tablo 4.10. Randomizasyon Testi Sonuçları

	Temel İlgil Altölçekleri		RAYSGD Altölçekleri	
	İlgil Toplam	Yetkinlik	İlgil Toplam	Yetkinlik
	Puanı	Toplam Puanı	Puanı	Toplam Puanı
CI	.81	.71	.86	.72
<i>P</i>	.0004	.0008	.0167	.0167

Yapılan randomizasyon testi sonuçlarına göre, temel ilgi altölçeklerinde toplam ilgi puanları için elde edilen CI değeri .81 ($p = .0004$) ve toplam yetkinlik puanları için elde edilen CI değeri .71 ($p = .0008$) olarak bulunmuştur. RAYSGD altölçeklerinde, toplam ilgi puanları için elde edilen CI değeri .86 ($p = .0167$) ve toplam yetkinlik puanları için elde edilen CI değeri .72 ($p = .0167$) olarak bulunmuştur. Madde toplam puanları arasındaki korelasyonlara bakıldığında karmaşık dairesel yapı üzerinde bulunan birbirine yakın altölçeklerin korelasyonlarının beklendiği gibi birbirine uzak altölçeklerin korelasyonundan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Analizler sonucunda KKE-KF'nin küresel yapısının veri tabanına iyi uyum gösterdiği doğrulanmıştır.

4.1.2.4. Benzer Testler Geçerliliği için Yapılan Çalışmalar

Benzer testler geçerliliği için KKE-KF alt ölçek puanlarıyla, KDE'nin (Kuzgun, 1989) Mekanik, Temel Bilim, Sosyal Bilim, Güzel Sanatlar, Sosyal Yardım, Ticaret, İş Ayrıntıları, Müzik, İkna, Canlı Varlık, Edebiyat İlgisi ve Algılanmış Sözel Yetenek, Algılanmış Sayısal Yetenek, Algılanmış Şekil Uzay Yeteneği alt ölçeklerinin puanlarının arasındaki ilişki incelenmiştir. KDE'nin belirtilen altölçeklerinin ilk olarak KKE-KF'deki sekiz temel ilgi ölçeğinden alınan toplam ilgi ve yetkinlik puanları ile ilişkisine bakılmıştır. İkinci olarak, KDE'nin altölçeklerinin KKE-KF'deki RAYSGD tipleri ve Prestij altölçeklerinden alınan toplam ilgi ve yetkinlik puanları ile ilişkisine bakılmıştır. Aralarındaki ilişkiye bakılan alt ölçeklerin ortalamaları ve standart sapmaları betimsel istatistik tablosunda gösterilmiştir. KDE altölçeklerinin KKE-KF İnsan/Nesne ve Veri/Fikir altölçekleri ile ilişkisini gösteren sonuçlar Ek 5'de sunulmuştur.

4.1.2.4.1. KDE Altölçeklerinin KKE-KF'deki Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Toplam Yetkinlik Puanları ile İlişkisi

Tablo 4.11.'de KKE-KF Temel İlgi altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden alınan toplam puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir.

Tablo 4.11. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri

Altölçekler	$\bar{X}$	Ss	N
Sosyal Kolaylaştırma – İlgi	29.13	6.22	592
Yönetim – İlgi	27.95	6.15	372
İş Ayrıntıları – İlgi	27.95	5.48	94
Veri İşleme – İlgi	25.32	6.13	316
Mekanik – İlgi	26.12	6.83	413
Doğa/Açık Alan – İlgi	25.83	6.96	107
Sanat – İlgi	24.47	8.08	234
Yardım – İlgi	28.18	5.64	334
Sozel Yetenek	21.72	6.56	280
Sayısal Yetenek	28.53	6,09	136
Sekil Uzay Yeteneği	25.25	5.71	102
Temel Bilim	24.48	6.78	254
Sosyal Bilim	23.81	7.95	222
Canlı Varlık	31.09	7.08	142
Mekanik	14.49	5.82	964
İkna	15.69	5.79	964
Ticaret	10.68	6.10	964
İş Ayrıntıları	11.66	5.39	964
Edebiyat	10.47	5.71	964
Güzel Sanatlar	14.61	5.92	964
Müzik	15.92	6.91	964
Sosyal Yardım	17.55	6.19	964

Tablo 4.12. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi Puanlarının KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi

	SosK-İ	Yön-İ	İşAyr-İ	Verİşl-İ	Mek-İ	Doğa-İ	San-İ	Yar-İ
Sozel Yetenek	-.016	.007	.005	.080	-.004	.149**	.062	.007
Sayısal Yetenek	-.045	.084	.176**	.153**	.133*	.181**	.052	.023
Şekil Uzay Yeteneği	.053	.125	.054	.272**	.313**	.129	.274**	.092
Temel Bilim	-.057	.057	.115*	.158**	.215**	.240**	.057	.024
Sosyal Bilim	.251**	.200**	.066	.022	-.052	.040	.106*	.196**
Canlı Varlık	.234*	.018	.096	.095	.233**	.415**	.168	.282**
Mekanik	-.070	.031	.153*	.379**	.495**	.244**	.030	-.129*
İkna	.102	.212**	.152**	.158**	.087	.156**	.113*	.013
Ticaret	.246**	.323**	.334**	.295**	.267**	.147*	.098	.036
İş Ayrıntıları	.052	.156	.248**	.108	.045	.194*	.213*	.192*
Edebiyat	.114	.063	.017	.098	.011	.314**	.367**	.284**
Güzel Sanatlar	.092	.108	.096	.282**	.205**	.246**	.352**	.145*
Müzik	.009	-.015	-.008	-.092	-.079	.045	.223**	.098
Sosyal Yardım	.321**	.025	-.106	-.043	.043	.235**	.272**	.432**

**p<0.01; *p<0.05.

Not 1: Doğa-İ: Doğa/Açık Alan-İlgi; İşAyr-İ: İş Ayrıntıları-İlgi; Mek-İ: Mekanik-İlgi; San-İ: Sanat-İlgi; SosK-İ: Sosyal Kolaylaştırma-İlgi; Verİşl-İ: Veri İşleme-İlgi; Yar-İ: Yardım-İlgi; Yön-İ: Yönetim İlgi.

Not 2: Tabloda hesaplanan her bir korelasyon değeri, Tablo 4.11.'deki KDE altölçeklerinin n değerleriyle aynıdır.

Tablo 4.12.'de KDE altölçekleri ile KKE-KF İlgi altölçekleri arasındaki korelasyon değeri görülmektedir. Bu değeri benzer testler geçerliği çerçevesinde ve beklentiler doğrultusunda incelenmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, beklentilere uygun altölçeklerin ilişkileri şu şekildedir: KDE'deki Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği KKE-KF'deki İş Ayrıntıları, Veri İşleme ve Mekanik altölçekleriyle; Algılanmış Şekil Uzay Yeteneği altölçeği Mekanik ve Sanat altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği Doğa

/Açık Alan ve Mekanik altölçekleri ile; Sosyal Bilim altölçeği Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim ve Yardım altölçekleri ile; Canlı Varlık altölçeği Doğa/Açık Alan altölçeği ile; Mekanik altölçeği başta Mekanik altölçeği olmak üzere, Veri işleme ve Doğa/Açık Alan altölçekleri ile Mekanik altölçeği Yardım altölçeği ile negatif yönde; İkna altölçeği Yönetim ve Veri İşleme altölçekleri ile; Ticaret altölçeği İş Ayrıntıları ve Yönetim altölçekleri ile; İş Ayrıntıları altölçeği, İş Ayrıntıları altölçeği ile; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik altölçekleri Sanat altölçeği ile; Sosyal Yardım altölçeği Yardım ve Sosyal Kolaylaştırma altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Özetle, görüldüğü üzere ölçeklerarası anlamlı ilişkiler genellikle beklendiği gibi bulunmuştur. Ancak bazı altölçeklerde beklenenin aksine sonuçlar elde edilmiştir. Algılanmış Sözel Yetenek altölçeğinin Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim, Sanat ve Yardım altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermesi beklenmiştir. Ancak beklenenin aksine Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği Doğa/Açık Alan altölçeği; Doğa/Açık Alan altölçeği yine beklenenin aksine Sayısal Yetenek, İkna, Güzel Sanatlar, Edebiyat ve Sosyal Yardım altölçekleriyle; Ticaret altölçeği beklenenin aksine Sosyal Kolaylaştırma altölçeği; Güzel sanatlar altölçeği beklenenin aksine Veri İşleme ve Mekanik altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermiştir.

KKE-KF temel ilgi altölçeklerinden alınan toplam yetenek puanları ile KDE algılanmış yetenek ve ilgi altölçeklerinden alınan toplam puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.13.'de görülmektedir.

Tablo 4.13. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri

Altölçekler	$\bar{X}$	Ss	N
Sosyal Kolaylaştırma – Yetkinlik	29.13	6.22	592
Yönetim – Yetkinlik	27.95	6.15	372
İş Ayrıntıları – Yetkinlik	27.95	5.48	94
Veri İşleme – Yetkinlik	25.32	6.13	316
Mekanik – Yetkinlik	26.12	6.84	413
Doğa/Açık Alan – Yetkinlik	25.83	6.96	107
Sanat – Yetkinlik	24.47	8.09	234
Yardım – Yetkinlik	28.18	5.64	334
Sozel Yetenek	21.72	6.55	280
Sayısal Yetenek	28.53	6.08	136
Sekil Uzay Yeteneği	25.25	5.71	102
Temel Bilim	24.48	6.78	254
Sosyal Bilim	23.81	7.95	222
Canlı Varlık	31.09	7.08	142
Mekanik	18.40	6.37	964
İkna	17.22	6.27	964
Ticaret	13.49	6.41	964
İş Ayrıntıları	12.39	5.46	964
Edebiyat	11.50	6.20	964
Güzel Sanatlar	14.95	6.01	963
Müzik	13.05	6.28	964
Sosyal Yardım	17.30	5.97	964

Tablo 4.14. KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Yetkinlik Puanlarının KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi

	SosKol- Y	Yön- Y	İşAyr- Y	Verİşl- Y	Mek- Y	Doğa- Y	San-Y	Yar-Y
Sozel Yetenek	.070	.052	.112**	.107**	.046	.164**	.045	.008
Sayısal Yetenek	.047	.218**	.303*	.236**	.181**	.240**	.124*	.105*
Sekil Uzay Yeteneği	.139	.249*	.281*	.334**	.428**	.251*	.386**	.212*
Temel Bilim	-.051	.007	.093	.164**	.200**	.193**	.051	.001
Sosyal Bilim	.143**	.180**	.006	-.002	-.047	.004	.115*	.192**
Canlı Varlık	.100	.082	.152	.125	.130	.363**	.284**	.232*
Mekanik	-.044	.113	.215**	.388**	.521**	.252**	.137*	-.110
İkna	.116*	.196**	.141**	.139*	.131*	.195**	.210**	.071
Ticaret	.173**	.291**	.281**	.269**	.262**	.170**	.169**	.067
İş Ayrıntıları	.128	.288**	.326**	.163	.120	.175*	.254**	.217*
Edebiyat	.232*	.082	.032	.211*	.111	.402**	.416**	.244*
Güzel Sanatlar	.188**	.159*	.083	.298**	.244**	.286**	.453**	.142*
Müzik	.114	.043	.100	-.023	.040	.097	.171*	.118
Sosyal Yardım	.135	-.002	-.076	.057	.141	.265**	.278**	.366**

**p<0.01; *p<0.05.

Not 1: Doğa-Y: Doğa/Açık Alan-Yetkinlik; İşAyr-Y: İş Ayrıntıları-Yetkinlik; Mek-Y: Mekanik-Yetkinlik; San-Y: Sanat-Yetkinlik; SosK-Y: Sosyal Kolaylaştırma-Yetkinlik; Verİşl-Y: Veri İşleme-Yetkinlik; Yar-Y: Yardım-Yetkinlik; Yön-Y: Yönetim Yetkinlik.

Not 2: Tabloda hesaplanan her bir korelasyon değerinin n değeri, Tablo 4.13'deki KDE altölçeklerinin n değerleriyle aynıdır.

Tablo 4.14'de KDE altölçekleri ile KKE-KF İlgi altölçekleri arasındaki korelasyon değerleri görülmektedir. Bu değerler benzer testler geçerliği çerçevesinde beklentiler doğrultusunda incelenmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği KKE-KF'deki İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Yönetim ve Mekanik

altölçekleriyle; Algılanmış Şekil Uzay Yeteneği altölçeği Mekanik ve Sanat altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği Doğa /Açık Alan ve Mekanik altölçekleri ile; Sosyal Bilim altölçeği Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim ve Yardım altölçekleri ile; Canlı Varlık altölçeği Doğa/Açık Alan altölçeği ile; Mekanik alt ölçeği başta Mekanik altölçeği olmak üzere, Veri işleme ve Doğa/Açık Alan altölçekleri ile; İkna altölçeği Yönetim ve Veri İşleme altölçekleri ile; Ticaret altölçeği İş Ayrıntıları ve Yönetim altölçekleri ile; İş Ayrıntıları alt ölçeği, İş Ayrıntıları altölçeği ile; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik alt ölçekleri Sanat altölçeği ile; Sosyal Yardım altölçeği, Yardım altölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Tabloda görüldüğü gibi ölçeklerarası korelasyon katsayıları genellikle beklendiği gibi ilişkiler göstermişlerdir ve sonuçlar KKE temel ilgi altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanları ile tutarlılık göstermektedir. Ancak bazı altölçeklerde beklenenin aksine sonuçlar elde edilmiştir. Algılanmış Sözel Yetenek altölçeğinin Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim, Sanat ve Yardım altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermesi beklenmiştir. Ancak beklenenin aksine Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği, KKE-KF temel ilgi altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanlarında olduğu gibi Doğa/Açık Alan altölçeği; Doğa/Açık Alan altölçeği yine beklenenin aksine Sayısal Yetenek, İkna, Güzel Sanatlar, İş Ayrıntıları, Edebiyat ve Sosyal Yardım altölçekleriyle; Ticaret altölçeği beklenenin aksine Sosyal Kolaylaştırma altölçeği; Güzel sanatlar altölçeği Sanat altölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermenin yanı sıra, beklenenin aksine Veri İşleme, Yönetim ve Mekanik altölçekleri ile; İkna alt ölçeği beklenenin aksine Sanat ve Doğa/Açık alan ölçekleriyle anlamlı ilişkiler göstermiştir.

4.1.2.4.2.KDE Altölçeklerinin KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Toplam Yetkinlik Puanları ile İlişkisi

KKE-KF RAYSGD ve Prestij altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanları ile KDE algılanmış yetenek ve ilgi altölçeklerinden alınan toplam puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.15.'de görülmektedir.

Tablo 4.15. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij toplam ilgi puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Sd	N
Sozel Yetenek	29.14	6.22	592
Sayısal Yetenek	27.95	6.15	372
Sekil Uzay Yeteneği	27.96	5.47	94
Temel Bilim	25.32	6.13	316
Sosyal Bilim	26.12	6.83	413
Canlı Varlık	25.83	6.96	107
Mekanik	24.47	8.08	234
İkna	28.18	5.64	334
Ticaret	21.72	6.55	280
İş Ayrıntıları	28.53	6.08	136
Edebiyat	25.25	5.71	102
Güzel Sanatlar	24.48	6.78	254
Müzik	23.81	7.95	222
Sosyal Yardım	31.09	7.08	142
Realistik – İlgi	10.47	5.71	964
Araştırmacı – İlgi	14.61	5.93	964
Yaratıcı – İlgi	15.92	6.92	964
Sosyal –İlgi	16.53	5.28	964
Girişimci – İlgi	15.30	4.98	964
Düzenli – İlgi	11.33	4.93	964
Yüksek Prestij – İlgi	16.62	5.67	964
Düşük Prestij – İlgi	11.48	6.07	964

Tablo 4.16. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij Toplam İlgi Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi

	R – I	A – I	Y – I	S – I	G - I	D - I	YP - I	DP - I
Sozel Yetenek	-.004	.149**	.062	.000	-.001	.059	.171**	.041
Sayısal Yetenek	.133*	.181**	.052	.001	.047	.192**	.059	-.058
Şekil Uzay Yeteneği	.313**	.129	.274**	.093	.114	.220*	.046	.144
Temel Bilim	.215**	.240**	.057	-.002	.022	.167	.030	.003
Sosyal Bilim	-.052	.040	.106*	.246**	.251**	.043	.385**	.174**
Canlı Varlık	.233*	.415**	.168	.314**	.103	.115	.226*	.157
Mekanik	.495**	.244**	.030	-.127	-.002	.351**	.084	.244**
İkna	.087	.156**	.113*	.047	.209**	.175**	.235*	.034
Ticaret	.267**	.147*	.098	.119*	.352**	.349**	.156**	.286**
İş Ayrıntıları	.045	.194*	.213*	.169*	.139	.182*	.068	-.060
Edebiyat	.011	.314**	.367**	.257**	.094	.077	.355**	-.033
Güzel Sanatlar	.205**	.246**	.352**	.147	.121	.237**	.090	.177**
Müzik	-.079	.045	.223**	.082	-.008	-.073	.072	-.033
Sosyal Yardım	.043	.235**	.272**	.450**	.164	-.073	.275**	.029

**p<0.01; *p<0.05

Not 1: A-I: Araştırmacı-İlgi; D-I: Düzenli-İlgi; DP-I: Düşük Prestij-İlgi; G-I: Girişimci-İlgi; R-I: Realistik-İlgi; S-I: Sosyal-İlgi; Y-I: Yaratıcı-İlgi; YP-I: Yüksek Prestij-İlgi.

Not 2: Tabloda hesaplanan her bir korelasyon değerinin n değeri, Tablo 4.15.'deki KDE altölçeklerinin n değerleriyle aynıdır.

Tablo 4.16.'de KDE altölçekleri ile KKE-KF İlgi altölçekleri arasındaki korelasyon değerleri görülmektedir. Bu değerler benzer testler geçerliği çerçevesinde beklentiler doğrultusunda incelenmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği KKE-KF'deki Araştırmacı ve Düzenli altölçekleriyle; Algılanmış Şekil Uzay Yeteneği, Realistik ve Yaratıcı altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği Araştırmacı ve Realistik altölçekleriyle; Sosyal Bilim altölçeği, Sosyal, Girişimci ve

Yüksek Prestij altölçekleriyle; Canlı Varlık ilgisi, Realistik ve Araştırmacı altölçekleriyle; Mekanik altölçeği, Realist, Araştırmacı, Düzenli ve Düşük Prestij altölçekleriyle; İkna ve Ticaret altölçekleri Girişimci ve Düzenli altölçekleriyle; İş Ayrıntıları altölçeği Düzenli altölçeğiyle; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik altölçekleri Yaratıcı altölçeği ile; Sosyal Yardım altölçeği beklendiği gibi Sosyal altölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Tabloda görüldüğü gibi ölçeklerarası korelasyon katsayıları genellikle beklendiği gibi ilişkiler göstermişlerdir. Ancak bazı altölçeklerde beklenenin aksine sonuçlar elde edilmiştir. KDE'deki Algılanmış Sözel Yetenek altölçeğinin Sosyal ve Girişimci altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermesi beklenmiştir. Ancak, Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği Yüksek Prestij ve Araştırmacı altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. Temel Bilim ve Araştırmacı altölçekleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmasına karşın, Sosyal Bilim ve Araştırmacı altölçeği arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır. Canlı Varlık altölçeği, Sosyal ve Girişimci altölçekleri ile anlamlı ilişkiler göstermiştir. İkna altölçeği beklenenin aksine Sosyal altölçeği ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir. Aksine, Araştırmacı altölçeğiyle anlamlı ilişki göstermiştir.

KKE-KF RAYSGD ve Prestij altölçeklerinden alınan toplam yetkinlik puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi altölçeklerinden alınan toplam puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.17'de görülmektedir.

Tablo 4.17. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçekleri Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri

	$\bar{X}$	Ss	N
Sozel Yetenek	29.13	6.22	592
Sayısal Yetenek	27.95	6.15	372
Sekil Uzay Yeteneği	27.95	5.47	94
Temel Bilim	25.32	6.13	316
Sosyal Bilim	26.12	6.83	413
Canlı Varlık	25.83	6.96	107
Mekanik	24.47	8.08	234
İkna	28.18	5.63	334
Ticaret	21.72	6.55	280
İş Ayrıntıları	28.53	6.08	136
Edebiyat	25.25	5.71	102
Güzel Sanatlar	24.48	6.78	254
Müzik	23.81	7.95	222
Sosyal Yardım	31.09	7.08	142
Realistik – Yetkinlik (R – Y)	11.50	6.20	964
Araştırmacı – Yetkinlik (A- Y)	14.95	6.01	963
Yaratıcı – Yetkinlik (Y –Y)	13.05	6.28	964
Sosyal – Yetkinlik (S – Y)	17.66	5.22	964
Girişimci – Yetkinlik (G – Y)	17.61	5.48	964
Düzenli – Yetkinlik (D – Y)	12.76	5.17	964
Yüksek Prestij – Yetkinlik (YP – Y)	16.80	5.65	964
Düşük Prestij – Yetkinlik (DP – Y)	13.00	6.72	964

Tablo 4.18. KKE-KF Altölçeklerinden Alınan RAYSGD ve Prestij Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi

	R – Y	A – Y	Y – Y	S - Y	G – Y	D - Y	YP – Y	DP – Y
Sozel Yetenek	.046	.164**	.045	.036	.067	.120**	.229**	.103*
Sayısal Yetenek	.181*	.240**	.124*	.098	.175**	.301**	.117*	-.029
Sekil Uzaklık Yeteneği	.428**	.251*	.386**	.222*	.233*	.350**	.159	.232*
Temel Bilim	.200**	.193**	.051	-.020	-.016	.158**	.050	.030
Sosyal Bilim	-.047	.004	.115*	.204**	.190**	.001	.375**	.120**
Canlı Varlık	.130	.363**	.284**	.219*	.099	.149	.225*	.219*
Mekanik	.521**	.252**	.137*	-.101	.063	.371**	-.043	.268**
İkna	.131*	.195**	.210**	.097	.201**	.157**	.255**	.067
Ticaret	.262**	.170*	.169**	.116	.299**	.308**	.145**	.290**
İş Ayrıntıları	.120	.175*	.254**	.213*	.274**	.250**	.157	.009
Edebiyat	.111	.402**	.416**	.266**	.140	.162	.435**	-.023
Güzel Sanatlar	.244**	.286**	.453**	.195**	.196**	.234**	.158*	.221**
Müzik	.040	.097	.171*	.133*	.076	.024	.156*	.035
Sosyal Yardım	.141	.265**	.278**	.335**	.056	.005	.296**	.065

**p<0.01; *p<0.05

Not 1: A-Y: Araştırmacı-Yetkinlik; D-Y: Düzenli-Yetkinlik; DP-Y: Düşük Prestij-Yetkinlik; G-Y: Girişimci-Yetkinlik; R-Y: Realistik-Yetkinlik; S-Y: Sosyal-Yetkinlik; Y-Y: Yaratıcı-Yetkinlik; YP-Y: Yüksek Prestij-Yetkinlik.

Not 2: Tabloda hesaplanan her bir korelasyon değerinin n değeri, Tablo 4.17.'deki KDE altölçeklerinin n değerleriyle aynıdır.

Tablo 4.18.'de KDE altölçekleri ile KKE-KF yetkinlik altölçekleri arasındaki korelasyon değerleri görülmektedir. Bu değerler benzer testler geçerliği çerçevesinde ve beklentiler doğrultusunda incelenmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği KKE-KF'deki Araştırmacı, Düzenli ve Yüksek Prestij altölçekleriyle

anlamli iliskiler gostermistir. Algılanmiş Şekil Uzay Yeteneği, Realistik ve Yaratıcı altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği, Araştırmacı ve Realistik altölçekleriyle; Sosyal Bilim altölçeği, Sosyal, Girişimci, Yüksek Prestij ve Düşük Prestij altölçekleriyle; Mekanik altölçeği, Realist, Araştırmacı, Düzenli ve Düşük Prestij altölçekleriyle; İkna altölçeği, Girişimci ve Yüksek Prestij altölçekleriyle; Ticaret altölçeği, Girişimci ve Düzenli altölçekleri ile; İş Ayrıntıları altölçeği, Düzenli Araştırmacı altölçekleriyle; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik altölçekleri, Yaratıcı ve Yüksek Prestij altölçekleriyle; Sosyal Yardım altölçeği, Sosyal, Yaratıcı ve Yüksek Prestij altölçekleriyle anlamli iliskiler göstermistir. Tabloda görüldüğü gibi ölçeklerarası korelasyon katsayıları genellikle beklendiğı gibi iliskiler göstermişlerdir ve sonuçlar KKE-KF RAYSGD ve Prestij altölçeklerinden alınan toplam ilgi puanları ile tutarlılık göstermektedir. Ancak bazı altölçeklerde beklenenin aksine sonuçlar elde edilmiştir. KDE'deki Algılanmış Sözel Yetenek altölçeğinin Sosyal ve Girişimci altölçekleri ile anlamli iliskiler göstermesi beklenmiştir. Ancak, Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği beklenenin aksine Yüksek Prestij, Düşük Prestij ve Araştırmacı ve Düzenli altölçekleri ile anlamli iliskiler göstermiştir. Temel Bilim ve Araştırmacı altölçekleri arasında anlamli iliskiler bulunmasına karşın, Sosyal Bilim altölçeği arasında anlamli iliskiler bulunmamıştır. İkna altölçeği beklenenin aksine Sosyal altölçeği ile anlamli iliskiler göstermemiştir. Aksine, Araştırmacı ve Düzenli altölçekleriyle anlamli iliskiler göstermiştir.

4.1.2.5. Ölçüt Bağımtılı Geçerlik

Ölçüt bağımtılı geçerlik için çalışma grubundaki meslek lisesi, akademik lise ve üniversite öğrencilerinin KKE-KF'nin Temel İlgi, RAYSGD ve Veri, İnsan, Fikir, Nesne alt ölçeklerinden elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları arasında anlamli farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

4.1.2.5.1. Lise Türüne göre Yapılan Analizler

KKE-KF'deki Temel İlgi altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının lise türlerine göre aldıkları toplam aritmetik puan ortalamaları ve standart sapmaları ile tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.19.'de görülmektedir.

Tablo 4.19. Lise Türlerine Göre KKE-KF Temel İlgili Altölçeklerinin Toplam İlgili Puanlarının Betimsel İstatistikleri ile Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları (N=605).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
SosKoI	IHL	16.83	5.53	10.94	.00	IHL>EML, AL TML>AL KTL>AL
	TML	15.96	5.90			
	EML	13.84	6.34			
	KTL	16.01	5.59			
	AL	12.81	5.69			
YonI	IHL	15.67	5.08	.60	.66	
	TML	16.74	5.76			
	EML	16.01	6.00			
	KTL	16.10	5.87			
	AL	15.84	5.81			
IsAyrI	IHL	10.52	4.84	3.61	.01	TML>EML, KTL, AL
	TML	12.29	6.80			
	EML	9.95	7.74			
	KTL	9.93	5.04			
	AL	10.10	5.42			
VerIslI	IHL	11.15	4.68	7.27	.00	EML>IHL, TML, KTL AL>KTL
	TML	11.75	5.60			
	EML	13.88	5.73			
	KTL	9.93	4.81			
	AL	12.30	5.35			
MekI	IHL	10.04	4.42	9.23	.00	TML> KTL EML>IHT, TML, KTL AL> KTL
	TML	11.36	5.84			
	EML	13.95	6.25			
	KTL	9.17	5.16			
	AL	11.40	5.87			
DogalI	IHL	14.26	5.58	4.23	.00	AL>KTL IHL > TML, EML
	TML	14.56	6.32			
	EML	14.51	5.73			
	KTL	13.84	5.51			
	AL	16.34	6.20			
SanI	IHL	18.00	6.35	2.97	.02	AL> TML, EML IHL>TML, EML, AL TML>EML, AL
	TML	15.65	6.68			
	EML	15.31	6.92			
	KTL	16.03	6.41			
	AL	17.36	6.88			
YarI	IHL	20.67	6.44	20.61	.00	KTL>TML,EML, AL
	TML	17.47	6.48			
	EML	14.54	5.97			
	KTL	20.20	5.80			
	AL	15.05	6.26			

* $p < 0.05$

Not 1: İHL: AL: Anadolu Lisesi; Eml: Endüstri Meslek Lisesi; İmam Hatip Lisesi; KTL: Kız Teknik Lisesi; TML: Ticaret Meslek Lisesi.

Not 2: Doğal: Doğa/Açık Alan-İlgi; İşAyrI: İş Ayrıntıları-İlgi; MekI: Mekanik-İlgi; SanI: Sanat-İlgi; SosKI: Sosyal Kolaylaştırma-İlgi; VerİşII: Veri İşleme-İlgi; YarI: Yardım-İlgi; YönI: Yönetim İlgi.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi lise türünün aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi lise türünden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.19.'da belirtilmektedir. Sosyal Kolaylaştırma, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan, Sanat ve Yardım altölçeklerinde ortalamaları bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunların dışında, Yönetim altölçeğinde ortalamaları açısından lise türlerine göre anlamlı ($p > .05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki Temel İlgi altölçeklerinin toplam yetkinlik puanlarının lise türlerine göre aldıkları toplam aritmetik puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.20.'de görülmektedir.

Tablo 4.20. Lise Türlerine göre KKE-KF Temel İlgi Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=605).

		$\bar{x}$	Ss	F	p	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
SosKoY	IHL	18.11	5.80	1.45	.21	
	TML	18.62	5.94			
	EML	17.34	6.89			
	KTL	19.25	5.34			
	AL	18.81	6.14			
YonY	IHL	17.04	9.08	1.91	.11	
	TML	16.97	6.06			
	EML	17.30	5.76			
	KTL	17.63	6.62			
	AL	18.63	5.63			
IsAyY	IHL	10.96	5.02	8.81	.00	
	TML	13.48	6.96			
	EML	12.38	6.24			
	KTL	12.08	5.56			
	AL	15.14	6.35			
VerIslY	IHL	11.50	4.26	9.57	.00	AL>IHL, EML, KTL
	TML	12.18	5.74			
	EML	15.03	5.63			EML>IHL, TML, KTL, AL
	KTL	10.76	4.83			
	AL	13.52	5.74			AL>KTL
MekY	IHL	10.31	5.05	16.80	.00	
	TML	11.84	5.96			
	EML	15.98	6.29			EML>IHL, TML, KTL, AL
	KTL	9.45	5.05			
	AL	13.36	6.53			AL>IHL, TML, KTL
DogaY	IHL	13.76	5.79	6.68	.00	
	TML	14.25	6.14			
	EML	14.73	5.82			
	KTL	14.42	6.20			
	AL	16.99	6.40			AL>IHL, TML, EML, KTL
SanY	IHL	16.89	7.17	4.52	.00	IHL>TML, EML, KTL, AL
	TML	13.68	5.91			
	EML	12.36	5.92			
	KTL	13.27	6.20			
	AL	13,62	6.72			
YarY	IHL	20.26	6.39	21.75	.00	IHL>TML, EML, AL
	TML	17.26	6.14			TML> EML, AL
	EML	14.02	5.35			
	KTL	20.19	5.16			KTL> TML, EML, AL
	AL	15.39	6.06			

*p<0.05

Not 1: İHL: AL: Anadolu Lisesi; Eml: Endüstri Meslek Lisesi; İmam Hatip Lisesi; KTL: Kız Teknik Lisesi; TML: Ticaret Meslek Lisesi.

Not 2: DoğaY: Doğa/Açık Alan-Yetkinlik; İşAyrY: İş Ayrıntıları-Yetkinlik; MekY: Mekanik-Yetkinlik; SanY: Sanat-Yetkinlik; SosKY: Sosyal Kolaylaştırma-Yetkinlik; VerİşlY: Veri İşleme-Yetkinlik; YarY: Yardım-Yetkinlik; YönY: Yönetim Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi lise türünün aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi lise türünden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.20.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan, Sanat ve Yardım altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Sosyal Kolaylaştırma ve Yönetim altölçeklerinde ortalamaları açısından lise türlerine göre anlamlı ($p > .05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki RAYSGD tipleri ve Prestij altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının lise türlerine göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.21.'de görülmektedir.

Tablo 4.21. Lise Türlerine göre KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam İlgü Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=605).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
R – I	IHL	10.04	4.42	9.24	.00	EML>IHL, TML, KTL, AL
	TML	11.36	5.84			
	EML	13.95	6.25			
	KTL	9.17	5.16			
	AL	11.40	5.87			
A – I	IHL	14.26	5.58	4.23	.00	AL>KTL IHL> TML, EML, KTL
	TML	14.56	6.32			
	EML	14.51	5.73			
	KTL	13.84	5.51			
	AL	16.34	6.20			
Y – I	IHL	18.00	6.35	2.97	.02	IHL> TML, EML, KTL
	TML	15.65	6.68			
	EML	15.31	6.92			
	KTL	16.03	6.41			
	AL	17.36	6.88			
S – I	IHL	19.39	5.69	22.06	.00	IHL>TML, EML, AL KTL>EML,AL
	TML	16.97	5.51			
	EML	14.31	5.14			
	KTL	18.80	4.69			
	AL	14.30	5.25			
G – I	IHL	16.06	4.31	2.77	.03	TML>AL
	TML	16.48	5.04			
	EML	15.29	5.36			
	KTL	16.07	4.84			
	AL	14.83	5.04			
D – I	IHL	10.94	4.26	4.23	.00	TML>KTL EML>KTL
	TML	11.93	5.30			
	EML	12.57	5.34			
	KTL	9.93	4.42			
	AL	11.57	4.65			
YP – I	IHL	16.00	5.40	1.86	.11	
	TML	17.10	5.78			
	EML	14.98	6.08			
	KTL	16.34	5.68			
	AL	16.48	6.24			
DP – I	IHL	10.15	5.71	6.23	.00	EML>IHL, KTL, AL
	TML	11.70	6.60			
	EML	14.01	6.43			
	KTL	10.63	5.91			
	AL	10.52	6.12			

*p<0.05

Not 1: İHL: AL: Anadolu Lisesi; Eml: Endüstri Meslek Lisesi; İmam Hatip Lisesi; KTL: Kız Teknik Lisesi; TML: Ticaret Meslek Lisesi.

Not 2: A-I: Araştırmacı-İlgi; D-I: Düzenli-İlgi; DP-I: Düşük Prestij-İlgi; G-I: Girişimci-İlgi; R-I: Realistik-İlgi; S-I: Sosyal-İlgi; Y-I: Yaratıcı-İlgi; YP-I: Yüksek Prestij-İlgi.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi lise türünün aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi lise türünden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.21.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Sosyal, Girişimci, Düzenli ve Düşük Prestij altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Yaratıcı ve Yüksek Prestij altölçeklerinde ortalamaları açısından lise türlerine göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki RAYSGD tipleri ve Prestij altölçeklerinin toplam yetkinlik puanlarının lise türlerine göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.22.'de görülmektedir.

Tablo 4.22. Lise Türlerine göre KKE-KF RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=605).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
R – Y	IHL	10.31	5.05	16.80	.00	EML>IHL, TML, AL, KTL
	TML	11.84	5.96			
	EML	15.98	6.29			
	KTL	9.64	5.05			
	AL	13.36	6.53			
A – Y	IHL	13.76	5.79	6.68	.00	AL>IHL, TML, EML, KTL IHL>TML, EML, KTL, AL
	TML	14.25	6.14			
	EML	14.73	5.82			
	KTL	14.42	6.20			
	AL	16.99	6.40			
Y – Y	IHL	16.89	7.17	4.52	.00	IHL>EML, AL TML>EML, KTL KTL>TML, EML, AL
	TML	13.68	5.91			
	EML	12.36	5.92			
	KTL	13.27	6.20			
	AL	13.62	6.72			
S – Y	IHL	19.54	5.81	14.38	.00	IHL>EML, AL TML>EML, KTL KTL>TML, EML, AL
	TML	17.71	5.34			
	EML	15.13	4.84			
	KTL	19.88	4.35			
	AL	16.53	5.33			
G – Y	IHL	17.40	7.07	1.71	.14	
	TML	17.52	5.16			
	EML	17.31	5.47			
	KTL	18.17	5.29			
	AL	18.69	5.23			
D – Y	IHL	11.32	4.01	8.32	.00	EML>IHL, KTL AL>IHL, KTL
	TML	12.62	5.54			
	EML	14.15	5.26			
	KTL	11.20	4.60			
	AL	14.06	5.24			
YP – Y	IHL	16.13	5.84	2.97	.02	AL>EML
	TML	17.03	5.59			
	EML	15.01	5.52			
	KTL	16.35	5.55			
	AL	17.35	6.21			
DP – Y	IHL	10.89	5.72	10.78	.00	EML>IHL, TML, KTL, AL
	TML	12.52	7.15			
	EML	16.69	6.38			
	KTL	11.13	5.78			
	AL	13.43	7.13			

*p<0.05

Not 1: İHL: AL: Anadolu Lisesi; Eml: Endüstri Meslek Lisesi; İmam Hatip Lisesi; KTL: Kız Teknik Lisesi; TML: Ticaret Meslek Lisesi.

Not 2: A-Y: Araştırmacı-Yetkinlik; D-Y: Düzenli- Yetkinlik; DP-Y: Düşük Prestij-Yetkinlik; G-Y: Girişimci- Yetkinlik; R-Y: Realistik- Yetkinlik; S-Y: Sosyal- Yetkinlik; Y-Y: Yaratıcı- Yetkinlik; YP-Y: Yüksek Prestij- Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi lise türünün aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi lise türünden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.22.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Düzenli, Düşük Prestij ve Yüksek Prestij altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Girişimci altölçeğinde ortalamaları açısından lise türlerine göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki İnsan, Nesne, Veri, Fikir altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının ve toplam yetkinlik puanlarının lise türlerine göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.23.'de görülmektedir.

Tablo 4.23. Lise Türlerine göre KKE-KF İnsan, Nesne, Veri, Fikir Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=605).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
İnsanİ	IHL	47.54	12.07	13.13	.00	IHL>EML, AL TML>EML, AL KTL>EML, AL
	TML	43.30	12.37			
	EML	38.22	12.08			
	KTL	45.76	10.53			
	AL	38.46	11.73			
Nesneİ	IHL	29.07	9.52	6.93	.00	TML>KTL EML>IHL, KTL AL>KTL
	TML	31.64	12.59			
	EML	35.08	12.56			
	KTL	26.75	10.85			
	AL	32.03	11.67			
Veriİ	IHL	34.91	9.96	2.42	.04	TML>AL
	TML	37.44	12.87			
	EML	34.60	13.27			
	KTL	33.99	11.06			
	AL	33.59	11.05			
Fikirİ	IHL	41.57	11.00	1.69	.15	
	TML	38.96	12.96			
	EML	38.46	12.58			
	KTL	38.85	11.13			
	AL	41.27	11.94			
İnsanY	IHL	48.45	13.51	6.98	.00	IHL>EML TML>EML KTL>EML, AL
	TML	44.89	11.97			
	EML	40.34	11.64			
	KTL	48.28	10.26			
	AL	43.96	12.23			
NesneY	IHL	29.63	10.06	13.10	.00	EML>IHL, TML, KTL AL>IHL, TML, KTL
	TML	32.82	12.73			
	EML	39.04	12.83			
	KTL	29.00	11.09			
	AL	37.15	13.31			
VeriY	IHL	37.21	13.24	4.50	.00	
	TML	39.93	13.45			
	EML	39.82	12.93			
	KTL	38.95	11.85			
	AL	43.59	12.67			
FikirY	IHL	40.03	12.69	1.77	.13	AL>IHL, KTL
	TML	36.95	12.06			
	EML	36.53	11.54			
	KTL	37.01	11.75			
	AL	39,29	12.45			

*p<0.05

Not 1: İHL: AL: Anadolu Lisesi; Eml: Endüstri Meslek Lisesi; İmam Hatip Lisesi; KTL: Kız Teknik Lisesi; TML: Ticaret Meslek Lisesi.

Not 2: FikirI: Fikir-İlgi; FikirY: Fikir-Yetkinlik; İnsanI: İnsan-İlgi; İnsanY: İnsan-Yetkinlik; NesneI: Nesne-İlgi; NesneY: Nesne-Yetkinlik; VeriI: Veri-İlgi; VeriY: Veri-Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi lise türünün aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi lise türünden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.23’de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar İnsan, Nesne, Veri altölçeklerinin ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları bakımından bulunmuştur. Fikir altölçeğinde ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından lise türlerine göre anlamlı (p>.05) farklılıklar bulunmamıştır.

4.1.2.5.2. Fakülteye Göre Yapılan Analizler

Bu kısımda KKE-KF Temel İlgi, RAYSGD, Prestij ve Veri, Düşünce, İnsan, Nesne altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının fakültelere göre aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar incelenmiştir.

KKE-KF’deki Temel İlgi altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının fakültelere göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.24.’de görülmektedir.

Tablo 4.24. Fakültelere Göre KKE-KF Temel İlgili Altölçeklerinin Toplam İlgili Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=359).

		$\bar{x}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
SosKoII	IIBF	14.68	5.71	4.64	.00	
	MUH	13.23	2.92			
	EGIT	15.04	5.35			
	EDB	12.40	5.86			
YonI	IIBF	20.55	4.74	17.66	.00	IIBF>MUH, EGIT, EDB
	MUH	14.54	5.55			
	EGIT	14.07	5.35			
	EDB	14.76	5.93			
IsAyrI	IIBF	15.14	5.81	9.81	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	12.46	4.45			
	EGIT	9.99	5.77			
	EDB	10.69	6.36			
VerIslI	IIBF	13.25	4.46	8.94	.00	IIBF>EGIT MUH>EGIT
	MUH	16.85	4.91			
	EGIT	10.52	5.22			
	EDB	11.19	5.22			
MekI	IIBF	10.30	4.97	7.56	.00	MUH>IIBF, EGIT, EDB
	MUH	14.92	5.54			
	EGIT	8.76	5.19			
	EDB	8.33	4.47			
DogaI	IIBF	12.48	5.24	4.31	.01	MUH>IIBF, EGIT
	MUH	18.62	4.91			
	EGIT	13.71	5.54			
	EDB	14.33	5.87			
SanI	IIBF	14.20	5.96	3.71	.01	EGIT>EDB
	MUH	15.92	2.18			
	EGIT	15.76	7.44			
	EDB	12.76	6.65			
YarI	IIBF	16.70	5.51	6.43	.00	EGIT>IIBF, EDB
	MUH	16.23	3.11			
	EGIT	19.59	5.17			
	EDB	17.71	5.10			

*p< 0.05.

Not 1: EDB: Edebiyat Fakültesi; EGIT: Eğitim Fakültesi; IIBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; MUH: Mühendislik Fakültesi.

Not 2: DoğaI: Doğa/Açık Alan-İlgi; İşAyrI: İş Ayrıntıları-İlgi; MekI: Mekanik-İlgi; SanI: Sanat-İlgi; SosKI: Sosyal Kolaylaştırma-İlgi; VerİşII: Veri İşleme-İlgi; YarI: Yardım-İlgi; YönI: Yönetim İlgi.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi fakültelerin aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi fakültelerden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.24.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan, Sanat ve Yardım altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Başka bir deyişle, sekiz temel ilgi altölçeğinin toplam ilgi puanlarının ortalamalarının tümü fakütelere göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar göstermektedir.

KKE-KF'deki Temel İlgi altölçeklerinin toplam yetkinlik puanlarının fakütelere göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.25.'de görölmektedir.

Tablo 4.25. Fakütelere göre KKE-KF Temel İlgili Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=359).

		$\bar{x}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
SosKoİY	IIBF	17.16	5.87	7.82	.00	
	MUH	17.31	4.42			
	EGIT	19.37	7.08			
	EDB	15.21	6.01			
YonİY	IIBF	20.73	4.49	9.78	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	17.23	3.63			
	EGIT	15.50	6.10			
	EDB	16.20	6.26			
İsAyrİY	IIBF	16.98	5.78	6.25	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	16.31	3.47			
	EGIT	13.08	6.33			
	EDB	12.51	6.86			
VerİsİY	IIBF	11.86	4.06	4.71	.00	MUH>IIBF, EGIT, EDEB
	MUH	16.77	4.64			
	EGIT	11.37	5.03			
	EDB	11.61	5.64			
MekY	IIBF	10.18	4.79	3.80	.01	MUH>EGIT, EDB
	MUH	14.62	4.98			
	EGIT	9.61	5.80			
	EDB	9.15	5.14			
DogaY	IIBF	11.56	4.99	5.31	.00	MUH>IIBF EGIT>IIBF
	MUH	16.85	4.90			
	EGIT	14.78	5.27			
	EDB	14.21	5.96			
SanY	IIBF	12.05	5.67	2.65	.04	EGIT>EDB
	MUH	12.77	2.52			
	EGIT	12.51	5.98			
	EDB	10.36	5.66			
YarY	IIBF	16.14	6.08	5.45	.00	EGIT>IIBF
	MUH	15.46	4.82			
	EGIT	18.91	5.03			
	EDB	17.29	5.61			

*p< 0.05

Not 1: EDB: Edebiyat Fakültesi; EGIT: Eğitim Fakültesi; IIBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; MUH: Mühendislik Fakültesi.

Not 2: Doğay: Doğa/Açık Alan-Yetkinlik; İşAyrY: İş Ayrıntıları- Yetkinlik; MekY: Mekanik- Yetkinlik; SanY: Sanat- Yetkinlik; SosKY: Sosyal Kolaylaştırma- Yetkinlik; VerİşlY: Veri İşleme- Yetkinlik; YarY: Yardım- Yetkinlik; YönY: Yönetim Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi fakültelerin aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi fakültelerden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.25.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan, Sanat ve Yardım altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Başka bir deyişle, sekiz temel ilgi altölçeğinin toplam yetkinlik puanlarının ortalamalarının tümü fakültele göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar göstermektedir .

KKE-KF'deki RAYSGD tipleri ve Prestij altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının fakültele göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.26.'da görölmektedir.

Tablo 4.26. Fakültele göre KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=359).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
R – I	IIBF	10.30	4.97	7.56	.00	MUH>IIBF, EGİT, EDB
	MUH	14.92	5.54			
	EGIT	8.76	5.19			
	EDB	8.33	4.47			
A – I	IIBF	12.48	5.24	4.31	.00	MUH>IIBF, EGIT
	MUH	18.62	4.91			
	EGIT	13.71	5.54			
	EDB	14.33	5.87			
Y – I	IIBF	14.20	5.96	3.71	.01	EGIT>EDEB
	MUH	15.92	2.18			
	EGIT	15.76	7.44			
	EDB	12.76	6.65			
S – I	IIBF	16.03	5.13	6.60	.00	EGIT>IIBF, EDB
	MUH	15.23	2.78			
	EGIT	18.07	4.50			
	EDB	15.94	4.35			
G – I	IIBF	18.59	4.29	11.17	.00	IIBF>MUH, EGIT, EDB
	MUH	14.10	4.23			
	EGIT	14.40	4.62			
	EDB	13.97	5.04			
D – I	IIBF	13.88	3.97	10.23	.00	IIBF>EGIT, EDB MUH>EGIT, EDB
	MUH	15.38	3.70			
	EGIT	10.34	4.93			
	EDB	11.02	5.02			
YP – I	IIBF	16.75	4.31	10.12	.34	
	MUH	14.77	3.98			
	EGIT	17.20	4.97			
	EDB	17.45	6.02			
DP – I	IIBF	12.93	5.30	.90	.44	
	MUH	12.38	5.75			
	EGIT	11.67	5.51			
	EDB	11.27	6.16			

*p<0.05

Not 1: EDB: Edebiyat Fakültesi; EGIT: Eğitim Fakültesi; IIBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; MUH: Mühendislik Fakültesi.

Not 2: A-I: Araştırmacı-İlgi; D-I: Düzenli-İlgi; DP-I: Düşük Prestij-İlgi; G-I: Girişimci-İlgi; R-I: Realistik-İlgi; S-I: Sosyal-İlgi; Y-I: Yaratıcı-İlgi; YP-I: Yüksek Prestij-İlgi.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi fakültelerin aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi fakültelerden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.26.'da belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci, Düzenli altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Düşük Prestij ve Yüksek Prestij altölçeklerinde ortalamaları açısından fakülterlere göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki RAYSGD tipleri ve Prestij altölçeklerinin toplam yetkinlik puanlarının fakülterlere göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.27'de grlmektedir.

Tablo 4.27. Fakültelere göre KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=359).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
RY	IIBF	10.18	4.79	3.79	.01	MUH> EGİT, EDB
	MUH	14.62	4.98			
	EGIT	9.61	5.80			
	EDB	9.15	5.14			
AY	IIBF	11.56	4.99	5.31	.00	MUH>IIBF EGIT>IIBF
	MUH	16.85	4.90			
	EGIT	14.78	5.27			
	EDB	14.21	5.96			
YY	IIBF	12.05	5.67	2.66	.04	EGIT>EDEB
	MUH	12.77	2.52			
	EGIT	12.51	5.98			
	EDB	10.36	5.66			
SY	IIBF	16.48	5.28	7.98	.00	EGIT>IIBF, EDB
	MUH	16.08	4.05			
	EGIT	19.06	4.73			
	EDB	16.60	4.74			
GY	IIBF	19.54	4.28	4.48	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	17.26	3.51			
	EGIT	16.79	5.63			
	EDB	15.87	5.44			
DY	IIBF	13.57	3.71	4.76	.00	MUH>EGIT, EDB
	MUH	16.62	3.81			
	EGIT	11.94	5.05			
	EDB	11.91	5.51			
YPY	IIBF	16.98	4.79	1.12	.34	
	MUH	14.69	4.01			
	EGIT	17.06	5.08			
	EDB	17.57	6.17			
DPY	IIBF	13.41	5.67	.81	.49	
	MUH	15.08	7.24			
	EGIT	12.54	5.94			
	EDB	12.88	7.87			

*p<0.05.

Not 1: EDB: Edebiyat Fakültesi; EGIT: Eğitim Fakültesi; IIBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; MUH: Mühendislik Fakültesi.

Not 2: A-Y: Araştırmacı-Yetkinlik; D-Y: Dzenli- Yetkinlik; DP-Y: Düşük Prestij-Yetkinlik; G-Y: Girişimci- Yetkinlik; R-Y: Realistik- Yetkinlik; S-Y: Sosyal- Yetkinlik; Y-Y: Yaratıcı- Yetkinlik; YP-Y: Yüksek Prestij- Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda hangi fakültelerin aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi fakültelerden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.27.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Girişimci, Dzenli altölçeklerinde ortalamaları bakımından bulunmuştur. Düşük Prestij ve Yüksek Prestij altölçeklerinde ortalamaları ağıısından lise türlerine göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki İnsan, Nesne, Veri, Fikir altölçeklerinin toplam ilgi puanlarının ve toplam yetkinlik puanlarının fakültelere göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.28.'de görölmektedir.

Tablo 4.28. Fakülterle göre KKE-KF İnsan, Nesne, Veri, Fikir Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=359).

		$\bar{X}$	Ss	F	P	Post Hoc Karşılaştırma Sonucunda Anlamlı Farklılıklar
İnsanI	IIBF	42.31	10.91	4.94	.00	
	MUH	38.89	6.46			
	EGIT	43.42	10.38			
	EDB	38.36	10.34			
NesneI	IIBF	32.33	9.93	8.90	.00	IIBF>EGIT MUH>EGIT, EDB
	MUH	41.26	10.28			
	EGIT	26.89	11.89			
	EDB	27.62	10.08			
VeriI	IIBF	43.67	9.58	12.68	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	36.47	9.78			
	EGIT	32.02	11.82			
	EDB	32.55	12.71			
FikirI	IIBF	35.00	11.06	3.36	.02	MUH> IIBF, EDB
	MUH	43.85	6.28			
	EGIT	38.09	12.02			
	EDB	35.01	10.61			
İnsanY	IIBF	43.32	11.72	5.32	.00	EGIT>EDB
	MUH	41.77	8.09			
	EGIT	46.10	11.78			
	EDB	40.21	10.98			
NesneY	IIBF	31.09	9.19	4.25	.00	MUH>IIBF, EGIT, EDB
	MUH	41.70	10.02			
	EGIT	30.06	12.43			
	EDB	29.42	11.39			
VeriY	IIBF	45.95	9.50	5.56	.00	IIBF>EGIT, EDB
	MUH	44.04	8.10			
	EGIT	38.18	13.73			
	EDB	36.80	14.00			
FikirY	IIBF	31.75	10.97	5.58	.01	
	MUH	38.88	6.38			
	EGIT	36.14	11.42			
	EDB	32.83	10.24			

*p<0.05

Not: İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi; MUH: Mühendislik Fakültesi; EGIT: Eğitim Fakültesi; EDB: Edebiyat Fakültesi

Not 2: FikirI: Fikir-İlgi; FikirY: Fikir-Yetkinlik; İnsanI: İnsan-İlgi; İnsanY: İnsan-Yetkinlik; NesneI: Nesne-İlgi; NesneY: Nesne-Yetkinlik; VeriI: Veri-İlgi; VeriY: Veri-Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda fakültelerin aritmetik ortalamasının anlamlı biçimde hangi fakültelerden daha yüksek olduğu ise Tablo 4.28.'de belirtilmektedir. Anlamlı farklılıklar İnsan, Nesne, Veri altölçeklerinin ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları bakımından bulunmuştur. Fikir altölçeğinde ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından fakülterlere göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

4.1.2.5.3. Cinsiyete göre Yapılan Analizler

Bu kısımda KKE-KF Temel İlgi, RAYSGD, Prestij ve Veri, Düşünce, İnsan, Nesne altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının cinsiyete göre aldıkları puanların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Tüm analiz sonuçları 612 kadın ve 352 erkekten oluşan örneklemden elde edilmiştir.

KKE-KF'deki Temel İlgi altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının cinsiyete göre aldıkları aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.29.'da görülmektedir.

Tablo 4.29. Cinsiyete Göre Temel İlgi Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri ve Bağımsız Gruplar t Testi sonuçları (N=964).

	Cinsiyet	$\bar{x}$	Ss	Df	P	t
SosKoII	Kadin	15.14	5.62	962	,000	4,511*
	Erkek	13.37	6.00			
YonI	Kadin	15.65	5.80	962	,736	-,338
	Erkek	15.78	5.78			
IsAyrI	Kadin	10.28	5.70	962	,007	-2,697*
	Erkek	11.37	6.67			
VerIslI	Kadin	10.29	4.85	962	,000	-10,736*
	Erkek	14.05	5.44			
MekI	Kadin	8.85	4.82	962	,000	-11,799*
	Erkek	13.28	6.02			
DogaI	Kadin	13.98	5.87	962	,000	-4,418*
	Erkek	15.71	5.86			
SanI	Kadin	16.18	7.02	962	,117	1,569
	Erkek	15.45	6.71			
YarI	Kadin	19.31	5.67	962	,000	12,475*
	Erkek	14.51	5.88			
SosKolY	Kadin	19.10	6.00	962	,000	4,542*
	Erkek	17.18	6.80			
YonY	Kadin	17.12	6.53	962	,519	-,646
	Erkek	17.39	5.77			
IsAyrY	Kadin	13.10	6.27	962	,012	-2,523*
	Erkek	14.18	6.58			
VerIslY	Kadin	11.12	4.94	962	,000	-9,648*
	Erkek	14.60	5.63			
MekY	Kadin	9.68	5.37	962	,000	-12,498*
	Erkek	14.67	6.28			
DogaY	Kadin	14.44	6.01	961	,000	-3,506*
	Erkek	15.84	5.91			
SanY	Kadin	13.40	6.37	962	,021	2,313*
	Erkek	12.43	6.07			
YarY	Kadin	19.16	5.38	962	,000	13,963*
	Erkek	14.07	5.55			

*p<0.05

Not: Doğal: Doğa/Açık Alan-İlgi; İşAyrI: İş Ayrıntıları-İlgi; MekI: Mekanik-İlgi; SanI: Sanat-İlgi; SosKI: Sosyal Kolaylaştırma-İlgi; VerİşII: Veri İşleme-İlgi; YarI: Yardım-İlgi; YönI: Yönetim İlgi, DoğaY: Doğa/Açık Alan-Yetkinlik; İşAyrY: İş Ayrıntıları-Yetkinlik; MekY: Mekanik-Yetkinlik; SanY: Sanat-Yetkinlik; SosKY: Sosyal

Kolaylaştırma-Yetkinlik; Veri İşleme-Yetkinlik: YarY: Yardım-Yetkinlik; YönY: Yönetim Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda cinsiyete göre KKE-KF Temel İlgi altölçeklerinden elde edilen toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanları Tablo 4.29'da belirtilmektedir. Cinsiyete göre, anlamlı farklılıklar Sosyal Kolaylaştırma, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik Doğa/Açık Alan ve Yardım altölçeklerinin ilgi toplam puanları ortalamaları bakımından bulunmuştur. Yönetim ve Sanat altölçeklerinde ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından cinsiyete göre anlamlı ($p > .05$) farklılıklar bulunmamıştır.

Yetkinlik toplam puan ortalamalarına bakıldığında, cinsiyete göre anlamlı farklılıklar Sosyal Kolaylaştırma, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan, Sanat ve Yardım altölçeklerinde bulunmuştur. Yönetim altölçeğinde ilgi toplam puanları ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından cinsiyete göre anlamlı ($p > .05$) farklılıklar bulunmamıştır.

KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının cinsiyete göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.30'de görülmektedir.

Tablo 4.30 Cinsiyete göre RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam İlgi Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964)

	Cinsiyet	$\bar{X}$	Ss	Df	P	t
RI	Kadin	8.85	4.82	962	,000	-11,799*
	Erkek	13.28	6.02			
AI	Kadin	13.98	5.87	962	,000	-4,418*
	Erkek	15.71	5.86			
YI	Kadin	16.18	7.02	962	,113	1,588
	Erkek	15.45	6.71			
SI	Kadin	17.92	4.83	962	,000	11,426*
	Erkek	14.13	5.17			
GI	Kadin	15.48	4.84	962	,131	1,513
	Erkek	14.97	5.18			
DI	Kadin	10.28	4.54	962	,000	-9,069*
	Erkek	13.16	5.05			
RY	Kadin	9.68	5.37	962	,000	-12,498*
	Erkek	14.67	6.28			
AY	Kadin	14.44	6.01	961	,000	-3,506*
	Erkek	15.84	5.91			
YY	Kadin	13.40	6.37	962	,021	2,313*
	Erkek	12.43	6.07			
SY	Kadin	19.14	4.75	962	,000	12,430*
	Erkek	15.10	5.00			
GY	Kadin	17.78	5.50	962	,211	1,251
	Erkek	17.32	5.44			
DY	Kadin	11.78	4.82	962	,000	-7,980*
	Erkek	14.46	5.33			
YPI	Kadin	17.01	5.52	962	,004	2,911*
	Erkek	15.91	5.86			
DPI	Kadin	9.2	5.39	962	,000	-10,696*
	Erkek	14.18	6.25			
YPY	Kadin	17.17	5.56	962	,006	2,729*
	Erkek	16.14	5.75			
DPY	Kadin	11.10	5.84	962	,000	-11,915*
	Erkek	16.30	6.87			

*p<0.05

Not: A-I: Araştırmacı-İlgi; D-I: Düzenli-İlgi; DP-I: Düşük Prestij-İlgi; G-I: Girişimci-İlgi; R-I: Realistik-İlgi; S-I: Sosyal-İlgi; Y-I: Yaratıcı-İlgi; YP-I: Yüksek Prestij-İlgi, A-Y: Araştırmacı-Yetkinlik; D-Y: Düzenli- Yetkinlik; DP-Y: Düşük Prestij- Yetkinlik; G-Y: Girişimci- Yetkinlik; R-Y: Realistik- Yetkinlik; S-Y: Sosyal- Yetkinlik; Y-Y: Yaratıcı- Yetkinlik; YP-Y: Yüksek Prestij- Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda cinsiyete göre KKE-KF RAYSGD ve Prestij altölçeklerinden elde edilen toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanları Tablo 4.30'da belirtilmektedir. Cinsiyete göre anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Sosyal, Düzenli, Yüksek Prestij ve Düşük Prestij altölçeklerinde ilgi toplam puanları bakımından bulunmuştur. Yaratıcı, Girişimci altölçeklerinde ilgi ve yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından cinsiyete göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır. Yetkinlik toplam puanlarına bakıldığında, anlamlı farklılıklar Realistik, Araştırmacı, Yaratıcı, Sosyal, Düzenli, Yüksek Prestij ve Düşük Prestij altölçeklerinde cinsiyete göre bulunmuştur. Girişimci altölçeğinde ise anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

KKE-KF'deki RAYSGD ve Prestij altölçeklerinin toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanlarının cinsiyete göre aldıkları toplam puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.31.'de görülmektedir.

Tablo 4.31. Cinsiyete göre RAYSGD ve Prestij Altölçeklerinin Toplam İlgı Puanlarının ve Toplam Yetkinlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri (N=964)

	cinsiyet	$\bar{x}$	Ss	Df	p	t
İnsanI	kadin	44.02	10.79	962	,000	8,174*
	erkek	37.72	11.92			
NesneI	kadin	26.98	10.58	962	,000	-11,174*
	erkek	35.63	12.12			
VeriI	kadin	33.70	11.50	962	,021	-2,371*
	erkek	35.59	12.70			
FikirI	kadin	38.65	11.74	962	,323	-,990
	erkek	39.45	12.35			
İnsanY	kadin	47.05	11.16	962	,000	8,739*
	erkek	40.30	12.14			
NesneY	kadin	29.77	11.43	961	,000	-10,500*
	erkek	38.54	13.02			
VeriY	kadin	39.50	12.95	962	,036	-2,099*
	erkek	41.35	13.45			
FikirY	kadin	36.78	11.79	961	,660	-,441
	erkek	37.13	11.99			

*p<0.05

Not: FikirI: Fikir-İlgı; FikirY: Fikir-Yetkinlik; İnsanI: İnsan-İlgı; İnsanY: İnsan-Yetkinlik; NesneI: Nesne-İlgı; NesneY: Nesne-Yetkinlik; VeriI: Veri-İlgı; VeriY: Veri-Yetkinlik.

Yapılan ikili karşılaştırmalarda cinsiyete göre KKE-KF İnsan, Nesne, Veri, Fikir altölçeklerinden elde edilen toplam ilgi ve toplam yetkinlik puanları Tablo 4.31.'de belirtilmektedir. Cinsiyete göre anlamlı farklılıklar İnsan, Nesne ve Veri altölçeklerinde ilgi toplam puanları bakımından bulunmuştur. Fikir altölçeğinde ilgi toplam puanlarının ortalamaları açısından cinsiyete göre anlamlı (p>.05) farklılıklar bulunmamıştır. Yetkinlik toplam puanlarına bakıldığında, anlamlı farklılıklar İnsan, Nesne ve Veri

altölçeklerinde cinsiyete göre bulunmuştur. Fikir altölçeğinde yetkinlik toplam puanlarının ortalamaları açısından cinsiyete göre anlamlı ($p>.05$) farklılıklar bulunmamıştır.

BÖLÜM 5

5.1. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırmada ele alınan alt problemler doğrultusunda kişisel küre modelinin sınanması amacıyla uyarılama çalışması yapılan KKE-KF'nin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, bireylerin mesleki tercihlerini yaparken kullanabilecekleri geçerli ve güvenilir bir ölçeğin uyarlanması ve ilgilerin küresel yapısının Türkiye örneklemeine uygunluğunun test edilmesidir. Bu amaçla PGI'nin maddeleri Türkçe'ye çevrilmiş ve gerekli düzenlemelerin yapılmasından sonra KKE-KF oluşturulmuştur. Oluşturulan envanterin geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla, envanter İzmir ilinde öğrenim gören, beş farklı lise türündeki öğrencilere ve beş farklı fakültede okuyan üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Envanterin güvenilirliğini test etmek amacıyla madde toplam puan korelasyonlarına ve Cronbach alfa değerlerine bakılmıştır. Envanterin yapı geçerliği açısından sıralı ilişkiler için randomizasyon testi uygulanmış, benzer test geçerliği için KDE altölçekleri ile KKE-KF altölçekleri arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve ölçüt bağıntılı geçerlik için altölçek ortalamalarının lise türüne, fakülteye ve cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği sınanmıştır. Elde edilen bulguların tartışma ve yorumu aşağıda belirtilmiştir.

5.1.1. Envanterin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Tracey (2010), Zhang ve ark. (2013) KKE-KF'nin yapı geçerliğini sınamak amacıyla envanterin altölçeklerini randomizasyon testi kullanarak analiz etmiş ve sonuç olarak envanterin Amerika ve Çin örnekleminde yapı geçerliğinin yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yapılan randomizasyon testi envanterin altölçeklerinin sıra ilişkilerini sınamakta ve elde edilen CI değerleri sınanan sıra ilişkilerinin yüzde kaçının beklenen yönde sonuçlar verdiğini göstermektedir. CI değerlerinin 0.5 değerinden yüksek olması sınanan sıra ilişkilerinin %75'inin beklenen yönde sonuçlar verdiğini göstermektedir. KKE-KF'den elde edilen CI değerlerinin tümü (yetkinlik ve ilgi puanları için ayrı ayrı

olmak üzere) 0.5 değerinden yüksek ve anlamlıdır. Buna göre, KKE-KF'nin Türkiye örnekleme uygunluğunu incelemek için yapılan randomizasyon testi sonucunda elde edilen CI ve p değerleri, envanterin karmaşık dairesel model ile iyi uyum gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. RAYSGD puanlarının da benzer biçimde karmaşık dairesel model ile uyum gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuçların küresel modelin Amerika (Tracey, 2010) ve Çin örnekleminde sınanması sonucunda elde edilen sonuçlarla (Zhang ve ark., 2013) benzer olduğu ve envanterin yapı geçerliği için bir kanıt sunduğu söylenebilir.

Temel İlgi altölçeklerinin birbirleriyle korelasyonuna bakıldığında, karmaşık dairesel model üzerinde birbirine yakın olan altölçeklerin korelasyon değerlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, RAYSGD tiplerinin kendi aralarındaki korelasyonlara bakıldığında, yakın köşelerin korelasyon değerlerinin uzak köşelere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulunan bu korelasyon değerleri, karmaşık dairesel modelin ve dairesel modelin İzmir örnekleme uygun olduğu şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2. Envanterin Benzer Testler Geçerliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Zhang ve ark. (2013) Çin örnekleme için yaptıkları araştırmada KKE-KF'nin benzer testler geçerliğini sınamak amacıyla Kendini Araştırma Envanteri'nin (1997) Çin'e uyarlanmış versiyonunu kullanmışlar ve elde edilen verilerin karmaşık dairesel yapı ile uyum göstermediğini bulmuşlardır. Ülkemizde, Özütürk (2005), Küresel İlgi Envanteri'nin benzer testler geçerliğini sınamak amacıyla Cattell PF 16 kişilik testini kullanmış ve envanterlerdeki benzer yapılar arasında anlamlı korelasyon değerlerine ulaşmıştır. Benzer biçimde, KKE-KF'nin benzer testler geçerliğini sınamak amacıyla KKE-KF altölçeklerinin KDE'nin (Kuzgun, 1989) Algılanmış Yetenek ve İlgi alt ölçekleri ile korelasyon değerlerine bakılmıştır.

KKE-KF temel ilgi altölçeklerinin KDE'nin Algılanmış Yetenek ve İlgi alt ölçekleri ile korelasyon değerlerine bakıldığında, elde edilen korelasyonların genellikle beklenen yönde olduğu bulunmuştur. Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği; İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Yönetim ve Mekanik altölçekleriyle; Algılanmış Şekil Uzak

Yeteneği altölçeği ;Mekanik ve Sanat altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği Doğa /Açık Alan ve Mekanik altölçekleri ile; Sosyal Bilim altölçeği Sosyal Kolaylaştırma, Yönetim ve Yardım altölçekleri ile; Canlı Varlık altölçeği Doğa/Açık Alan altölçeği ile; Mekanik alt ölçeği; Mekanik, Veri işleme altölçekleri ile; İkna altölçeği Yönetim ve Veri İşleme altölçekleri ile; Ticaret altölçeği İş Ayrıntıları ve Yönetim altölçekleri ile; İş Ayrıntıları alt ölçeği, İş Ayrıntıları altölçeği ile; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik alt ölçekleri Sanat altölçeği ile; Sosyal Yardım altölçeği, Yardım altölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermiştir.

Bazı korelasyon değerleri beklenenin aksine sonuçlar vermiştir. Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği Doğa/Açık Alan altölçeği; Doğa/Açık Alan altölçeği Sayısal Yetenek, İkna, Güzel Sanatlar, Edebiyat ve Sosyal Yardım altölçekleriyle; Ticaret altölçeği beklenenin aksine Sosyal Kolaylaştırma altölçeği ile; Güzel sanatlar altölçeği beklenenin aksine Veri İşleme ve Mekanik altölçekleri ile; İkna alt ölçeğinin Sanat ve Doğa/Açık alan ölçekleriyle anlamlı ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Bulunan korelasyon değerlerine bakıldığında Doğa/Açık Alan, Algılanmış Sözel Yetenek altölçeklerinden beklenen yönde sonuçlar elde edilmediği, Güzel Sanatlar, Ticaret ve İkna altölçeklerinin ise beklenen yönde sonuçlar verdiği, ancak önceden tahmin edilmemiş bazı altölçeklerle de ilişkilerinin bulunduğu söylenebilir.

KKE-KF RAYSGD ve Prestij altölçeklerinin KDE'nin Algılanmış Yetenek ve İlgili alt ölçekleri ile korelasyon değerlerine bakıldığında, elde edilen korelasyonların genellikle beklenen yönde olduğu bulunmuştur. Algılanmış Sayısal Yetenek altölçeği Araştırmacı ve Düzenli altölçekleriyle; Algılanmış Şekil Uzay Yeteneği, Realistik ve Yaratıcı altölçekleri ile; Temel Bilim altölçeği Araştırmacı ve Realistik altölçekleriyle; Sosyal Bilim altölçeği, Sosyal, Girişimci ve Yüksek Prestij altölçekleriyle; Canlı Varlık ilgisi, Realistik ve Araştırmacı altölçekleriyle; Mekanik altölçeği, Realist, Araştırmacı, Düzenli ve Düşük Prestij altölçekleriyle; İkna ve Ticaret altölçekleri Girişimci ve Düzenli altölçekleriyle; İş Ayrıntıları altölçeği Düzenli altölçeğiyle; Edebiyat, Güzel Sanatlar ve Müzik altölçekleri Yaratıcı altölçeği ile; Sosyal Yardım altölçeği Sosyal altölçeği ile anlamlı ilişkiler göstermiştir.

Beklenenin aksine sonuç veren korelasyon değerleri ise şöyledir: Algılanmış Sözel Yetenek altölçeği beklenenin aksine Yüksek Prestij ve Araştırmacı altölçekleri

ile; Canlı Varlık altölçeği, Sosyal ve Girişimci altölçekleri ile; İkna altölçeği, Araştırmacı altölçeği ile anlamlı ilişki göstermiştir. Elde edilen değerlere bakıldığında, Algılanmış Sözel Yetenek altölçeğinin beklenen altölçeklerle anlamlı ilişkiler göstermediği, Canlı Varlık ve İkna altölçeklerinin ise beklenen yönde ilişkiler göstermenin yanı sıra beklenmeyen altölçeklerle de anlamlı ilişkiler gösterdikleri söylenebilir.

Sonuç olarak, KDE altölçeklerinin KKE-KF Temel İlgi, RAYSGD ve Prestij altölçekleri ile genellikle beklenen yönde anlamlı ilişkiler gösterdikleri söylenebilir.

5.1.1. Envanterin Ölçüt Bağlantılı Geçerliliğine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Kuzgun (1990), okulların uyguladıkları programlarla ilişkili belli kişilik özelliklerini öğrencilerinde aradıklarını ve eğitim boyunca öğrencilerin bu özelliklerini pekiştirdiğini belirtmiştir. Buna göre çeşitli okullarda okuyan öğrencilerin KKE altölçeklerinden aldıkları puanlarda farklılıklar olması beklenir. Bunu sınamak için ölçüt bağlantılı geçerliğe bakılmış, KKE-KF altölçek ortalamalarının lise türlerine göre ve fakülterle göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Lise türlerine göre yapılan analizler sonucunda, KKE-KF altölçeklerinden elde edilen ortalamaların genel olarak beklentilere uygun biçimde lise türleri açısından farklılaştığı bulunmuştur. Lise türlerine göre Temel İlgi altölçeklerinden alınan puanlara bakıldığında, imam hatip lisesi öğrencilerinin Sosyal Kolaylaştırma, Sanat ve Yardım altölçeklerinden; ticaret meslek lisesi öğrencilerinin İş Ayrıntıları altölçeğinden; endüstri meslek lisesi öğrencilerinin Mekanik ve Veri İşleme altölçeklerinden, Anadolu lisesi öğrencilerinin İş Ayrıntıları ve Sanat altölçeklerinden; kız teknik lisesi öğrencilerinin Yardım altölçeğinden diğer lise türlerindeki öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Lise türlerine göre RAYSGD altölçeklerinden alınan puanlara bakıldığında, imam hatip lisesi öğrencilerinin Yardım ve Sosyal altölçeklerinden; ticaret meslek lisesi öğrencilerinin Girişimci ve Düzenli altölçeklerinden; endüstri meslek lisesi öğrencilerinin Realistik altölçeğinden, kız teknik lisesi öğrencilerinin Sosyal altölçeğinden; anadolu lisesi öğrencilerinin Araştırmacı ve Düzenli altölçeklerinden diğer lise türlerindeki öğrencilere göre daha yüksek puan

aldıkları bulunmuştur. Yardım, Sosyal Kolaylaştırma, Sanat gibi altölçeklerden imam hatip lisesi öğrencilerinin kız teknik lisesi öğrencilerine göre daha yüksek puan almaları dikkat çekicidir. Bu sonuçta, verilerin toplandığı Bayraklı İmam Hatip Lisesi'nin yeni bir okul olması ve öğrencilerin sadece iki yıldır bu okulda okuyan 9. Ve 10. sınıf öğrencilerinden oluşması etkili olabilir. Elde edilen sonuçlar genel olarak beklenen yönde çıkmıştır. Sonuçların beklenen yönde çıkması, bu okullarda okuyan öğrencilerin hem bu alana yatkınlıklarının yüksek olması hem de bu alanlardaki becerilerini okulda geliştirmiş olmaları ile ilişkili olabilir.

Lise türlerine göre İnsan/Nesne, Veri/Fikir ve Prestij altölçeklerinin ilişkisine bakıldığında, imam hatip lisesi öğrencilerinin İnsan altölçeğinden; ticaret meslek lisesi öğrencilerinin Veri altölçeğinden; endüstri meslek lisesi öğrencilerinin Nesne ve Düşük Prestij altölçeklerinden; kız teknik lisesi öğrencilerinin İnsan altölçeğinden; anadolu lisesi öğrencilerinin Fikir, Veri ve Yüksek Prestij altölçeklerinden diğer liselerde eğitim gören öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Anadolu lisesindeki öğrencilerin hedeflerinin genellikle üniversite eğitimi olduğu ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin ileride el işçiliğine dayalı işlerde çalışacakları göz önünde bulundurulduğunda Prestij boyutundan elde edilen puanlar dikkat çekicidir, bu boyuttan beklentilere uygun sonuçlar elde edilmiştir.

Ölçüt bağımlı geçerlik kapsamında ikinci olarak, altölçeklerden alınan toplam puanlarla fakültelerin ilişkisine bakılmıştır. Fakülte türüne göre Temel İlgi altölçeklerinden alınan puanlara bakıldığında, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin Yönetim ve İş Ayrıntıları altölçeklerinden; mühendislik fakültesi öğrencilerinin Mekanik, Doğa/Açık Alan ve Veri İşleme altölçeklerinden; eğitim fakültesi öğrencilerinin Sosyal Kolaylaştırma, Yardım ve Sanat altölçeklerinden diğer fakültelerdeki öğrencilere göre yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. RAYSGD altölçeklerinden alınan puanların fakülte türüne göre farklılaşmasına bakıldığında ise, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin Girişimci ve Düzenli altölçeklerinden; mühendislik fakültesi öğrencilerinin Realistik ve Araştırmacı altölçeklerinden; eğitim fakültesi öğrencilerinin Yaratıcı ve Sosyal altölçeklerinden diğer fakültelerdeki öğrencilere göre daha yüksek puanlar aldıkları bulunmuştur. Genel olarak elde edilen sonuçların beklendiği gibi olduğu söylenebilir. Öğrencilerin yüksek puan aldıkları

altölçeklerle okudukları alan arasında ilişki vardır. Ancak edebiyat fakültesindeki öğrenciler, hiçbir altölçekten diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre yüksek puan almamışlardır. Bu durumda edebiyat fakültesinden elde edilen verilerin sadece tarih bölümü öğrencilerinden elde edilmiş olması ve bu nedenle edebiyat fakültesinin yeterince iyi temsil edilememiş olması etkili olabilir.

Fakülte türüne göre İnsan/Nesne, Veri/Fikir ve Prestij altölçeklerinin ilişkisine bakıldığında, iktisadi idari bilimler fakültesi öğrencilerinin daha çok verilerle, mühendislik fakültesi öğrencilerinin nesne ve fikirlerle, eğitim fakültesi öğrencilerinin ise insanlarla çalışmayı tercih ettikleri bulunmuştur. Edebiyat fakültesi öğrencilerinin bu kısımdan elde ettikleri puanlar sözkonusu altölçeklerle anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır. Prestij altölçeğine göre elde edilen puanlar fakülte türüne göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Bu durumu, verilerin üniversite öğrencilerinden elde ediliyor olması ve üniversite öğrencilerinin benzer prestij beklentilerinin olması etkilemiş olabilir.

Ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında son olarak, KKE-KF altölçek ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. KKE-KF'nin farklı kültürlerde yapısının incelendiği çalışmalarda İnsan altölçeklerinden (Sosyal Kolaylaştırma, Yardım, Yönetim, Sanat) kadınlar yüksek puan alırken, Nesne altölçeklerinden (İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Mekanik, Doğa/Açık Alan) erkeklerin yüksek puan aldıkları bulunmuştur. (Darcy, 2005; Hedrih, 2008; Long, Adams, Tracey, 2002; Tracey, 2005; Sverko, 2007; Zhang ve Ark. 2013) İzmir örnekleminde yapılan bu çalışma düşünüldüğünde, bulunan anlamlı farklılıkların PGI'nin farklı kültürlerdeki uygulamalarına benzer olduğu görülmektedir. Daha çok kadınlara atfedilen Yardım, Sosyal Kolaylaştırma, Sanat, Sosyal gibi altölçeklerde kadınların erkeklere göre daha yüksek puan ortalamasının olduğu ve erkeklerin daha çok tercih etmesi beklenen Mekanik, İş Ayrıntıları, Veri İşleme, Doğa/Açık Alan, Araştırmacı, Realistik, Düzenli altölçeklerinde erkeklerin kadınlara göre daha yüksek ortalamalar elde ettiği bulunmuştur. Son olarak, erkekler Nesne ve Düşük Prestij altölçeğinden daha yüksek ortalama elde ederken, kadınların İnsan ve Yüksek Prestij altölçeğinden daha yüksek ortalamaya sahip olduğu bulunmuştur. Yönetim ve Girişimci ilgi alanlarının yapılan bu çalışmada cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür.

BÖLÜM 6

6.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgular bağlamında ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve bu sonuçlara ilişkin olarak geliştirilen öneriler sunulmuştur.

6.1.1. Sonuç

Elde edilen bulgular, PGI'nin diğer dillerdeki sürümleri gibi (Darcy, 2005; Hedrih, 2008; Sverko, 2007; Tracey, Watanebe, Schneider, 1997; Zhang, Kube, Wang, Tracey, 2013) elde edilen sonuçlarla paralel biçimde KKE-KF'nin yapı, benzer testler ve ölçüt bağımlı geçerlik açısından desteklendiğini göstermektedir. Aynı şekilde, İzmir örnekleminde elde edilen verilere göre, Holland'ın (1997) altıgen modelinin Türk kültürüne uygun olduğu fikri de desteklenmektedir.

6.1.2. Öneriler

6.1.2.1. Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Yeni yapılacak çalışmalarda elde edilecek CI değerleri cinsiyet ve yaşa göre karşılaştırılmalı böylece envanterin cinsiyet ve yaşa göre farklı sonuçlar verip vermediği incelenmelidir. Yaş değişkeni ele alınırken lise ve üniversite öğrencileri arasında yapılan karşılaştırmalar kullanılabilir.
2. Envanter, daha sonraki çalışmalarda İzmir'in yanı sıra diğer illerdeki örneklemelere de uygulanmalıdır.
3. Envanterin, iç tutarlık değerleri literatürde kabul edilen değerlerin üzerinde bulunmuştur. Ayrıca madde toplam puan korelasyon değerleri anlamlıdır. Yeni yapılacak çalışmalarda test tekrar test güvenilirliğinin de incelenebilmesi için envanter aynı örnekleme belirli bir zaman aralığı ile tekrar uygulanmalıdır.
4. Yeni yapılacak çalışmalarda KKE-KF altölçekleri ile katılımcıların okudukları alanı sevme düzeyleri, ilgilerine, kişilik özelliklerine ve yeteneklerine uygun bulma düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenebilir.
5. Yeni yapılacak çalışmalarla KKE-KF altölçekleri ile katılımcıların gelir düzeyi anne ve babalarının eğitim düzeyi ve meslekleri arasındaki ilişkiler incelenebilir.

6. Yeni yapılacak çalışmalarda bireyler boylamsal yöntemlerle incelenip, KKE-KF ile mesleki doyum gibi özellikleri arasındaki ilişkiler incelenebilir.
7. KKE-KF çalışmakta olan kişilere uygulanabilir ve mesleklere göre farklılıklar incelenebilir.
8. KKE-KF'nin meslek isimleriyle olan ilişkisine yönelik çalışmaların yapılması, öğrencilere altölçeklerle ilişkili meslek isimlerinin de verilmesini sağlayabilir.

6.1.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Ülkemizde bilgisayar ortamına aktarılmış ilgi ölçümleri hem bireylerin ölçüm aracına ulaşımını kolaylaştırmakta hem de bireye hızlı bir şekilde test sonuçlarıyla ilgili geribildirim vermektedir (Kuzgun ve Ark. 2010, MBS, 22.07.2014). Benzer biçimde, geliştirilen envanterin uygulamasının bilgisayar ortamında yapılması ve sonuçlarının bilgisayara aktarılması envanterin ulaşılabilirliğini kolaylaştıracaktır.
2. Elde edilen bu sonuçlardan hareketle, uygulamacılara bazı önerilerde bulunulabilir: Örneğin, Sosyal Kolaylaştırma, Yardım, İnsan altölçeklerinden yüksek puan alan bireyler bu alanlarda yüksek puanlar alınmış olan, insanlarla iletişim kurma ve insanlara yardım etme ilgisinin yüksek olduğu sosyal alanlara yönelebilirler. Mekanik, İş Ayrıntıları, Nesne altölçeklerinden yüksek puan alan bireyler, bu alanlarda yüksek puan alınmış olan daha çok nesnelere çalışmayı ve yüksek mekanik ilgisini gerektiren mühendislik alanlarına yönelebilirler.

KAYNAKÇA

Aiken, L. R. (1988). *Psychological testing and assessment*. Massachusetts: Allyn and Bacon Inc.

Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği, Amerikan Psikoloji Birliği, Eğitim Ölçümleri Uluslararası Konseyi, (1997). *Eğitimde ve psikolojide ölçme standartları*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Arbona, C. (2000) Practice and research in career counseling and development-1999, *The Career Development Quarterly*, 49, 15-19.

Armstrong, P. I., Deng, C. P., Rounds, J. (2007). The fit of Holland's RIASEC model to US occupations. *Journal of Vocational Behavior*, 71(1), 1-22.

Bandura, A. (1995), *Self efficacy in changing societies*. New York: Cambridge University Pres.

Bandura, A. (1997), *Self efficacy, the exercise of control*. New York: Freeman.

Campbell, D. P. (1995), The Campbell interest and skill survey (CISS): A product of ninety years of psychometric evolution. *Journal of Career Assessment*, 3(4), 391-410.

Campbell, D. P., Borgen, D. H. (1999), Holland's theory and the development of interest inventories. *Journal of Vocational Behavior*, 55, 86-101.

Carlson, E. D. (2000). A case study in translation methodology Using the health promotion lifestyle profile II. *Public Health Nursing*, 17(1), 61-70.

Chemers M. M., Hu, L., & Garcia B. F. (2001). Academic self-efficacy and first-year college student performance and adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 93 (1), 55-64.

Crosen, R., & Gneezy, U. (2009). Gender differences in preferences. *Journal of Economic Literature*, 47, 448–474.

Darcy, U. A. M. (2005), Examination of the structure of Irish students' vocational interests and competence perceptions. *Journal of Vocational Behavior*, 67, 321-333.

Deniz, K. Z. (2008), *Uzmanlık gerektiren mesleklere yönelik bir ilgi envanteri geliştirme çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Downey, J. P. (2011), An empirical examination of the composition of vocational interest in business collages: MIS vs. other majors. *Journal of Information System Education*, 22(2), 147-158.

Ellis, L., Hershberger, S., Field, E., Wersinger, S., Pellis, S., Geary, D., (2008). Sex differences: Summarizing more than a century of scientific research. New York: Psychology Press.

Ellis, L., Ratnasigam, M., Wheeler, M. (2012). Gender, sexual orientation and occupational interests: evidence of their interrelatedness personality and individual differences. *Journal of Vocational Psychology*, 53, 64-69.

Erkuş, A. (2003). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Fouad, N. A. (2007), Work and vocational psychology: Theory, research and application, *The Annual Review of Psychology*.

Gencür, A. S. (2011). *İlköğretim matematik öğretmen adaylarının kişilikleriyle bölüm memnuniyetleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Balıkesir.

Gottfredson,, L. S. (2005). Applying Gottfredson's theory of circumpstation and compromise in career guidance and counseling. S. D. Brown & R.W. Lent (Ed.), *Career Development and Counseling* içinde (71-100). Hoboken, Nj: Wiley.

Hansen, J. C., Neumann J. L. (1999). Evidence of concurrent prediction of the Campbell interest and skill survey (CISS) for collage major selection. *Journal of Career Assesment*, 7(3), 239-247.

Harrington, T., Long, J. (2012). The history of interest inventories and career assesments in career counseling. *Career Development Quarterly*, 61, 22-28.

Hartung, K. J. (2002). Cultural context in career theory and practice: Role salience and values. *Career Development Quarterly*, 51, 12-25.

Hartung, K., J. (2010), Practice and research in career counseling and development-2009. *The Career Development Quarterly*, 59(3), 13-26.

Hartung, K. J., Subich, L. M. (2011), Developing self in work and career: Concepts, cases and context. *American Psychological Association*, 13(5), 21-26.

Hedrih, V. (2008), Structure of vocational interests in Serbia: Evaluation of the spherical model. *Journal of Vocational Behaviour*, 73, 13-23.

Herk, N. A., Thompson, R. C. (2011). International technical brief for the Strong interest inventory, CCP, 2001, www.ccp.com adresinden 29 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

Holland, J. L. (1997). *Making vocational choice*. Florida: Psychological Assessment Resources.

Holland, J., Rayman, J. R. (1986) *Self directed search, in advances in vocational psychology, volume 1: The assessment of interests (53-65)*. Walsh W. B., Samuel, H., O.(Ed.), Lawrence Erlbaum Associates: 365 Broadway.

Holland, O., Catherine, J., Ryan, M., Huang, J. L., Elizando, F., Wadlington P. L. (2013). Culture and vocational interests: The moderating role of collectivism and gender egalitarianism. *Journal of Counseling Psychology*, 60(4), 569-581.

Hsieh, H., Huang, J. (2014). The effects of socioeconomic status and proactive personality on career decision self efficacy. *The Career Development Quarterly*, 62, 29-43.

İnan, Ş. (2006), Kariyer eğilim envanterinin geliştirilmesine yönelik bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

İŞKUR (2013). <http://www.iskur.gov.tr/mydocu/OIBDUYURU2-6.doc> adresinden 04 Aralık 2013 tarihinde alınmıştır.

Kepçeoğlu, M. (1990). *Mesleğe yönelme ve mesleki yönelim envanteri*. Samsun: Sönmez Matbaası.

Koç, N.(1997). *Kuder Tercih Envanteri Kişisel Form A-Uygulayıcı el kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 179.

Kuder Career Planning System. (2014). <http://www.kuder.com> adresinden 18 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

Kuzgun, Y. (1989). *Kendini değerlendirme envanteri*. ÖSYM: Ankara.

Kuzgun, Y. (1990). *Kendini değerlendirme envanteri el kitabı*. Nobel Yayınları: Ankara.

Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı kuramlar uygulamalar*. Nobel Yayınları: Ankara.

Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Nobel Yayınları (2. Baskı): Ankara.

Kuzgun, Y. (2005). *Akademik benlik kavramı ölçeği*, Nobel Yayınları (2. Baskı): Ankara.

Lent, R.W., Brown, S.D., & Hackett, G. (2002). Social cognitive career theory, D. Brown, L. Brooks, and Associates (255-311). *Career choice and development* (4th Ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994). Monograph toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.

Long, L., Adams, R. & Tracey, T. (2005). Generalizability of interest structure to China: Application of the Personal Globe Inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 66-80.

Low, D. K. S., Yoon, M., Roberts, B. M., Rounds, J. (2005). The stability of vocational interests from early adolescence to middle adulthood: A quantitative review of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 131(5), 713-737.

Lowinger, R. J., He, Z., Lin, M., Chang, M. (2014). The impact of academic self efficacy, acculturation difficulties and language abilities on procrastination behavior in Chinese international students. *College Student Journal*, 142, 141-152.

MEB, (2013). mebk12.meb.gov.tr/.../21030335_mesleki_yonelim_envanteri.doc adresinden 30 Aralık 2013 tarihinde alınmıştır.

MEB, (2013). mebk12.meb.gov.tr/.../17101936_26023639_akademikbenlikkavramile adresinden 24 Aralık 2013 tarihinde alınmıştır.

Morton, S., Mergler, A., Boman, P. (2014). Managing the transition: The role of optimism and self efficacy for first year Australian university students. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 24(1), 90-108.

Mullis, R. L., Mullis, A. K., Gerwels, D. (1998). Stability of vocational interests among high school students. *Academic Journal Article from Adolescence*, 33(131), 21-26.

Özoğlu, S. Ç. (1983) *Kuder ilgi alanları tercihi envanteri mesleki form CH el kitabı*. Ege Üniversitesi Yayınları: İzmir.

Özütürk, E. (2005), *Küresel İlgil Envanteri'nin geliştirilmesine yönelik bir çalışma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Özyürek, R. (2013), *Kariyer psikolojik danışmanlığı: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. Nobel Yayınları: Ankara.

Prediger, D. J. (1981). Dimension underlying Holland's hexagon: Missing link between interest and occupations. *Journal of Vocational Behavior*, 21, 259-287.

Reardon, R. C., Sampson, J. P., Jr., & Lenz, J. G. (2000). Career assessment in a time of changing roles, relationships, and contexts. *Journal of Career Assessment*, 8, 351-359.

Rivera, R. M., Chen E. C., Flores, L. Y., Blumberg, F., Ponterotto, J. G. (2007). The effects of perceived barriers role models and acculturation on the career self-efficacy and career consideration of Hispanic women. *The Career Development Quarterly*, 56, 47-61.

Rounds, J. & Tracey, T. (1996). Cross-cultural structural equivalence of RIASEC models and measures. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 310-329.

Rysiew, K. J., Shore, B. M., Leeb, R. T. (1999). Multipotentiality, giftedness and career choice: A review. *Journal of Counseling & Development*, 77(4), 423-430.

Schuette, C. T., Ponton, M. K., Charlton, M. L. (2012) Middle school children's career aspirations: Relationship to adult occupations and gender. *The Career Development Quarterly*, 60, 36-46.

Shahnasharian, M. (2006). Holland's theory on vocational choice. J. H. Greenhouse & G. A. Callahan (Ed.) *The Encyclopedia of Career Development* içinde (346-352). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Smart, J. C., Feldman, K. A., & Ethington, C. A. (2006), Holland's theory and patterns of college success, commissioned report for the national symposium on postsecondary student success: Spearheading a dialog on student success. *National Postsecondary Educational Cooperative*.

Sodano, S., Tracey, T. J. G. (2008). Prestige in interest activity assessment. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 310-317.

Spokane, A. R., Decker, A. R. (1999). Expressed and measured interests. *Vocational Interests* içinde. Savickas, M. L., Spokane, A. R. Palo Alto (Ed.), California: Davies-Black Publishing, 211-234.

Srsic, C. S., Stimac, A. P., Walsh, W. B. (2001). Self directed search, understanding psychological assessment: Perspectives on individual differences. 335-350.

Su, R., Rounds, J., Armstrong, P. (2009). Men and things, women and people: A meta-analysis of sex differences in interests. *Psychological Bulletin*, 135(6), 34-40.

Sverko, I. (2007). Spherical model of interests in Croatia. *Journal of Vocational Behavior*, 72, 14-24.

Swanson, J. L., and Woitke, M. B. (1997). Theory into practice in career assessment for women: Assessment and interventions regarding perceived career barriers. *Journal of Career Assessment*, 5(4), 443-462.

Tan, H. (1972). *Gazete Haberleri Testi: Geliştirilmesi ve standardizasyonu*. TÜBİTAK: Ankara.

Tracey, T. J. G. (1997). The structure of interests and self efficacy estimations: An expanded examination of the spherical model of interests. *Journal of Vocational Psychology*, 44, 32-43.

Tracey, T. J. G., (2001). Personal Globe Inventory: Measurement of the spherical model of interests and competence beliefs. *Journal of Vocational Behaviour*, 60, 113-172.

Tracey, T. J. G., Long, L., Adams, R. S. (2004). Generabilizity of interest structure to China: Application of the Personal Globe Inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 66, 66-80.

Tracey, T.J.G., Long, L. (2005). Structure of RIASEC scores in China: A structural meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 68, 39-51.

Tracey, T.J.G., Long, L., Watanebe, N. (2006). Structure of interests in Japan: Application of the Personal Globe Inventory occupational scales. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38, 222-235.

Tracey, T. J. G., Sodano, S. M. (2008). Stability and change in interest development. *Career Development Quarterly*, 57, 51-62.

Tracey, T. J. G., Rounds, J. (1996). Circular structure of vocational interests. R. Plutchik & H. R. Conte (Eds.), *Circumplex models of personality and emotions* içinde (183-201). Washington, D.C.: American Psychological Association.

Tracey, T. J. G., Rounds, J. (1993). Evaluating Holland's and Gati's vocational interest models: A structural meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 113, 229-246.

Tracey, T. J. G., Rounds, J. (1996). Contributions of the spherical representation of vocational interests. *Journal of Vocational Behaviour*, 48, 85-95.

Tracey, T. J. G. (1997). RANDALL: A microsoft FORTRAN program for the randomization test of hypothesized order relations. *Educational and Psychological Measurement*, 57, 164-168.

Tracey, T. J. G., Watanebe, N., Schneider, P. L. (1997). Structural invariance of vocational interests across Japanese and American culture. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 346-354.

Tracey, T. J. G. (2002). Personal Globe Inventory: Measurement of the Spherical Model of Interests and Competence Beliefs. *Journal of Vocational Behaviour*, 60, 113-172.

Tracey, T. J. G. (2009). Development of an abbreviated Personal Globe Inventory using item response theory: The PGI-Short. *Journal of Vocational Behaviour*, 76, 1-15.

Tracey, T. J. G. (2010). Relation of interest and self-efficacy occupational congruence and career choice certainty. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 441-447.

Ulu, E. (2007), *Lise Öğrencilerinin Kariyer İnançlarının Bazı Değişkenlere Göre Yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.

Virginia, V. (2014). Perspectives on psychological science. *Sage Publications Inc*, 9(2), 225-230.

Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. 3.baskı, PegemA: Ankara.

York, E. A. (2008). Gender differences in the collage and career aspirations of high school valedictorians. *Journal of Advanced Academics*, 19, 578-600.

Walker, T. L., & Tracey, T. J. G. (2012). The role of future time perspective in career decision making. *Journal of Vocational Behavior*, 81, 150-158.

Wilson, G., Gillies, R. M. (2005). Stress associated with the transition from high school to university: The effect of social support and self efficacy. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 15(1), 77-92.

Wright, S. L., Kristin, M., Boo, J. N., White, A. V. (2012). Influential factors in academic and career self efficacy: Attachment, supports and career barriers. *Journal of Counseling and Development*, 92, 36-46.

Zhang, Y., Kube, E., Wang, Y., Tracey, T. J. G. (2013). Vocational interests in China: An evaluation of the Personal Globe Inventory-Short. *Journal of Vocational Behavior*, 83, 99-105.

Zytowski, D. G. (1992). Three generations: The continuing evaluation of Frederic Kuder's interest inventories. *Journal of Counseling and Development*, 71, 245-248.

EKLER

EK - 1

KİŞİSEL KÜRE ENVANTERİ-KISA FORM ÖRNEK MADDELER

Aşağıda KKE-KF’de yer alan Temel İlgi ve Yüksek Prestij/Düşük Prestij altölçekleri için kullanılan maddelerin örnekleri bulunmaktadır.

Sosyal Kolaylaştırma: Bir restorana gelen kişilere yer göstermek

Yönetim: Bir otelin işletmeciliğini yapmak.

İş Ayrıntıları: Finansal raporlar hazırlamak

Veri İşleme: Veri analizi yapan bir grubu yönetmek

Mekanik: Elektrik tesisatı döşemek

Doğa/Açık Alan: Farklı vahşi yaşam türlerini sınıflandırmak

Sanat: Bir heykel yapmak

Yardım: Öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklara yardım etmek

Yüksek Prestij: Büyük gruplara ders vermek

Düşük Prestij: Otobüs sürmek

KİŞİSEL BİLGİ ANKETİ

Sayın Katılımcı,

Bu araştırmaya katılarak destek verdiğiniz için teşekkür ederiz. Elde edilen bilgiler sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Lütfen aşağıdaki soruların hepsine cevap veriniz.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Bade Vardarlı
Ege Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Prof. Dr.
Ragıp Özyürek
Ege Üniversitesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı

Cinsiyet	
Yaş	
Yaşadığınız il	
Ailenizin ortalama aylık gelir miktarı	
Annenizin mesleği	
Annenizin eğitim durumu	( ) İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora
Babanızın mesleği	
Babanızın eğitim durumu	( ) İlköğretim ( ) Ortaöğretim ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora
Lise/Üniversite Adı	
Alan/Bölüm Adı	
Sınıf	
Bu bölümü ne derece severek okuyorsunuz?	( ) Hiç sevmiyorum ( ) Az seviyorum ( ) Seviyorum ( ) Çok seviyorum
Öğrenim gördüğünüz bu alanın ilgililerinize ne derecede uygun olduğunu düşünüyorsunuz?	( ) Hiç uygun değil ( ) Biraz uygun ( ) Orta derece uygun ( ) Oldukça uygun
Öğrenim gördüğünüz bu alanın yeteneklerinize ne derecede uygun olduğunu düşünüyorsunuz?	( ) Hiç uygun değil ( ) Biraz uygun ( ) Orta derece uygun ( ) Oldukça uygun
Öğrenim gördüğünüz bu alanın kişilik özelliklerinize ne derece uygun olduğunu düşünüyorsunuz?	( ) Hiç uygun değil ( ) Biraz uygun ( ) Orta derece uygun ( ) Oldukça uygun

Ölçek Kullanım İzni

Dear Dr. Tracey

I am a professor at Counselor Education Department in Ege University, İzmir, Turkey. My master student, Bade and I have been working on PGI-SF and the spherical model of interests in Turkey. I would like to use PGI-SF and I ask for your permission for translation and adaptation of the inventory.

Would you please sent a confirmation e-mail for the inventory. If somebody used the PGI-SF in Turkey, could you please inform me from that situation. It is very important to me.

We are looking forward to receiving your e-mail.

Kind regards,

Ragip Ozyurek

28 Ağustos 2013 Çarşamba tarihinde Terence Tracey adlı kullanıcı şöyle yazdı:

You have my permission to use the PGI-S for research purposes. I would like a copy of your translation as well as a summary of your results. Please keep me informed of your work and let me know if you need any assistance.

*****

Terence J. G. Tracey, Ph.D., ABPP

Editor

Journal of Counseling Psychology

JCounP@yahoo.com

Professor and Faculty Head

Counseling and Counseling Psychology

School of Letters and Sciences

Arizona State University

446 Payne Hall, mc-0811

Tempe, AZ 85287-0811

(480) 965-6159

Terence.Tracey@asu.edu

<http://tracey.faculty.asu.edu/index.html>

Tablo 1.1. KKE İnsan/Nesne, Veri/Fikir Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanların Betimsel İstatistikleri

	$\bar{x}$	Ss	n
Sozel Yetenek	29,13	6,22	592
Sayısal Yetenek	27,95	6,15	372
Sekil Uzay Yeteneği	27,95	5,47	94
Temel Bilim	25,32	6,13	316
Sosyal Bilim	26,12	6,83	413
Canlı Varlık	25,83	6,96	107
Mekanik	24,47	8,08	234
İkna	28,18	5,63	334
Ticaret	21,72	6,55	280
İş Ayrıntıları	28,53	6,08	136
Edebiyat	25,25	5,71	102
Güzel Sanatlar	24,48	6,78	254
Müzik	23,81	7,95	222
Sosyal Yardım	31,09	7,07	142
İnsan – İlgi	41,72	11,61	964
Nesne – İlgi	30,14	11,91	964
Veri – İlgi	34,39	11,98	964
Fikir – İlgi	38,94	11,97	964
İnsan – Yetkinlik	44,58	11,97	964
Nesne – Yetkinlik	32,97	12,75	963
Veri – Yetkinlik	40,18	13,16	964
Fikir – Yetkinlik	36,90	11,86	963

Tablo 1.2. KKE İnsan/Nesne, Veri/Fikir Altölçeklerinden Alınan Toplam İlgi ve Toplam Yetkinlik Puanları ile KDE Algılanmış Yetenek ve İlgi Altölçeklerinden Alınan Toplam Puanları Arası Korelasyon Matrisi

	İnsan-İlgi	Nesne-İlgi	Veri-İlgi	Fikir-İlgi	İnsan-Yetkinlik	Nesne-Yetkinlik	Veri-Yetkinlik	Fikir-Yetkinlik
Sozel Yetenek	.012	.061	.016	.016	.101*	.116**	.102*	.107*
Sayısal Yetenek	.018	.199**	.143*	.141*	.134**	.281**	.284**	.231**
Sekil Uzak Yeteneği	.152	.294**	.136	.270*	.288**	.425**	.312**	.427*
Temel Bilim	.009	.237**	.100	.187*	-.013	.211**	.064	.158**
Sosyal Bilim	.277*	.006	.178*	.107*	.217**	-.020	.107	.087
Canlı Varlık	.282*	.243*	.117	.363*	.225*	.202*	.143	.378**
Mekanik	-.082	.466**	.143*	.204*	-.023	.477**	.206*	.274**
İkna	.117*	.165**	.212*	.145*	.171**	.185**	.202**	.228
Ticaret	.215*	.334**	.397*	.169*	.206**	.316**	.340**	.218**
İş Ayrıntıları	.187*	.152	.213*	.234*	.265**	.220**	.324**	.262**
Edebiyat	.274*	.121	.075	.415*	.310**	.230*	.127	.468**
Güzel Sanatlar	.228*	.263**	.153*	.367*	.282**	.283**	.181**	.417**
Müzik	.100	-.068	-.026	.145*	.151*	.045	.081	.162*
Sosyal Yardım	.428*	.027	.020	.354**	.279**	.119	.006	.357

**p<0.01; *p<0.05

Not: Tabloda hesaplanan her bir korelasyon değeri n değeri, Tablo 1.1.'deki KDE altölçeklerinin n değeriyle aynıdır.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı: Bade Vardarlı

Doğum Tarihi: 11.06.1987

İletişim: badevardarli@hotmail.com

İş Adresi: Özel İzmir SEV İlköğretim Okulu, 60/1 Sokak No:2 35290 Göztepe/İzmir
Türkiye

EĞİTİM DURUMU

2004 İzmir Atakent Anadolu Lisesi

2009 Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

2010 Berlin Serbest Üniversitesi, Kültürlerarası Eğitim Yüksek Lisansı

2012 Ege Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programına başladı.

Yabancı Diller: İngilizce (TOEFL IBT 74)

Almanca (TestDAF 4)

EĞİTİM VE SEMİNERLER

Çocuklarla Yapılan Bilişsel Terapi Uygulamaları, 12 saat, Doç. Dr. Nevin Dölek,
İSTANBUL (2014)

Kısa Süreli Çözüm Odaklı Psikolojik Danışma, 24 saat, Doç. Dr. Nevin Dölek,
İSTANBUL (2013)

Bilişsel Davranışçı Açısından Sınav Kaygısı Eğitimi, 12 saat, Türk Psikologlar Derneği,
İZMİR (2012)

Aile Danışmanlığı Eğitimi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 100 saat, İZMİR (2011)

Çocuklarla Yapılan Psikolojik Testler Eğitimi (CAT, Metropolitan, AGTE, Stroop
Dikkat Testi, Aile Resmi Çiz, Bir İnsan Çiz) 24 saat, Diyalog Psikolojik Danışmanlık
ve Eğitim Hizmetleri Ltd. Şti., İZMİR (2011)

Psikolojik Değerlendirme Sürecinde Öngörüşme ve Danışmanlık Eğitimi, 12 saat, Türk
Psikologlar Derneği , İZMİR (2011)

Dans ve Hareket Terapisi, Uzm. Psk. Leandra Perrota, İZMİR (2011-Halen)

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Dr. Emre Kapkın, TODAP Mesleki
Eğitim Günleri, İZMİR (2011)

Rüya Analizi, Dr. Emre Kapkın, TODAP Mesleki Eğitim Günleri, İZMİR (2011)

Cinsel İstismar ve Tecavüz, Ege Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalı, İZMİR (2011)

İstanbul Protokolü, TODAP Mesleki Eğitim Günleri, İZMİR (2011)

Cinsel İstismar ve Çocuğun Korunması, Psk. Özgür D. Yurtsever, TODAP Mesleki Eğitim Günleri, İZMİR (2011)

İnsan Kaynakları Yönetimi, Asko Bireysel ve Kurumsal Eğitim Hizmetleri, İZMİR (2010)

Proje Yönetimi, Frei Üniversitesi, 64 saat, Berlin/ALMANYA (2010)

Eğitimciler için Bilgi Teknolojileri ve Etkili Sunum Teknikleri, Frei Üniversitesi, 32 saat, Berlin/ALMANYA (2009)

13. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi, Hacettepe Üniversitesi, ANKARA (2008)

2006-2008 Almanca Öğrenimi :Geothe İnstitut/İZMİR, SIT Sprachinstitut-Tübingen/ALMANYA